

REZULTATI ANALIZA OSTEOLošKE GRAĐE S NALAZIŠTA UDBINA I PROVEDENIH U RAZDOBLJU OD 79. DO 84. TJEDNA PROJEKTA

1

Udbina – Sv. Jakov 2003.

Neoznačen grob

Tafonomija: kosti su dobro ušćuvane, svijetlo žute boje, izrazito gracilne s rijetkom trabekularnom kosti. Prisutni su slijedeći koštani elementi: čeona kost, obje tjemene kosti, zatiljna kost, obje sljepoočne kosti, gornja i donja čeljust, obje zdjeljene kosti, križna kost, obje lakatne kosti, obje palčane kosti, obje bedrene kosti, obje goljenične kosti, obje lisne kosti, 2 vratna i 2 slabinska kralješka te 7 lijevih i 8 desnih rebara.

Spol: radi se o kosturu djeteta.

Starost u trenutku smrti: doživljena starost u trenutku smrti procijenjena je na 1 do 2 godine. Starost je određena na temelju kronologije nicanja i razvoja stalnih zuba.

Zubi: na gornjoj čeljusti na desnoj strani prisutni su svi mliječni zubi osim očnjaka i drugog kutnjaka koji su još u procesu rasta; na lijevoj strani situacija je identična. Na donjoj čeljusti desno prisutni su prvi mliječni sjekutić i prvi mliječni kutnjak, a svi ostali su još u procesu rasta; na lijevoj strani prisutan je prvi mliječni kutnjak, dok je prvi mliječni sjekutić ispao postmortalno, a ostali su zubi u procesu rasta. Karijesi i hipoplastični defekti nisu prisutni.

Patološke promjene: blagi aktivni periostitis prisutan je na srednjim trećinama obje goljenične kosti te lijeve bedrene kosti.

Asocirani materijalni ostaci ili životinjske kosti: nisu prisutne u ušćuvanom uzorku.

2

Udbina – Sv. Jakov 2003.

Grob 4

Tafonomija: kosti su dobro ušćuvane, svijetle boje, izrazito gracilne s vrlo gustom trabekularnom kosti. Prisutni su slijedeći koštani elementi: čeona kost, obje tjemene kosti, zatiljna kost, obje sljepoočne kosti, obje jagodične kosti, gornja i donja čeljust, desna lopatica, desna ključna kost, obje skočne kosti, obje petne kosti, obje nadlaktične kosti, lijeva lakatna kost, lijeva bedrena kost, lijeva goljenična kost, obje lisne kosti, svi vratni i 4 grudna kralješka te 11 lijevih i 3 desna rebra.

Spol: radi se o kosturu djeteta.

Starost u trenutku smrti: doživljena starost u trenutku smrti procijenjena je na 7 do 9 godina. Starost je određena na temelju kronologije nicanja i razvoja stalnih zuba.

Zubi: na gornjoj čeljusti prisutni su na desnoj strani mliječni kutnjaci i prvi trajni kutnjak dok je mliječni očnjak ispao postmortalno, a trajni sjekutići su u procesu rasta; na lijevoj strani prisutni su mliječni očnjak i drugi kutnjak te prvi trajni kutnjak dok je mliječni prvi kutnjak ispao postmortalno a trajni sjekutići su u procesu rasta. Na donjoj čeljusti desno prisutni su mliječni očnjak i kutnjaci te prvi trajni kutnjak dok je prvi trajni sjekutić u procesu rasta, a drugi mliječni kutnjak je ispao postmortalno; na lijevoj strani prisutni su mliječni drugi sjekutić, očnjak i kutnjaci te prvi trajni kutnjak dok je prvi trajni sjekutić u procesu rasta. Uočen je jedan karijes na prvom mliječnom kutnjaku desne strane gornje čeljusti.

Patološke promjene: blagi zarasli periostitis prisutan je na srednjim trećinama goljeničnih kostiju.

Asocirani materijalni ostaci ili životinjske kosti: nisu prisutne u ušćivanom uzorku.

3

Udbina – Sv. Jakov 2003.

Grob 5

Tafonomija: kosti su vrlo loše ušćuvane, svjetlo žute boje. Izrazito su gracilne s vrlo gustom trabekularnom kosti. Prisutni su slijedeći koštani elementi: čeona kost, obje tjemene kosti, donja čeljust, desna lopatica, desna ključna kost, lijeva zdjelična kost, obje nadlaktične kosti, lijeva lakatna kost, lijeva palčana kost, lijeva bedrena kost, jedan vratni, 2 grudna i 3 slabinska kralješka te 2 lijeva i 1 desno rebro.

Spol: radi se o kosturu djeteta.

Starost u trenutku smrti: doživljena starost u trenutku smrti procijenjena je na 2 do 3 godine. Starost je određena na temelju kronologije nicanja i razvoja mliječnih i stalnih zubi.

Zubi: čitava gornja čeljust nedostaje u ušćivanom uzorku. Na donjoj čeljusti prisutni su svi mliječni zubi.

Patološke promjene: nisu prisutne u ušćivanom uzorku.

Asocirani materijalni ostaci ili životinjske kosti: nisu prisutne u ušćivanom uzorku.

4

Udbina – Sv. Jakov 2003.

Grob 6

Tafonomija: kosti su loše ušćuvane, svjetlo žute boje s tragovima oksidacije metala na kralješcima, desnoj palčanjoj kosti, desnoj ključnoj kosti i falangama prstiju ruke. Kosti su

izrazito gracilne s gustom trabekularnom kosti. Prisutni su slijedeći koštani elementi: čeona kost, lijeva tjemena kost, zatiljna kost, obje ključne kosti, desna lopatica, desna zdjelična kost, križna kost, lijeva skočna kost, obje nadlaktične kosti, desna palčana kost, tri vratna, tri grudna i dva slabinska kralješka te 2 lijeva i 5 desnih rebra.

Spol: radi se o kosturu djeteta.

Starost u trenutku smrti: doživljena starost u trenutku smrti procijenjena je na 2 do 4 godine. Starost je određena na temelju kronologije nicanja i razvoja mliječnih i stalnih zubi.

Zubi: čitava gornja i donja čeljust nedostaju u ušćivanom uzorku, no prisutni su zubi koji se nalaze van alveola - na desnoj strani gornje čeljusti prisutan je mliječni drugi sjekutić; na lijevoj strani prisutni su mliječni prvi sjekutić i očnjak. Na donjoj čeljusti prisutna su oba mliječna očnjaka. Karijesi i hipoplastični defekti nisu uočeni.

Patološke promjene: prisutan je blagi aktivni periostitis na endokranijalnoj strani lijeve strane čeone kosti. Blaga aktivna ektokranijalna poroznost uočena je na posteriornom dijelu desne tjemene kosti.

Asocirani materijalni ostaci ili životinjske kosti: prisutna je lijeva bedrena kost, dvije desne zdjelične kosti, fragment lakatne kosti te kosti stopala odraslih osoba.

5

Udbina – Sv. Jakov 2003.

Grob 7

Tafonomija: kosti su loše ušćuvane, svjetlo žute boje. Robusne su s gustom trabekularnom kosti. Prisutni su slijedeći koštani elementi: prsna kost, lijeva lopatica, lijeva zdjelična kost, lijeva goljenična kost, 8 grudnih i 5 slabinskih kralježaka te 7 lijevih i 2 desna rebra.

Spol: muški, na temelju: 1) morfologije zdjelične kosti koja pokazuje izrazito uski gornji veliki sjedni urez, usko tijelo preponske kosti, široku zglobnu čašicu (acetabulum) i okomito orijentiranu bočnu kost, 2) morfologije lubanje koja pokazuje zakošeno čelo, hrapavo i jako razvijeno zatiljno područje i velike mastoideuse, i 3) morfologije donje čeljusti koja ima veliku, široku bradu s jako izraženim tuberculum mentale, širokim granama i gotovo okomitim kutom donje čeljusti.

Starost u trenutku smrti: doživljena starost u trenutku smrti procijenjena je na 35 do 40 godina. Starost je određena na temelju slijedećih čimbenika. Morfologija aurikularne ploštine na stražnjem dijelu lučnog grebena zdjelične kosti odgovara četvrtom stupnju po klasifikaciji Lovejoya i sur. (1985), što odgovara starosti od 35 do 40 godina. Morfologija sternalnih krajeva rebra (Iskan i sur. 1984), odgovara 5. stupnju, odnosno starosti od 34,4 do 42,3 godina.

Zubi: prisutan je samo prvi desni sjekutić gornje čeljusti koji se nalazi van alveole (gornja i donja čeljust nisu prisutne u ušćivanom uzorku). Na tom zubu prisutan je hipoplastični defekt i blaga abrazija okluzalne ploštine.

Patološke promjene: prisutan je blagi degenerativni osteoartritis (osteofiti) na 5., 6., 7., 8., 9., 10., 11. i 12. grudnom kralješku te 1., 2., 3., 4. i 5. slabinskom kralješku. Blagi degenerativni osteoartritis (osteofiti) prisutan je također na lijevom acetabulumu i na lijevoj proksimalnoj goljeničnoj kosti. Degenerativni osteoartritis karakterizira progresivna pojava osteofita oko rubova zglobnih ploština. U uznapredovalim oblicima inače glatka zglobna površina razvija koštane nodule, porozitet ili eburnaciju. Ove promjene rezultat su mikrotrauma koje su posljedica svakodnevnih aktivnosti i razlikuju se od traumatskog artritisa koji nastaje kao posljedica prekida normalnog biomehaničkog funkcioniranja zgloba. Prisutna je koštana ankiloza 4., 5., 6. i 7. grudnog kralješka, a 8. je tek u procesu spajanja. Schmorlovi defekti uočeni su na 6., 7., 8., 9., 10., 11. i 12. grudnom te 1., 2., 3. i 4. slabinskom kralješku. Schmorlovi defekti nastaju uslijed prolapsa intervertebralnog diska u tijela susjednih kralješka (Schmorl i Junghanns, 1971). Njihova prisutnost može biti idiopatska ili povezana s nizom uzročnika među kojima je najčešći prekomjerni, kontinuirani fizički rad.

Asocirani materijalni ostaci ili životinjske kosti: nisu prisutne u ušćivanom uzorku.

6

Udbina – Sv. Jakov 2003.

Grob 8

Tafonomija: kosti su dobro ušćuvane, svjetlo žute boje. Gracilne su s gustom trabekularnom kosti. Prisutni su slijedeći koštani elementi: čeonu kost, obje tjemene kosti, zatiljna kost, obje sljepoočne kosti, obje jagodične kosti, gornja i donja čeljust, lijeva lopatica, obje ključne kosti, prsna kost, lijeva zdjelična kost, lijevi iver, lijeva nadlaktična kost, desna bedrena kost, desna goljenična kost, 10 rebara s lijeve i 9 s desne strane te 7 vratnih i 9 grudnih kralježaka.

Spol: ženski, na temelju: 1) morfologije zdjelične kosti koja pokazuje izrazito široki gornji veliki sjedni urez (incisura ischiadica major), i 2) morfologije donje čeljusti koja ima malu, špicastu bradu sa slabo izraženim tuberculum mentale i velikim kutom donje čeljusti.

Starost u trenutku smrti: doživljena starost u trenutku smrti procijenjena je na 20 do 25 godina. Morfologija aurikularne ploštine na stražnjem dijelu lučnog grebena zdjelične kosti odgovara prvom stupnju po klasifikaciji Lovejoya i sur. (1985), što odgovara starosti od 20 do 25 godina.

Zubi: na gornjoj čeljusti desno prisutna su oba pretkutnjaka, prvi i treći kutnjak dok su svi ostali zubi na desnoj strani ispali postmortalno; na lijevoj prisutni su drugi pretkutnjak i sva tri kutnjaka, a svi ostali zubi su ispali postmortalno. Na desnoj strani donje čeljusti su prisutni svi zubi; na lijevoj strani prisutni su svi zubi osim drugog sjekutića koji je ispao postmortalno. Karijesi i hipoplastični defekti nisu prisutni.

Patološke promjene: uočena je moguća perimortalna trauma glave. Trauma se nalazi na lijevoj tjemenoj kosti i lijevoj sljepoočnoj kosti, 80 mm lateralno od sagitalnog šava, 25 mm inferiorno od koronalnog šava i 28 mm superiorno od lambdoidnog šava. Ozljeda je pravilnog kružnog oblika, veličine 53×53 mm. Sa desne strane, do lambdoidnog šava nalazi se linija frakture dužine 40 mm, a na sljepoočnoj kosti prisutne su još dvije manje linije frakture.

Otkrhnuta kost je iste boje kao i ostatak kosti te ne djeluje kao postmortalno oštećenje. Nisu vidljivi nikakvi tragovi upalnog procesa, niti zarašćivanja. (Slika 1)

Na posteriornoj strani falange ruke na distalnom dijelu nalaze se dvije koštane tvorevine; jedna na samom vrhu, nepravilnog oblika, perforirana je, širi se lateralno i medijalno; druga se nalazi nešto niže, veličine 7×2 mm. Cijeli defekt ne pokazuje znakove upale; moguće je da se radi o juvenilnom artritisu ili o staroj loše zarasloj frakturi.

Asocirani materijalni ostaci ili životinjske kosti: u uščuvanom uzorku prisutni su: fragment lijeve lopatice, treći kutnjak donje čeljusti i lijeva lakatna kost koja na proksimalnom dijelu ima perimortalnu ozljedu duljine 18 mm i dubine 4 mm. Nema znakova zarašćivanja niti upalnog procesa.

Slika 1. Moguća perimortalna ozljeda na lijevoj tjemennoj kosti.

7

Udbina – Sv. Jakov 2003.

Grob 10, osoba A (masovna grobnica)

Tafonomija: kosti su dobro uščuvane, svjetlo žute boje. Robusne su, s vrlo gustom trabekularnom kosti. Prisutni su slijedeći koštani elementi: čeona kost, desna tjemena kost, zatiljna kost, lijeva jagodična kost, gornja i donja čeljust, obje lopatice, lijeva ključna kost, lijeva zdjelična kost, lijeva skočna kost, obje nadlaktične kosti, obje palčane kosti, obje

lakatne kosti, obje bedrene kosti, obje goljениčne kosti, lijeva lisna kost, 6 rebara na lijevoj i 9 na desnoj strani, 4 vratna, 12 grudnih i 4 slabinska kralješka.

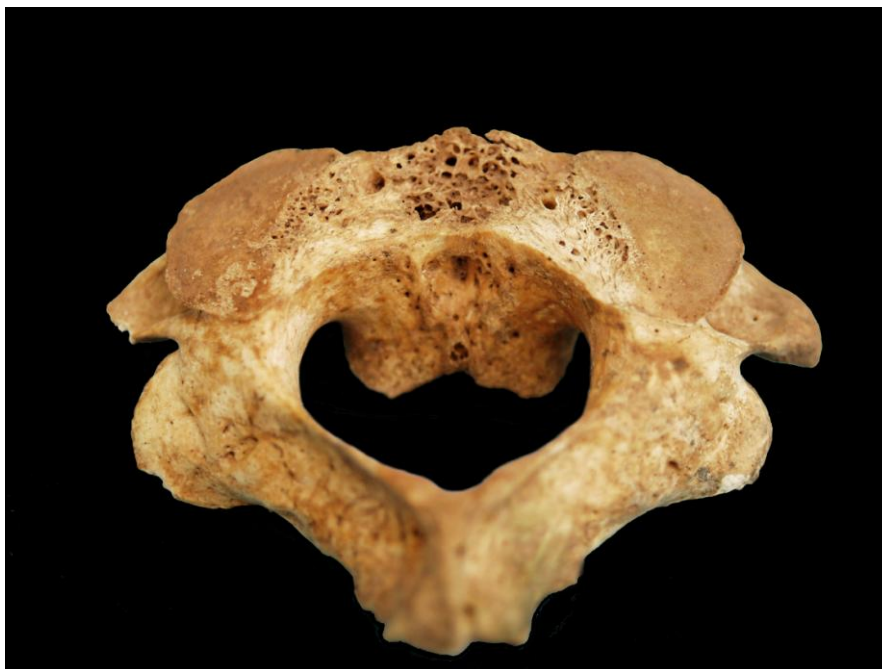
Spol: muški, na temelju: 1) morfologije zdjelične kosti koja pokazuje izrazito uski gornji veliki sjedni urez, usko tijelo preponske kosti, široku zglobnu čašicu (acetabulum) i okomito orijentiranu bočnu kost, 2) morfologije lubanje koja pokazuje zakošeno čelo, hrapavo i jako razvijeno zatiljno područje i velike mastoideuse, i 3) morfologije donje čeljusti koja ima veliku, široku bradu s jako izraženim tuberculum mentale, širokim granama i gotovo okomitim kutom donje čeljusti.

Starost u trenutku smrti: doživljena starost u trenutku smrti procijenjena je na 18 do 23 godina, na temelju srašćivanja epifiza i dijafiza dugih kostiju.

Zubi: na gornjoj čeljusti desno prisutna su oba sjekutića, oba pretkutnjaka, dok je očnjak još uvijek u procesu rasta, a sva tri kutnjaka nedostaju zajedno sa alveolama; na lijevoj strani prisutni su drugi sjekutić, očnjak i prvi pretkutnjak, prvi i drugi kutnjak nalaze se van alveola, dok je prvi sjekutić ispao postmortalno, a drugi pretkutnjak i treći kutnjak nedostaju zajedno sa alveolama. Na donjoj čeljusti desno prisutni su svi zubi osim drugog pretkutnjaka i trećeg kutnjaka koji su ispali postmortalno; na lijevoj strani prisutni su svi zubi. Karijes je prisutan na desnoj strani donje čeljusti, a hipoplastični defekt na sjekutiću gornje čeljusti. Uočena je blaga alveolarna resorpcija.

Patološke promjene: prisutna je blaga zarašla cribra orbitalia. Cribra orbitalia se morfološki očituje po pojavi šupljikave kosti na gornjim svodovima orbita. Smatra se kako je posljedica anemije (Huss-Ashmore i sur., 1982). Na posteriornoj strani srednje trećine desne lakatne kosti uočen je blagi aktivni periostitis. Schmorlovi defekti prisutni su na 6., 7., 8., 9., 10. i 11. grudnom kralješku. Prisutna je perimortalna posjekotina na drugom vratnom kralješku koja je odvojila čitav dens axis od tijela drugog vratnog kralješka te dio kosti na obje superiorne zglobne ploštine. Komad kosti koji nedostaje je veličine 31×11 mm. Nema nikakvih tragova uplanog procesa niti zarašćivanja. Najvjerojatnije se radi o klasičnoj dekapitaciji. (Slika 2)

Asocirani materijalni ostaci ili životinjske kosti: nisu prisutni u ušćuванom uzorku.

Slika 2. Perimortalna ozljeda na drugom vratnom kralješku.

8

Udbina – Sv. Jakov 2003.

Grob 10, osoba B

Tafonomija: kosti su loše ušćuvane, svjetlo žute boje sa oštećenjima na vanjskom korteksu. Kosti su robusne s gustom trabekularnom kosti. Prisutni su slijedeći koštani elementi: čeona kost, obje tjemene kosti, desna jagodična kost, fragment desne strane gornje čeljusti, obje ključne kosti, obje lopatice, lijeva zdjelična kost, lijeva skočna kost, lijeva nadlaktična kost, obje palčane kosti, obje lakatne kosti, desna bedrena kost, lijeva goljenična kost, 4 rebra na lijevoj i 1 rebro na desnoj strani te 3 vratna kralješka.

Spol: muški, na temelju: 1) morfologije zdjelične kosti koja pokazuje izrazito uski gornji veliki sjedni urez, usko tijelo preponske kosti, široku zglobnu čašicu (acetabulum) i okomito orijentiranu bočnu kost, 2) morfologije lubanje koja pokazuje zakošeno čelo, hrapavo i jako razvijeno zatiljno područje i velike mastoideuse, i 3) morfologije donje čeljusti koja ima veliku, široku bradu s jako izraženim tuberculum mentale, širokim granama i gotovo okomitim kutom donje čeljusti.

Starost u trenutku smrti: doživljena starost u trenutku smrti procijenjena je na 30 do 40 godina. Starost je određena na temelju sraštenosti svih epifiza, degenerativnih promjena na kostima, gustoće trabekularne kosti te obliteracije kranijalnih šavova.

Zubi: prisutan je samo fragment desne strane gornje čeljusti – oba sjekutića i očnjak ispali su postmortalno. Donja čeljust u potpunosti nedostaje.

Patološke promjene: uočen je blagi degenerativni osteoartritis (osteofiti) na proksimalnoj desnoj lakatnoj kosti i na obje distalne palčane kosti. Na lijevoj distalnoj palčanoj kosti nalazi se stara dobro zarasla fraktura koja se očituje po dobro zaraslom kalusu; fraktura ne pokazuje znakove uplanog procesa. Na lijevoj strani čeone kosti, endokranijalno, nalazi se defekt koji se očituje kao makroporozitet (vrlo slično kao kod groba 62, no u puno blažem obliku).

Asocirani materijalni ostaci ili životinjske kosti: višak kostiju odrasle osobe: fragment sjedne kosti, fragment dijafize nadlaktične kosti te fragmenti desne i lijeve ključne kosti.

9

Udbina – Sv. Jakov 2003.

Grob 10, osoba C

Tafonomija: kosti su vrlo loše ušćuvane, svijetlo žute boje. Robusne su, s relativno gustom trabekularnom kosti i naglašenim postmortalnim oštećenjima na vanjskom korteksu. Prisutni su slijedeći koštani elementi: čeona kost, fragment lijeve strane donje čeljusti, lijeva lopatica, desna ključna kost, lijeva zdjelična kost, lijeva nadlaktična kost, obje lakatne kosti, lijeva bedrena kost, lijeva goljениčna kost, lijeva lisna kost i 1 vratni i 1 slabinski kralježak.

Spol: muški, na temelju: 1) morfologije zdjelične kosti koja pokazuje izrazito uski gornji veliki sjedni urez, usko tijelo preponske kosti, široku zglobnu čašicu (acetabulum) i okomito orijentiranu bočnu kost, 2) morfologije lubanje koja pokazuje zakošeno čelo, hrapavo i jako razvijeno zatiljno područje i velike mastoideuse, i 3) morfologije donje čeljusti koja ima veliku, široku bradu s jako izraženim tuberculum mentale, širokim granama i gotovo okomitim kutom donje čeljusti.

Starost u trenutku smrti: doživljena starost u trenutku smrti procijenjena je na 40 do 50 godina. Starost je određena na temelju prisutnosti degenerativnih promjene na kostima te gustoće trabekularne kosti.

Zubi: prisutan je samo fragment lijeve donje čeljusti: sva tri kutnjaka ispala su zaživotno.

Patološke promjene: blagi osteoartritis (osteofiti) uočen je na 4. slabinskom kralješku te na desnoj proksimalnoj lakatnoj kosti. Umjereni degenerativni osteoartritis (osteofiti) prisutan je na lijevom acetabulumu. Na anteriornoj strani srednje trećine dijafize lijeve nadlaktične kosti nalaze se tri plitke posjekotine koje djeluju kao postmortalna oštećenja, no mogućnost perimortalne posjekotine nije isključena.

Asocirani materijalni ostaci ili životinjske kosti: nije prisutan u ušćuvanom uzorku.

10

Udbina – Sv. Jakov 2003.

Grob 10, osoba D

Tafonomija: kosti su vrlo loše ušćuvane, svjetlo žute boje. Kost su gracilne s rijetkom trabekularnom kosti. Prisutni su slijedeći koštani elementi: čeona kost, obje tjemene kosti, zatiljna kost, donja čeljust i prsna kost.

Spol: radi se o kosturu djeteta.

Starost u trenutku smrti: doživljena starost u trenutku smrti procijenjena je na 2,5 do 3,5 godine. Starost je određena na temelju kronologije nicanja i razvoja mliječnih i stalnih zubi.

Zubi: gornja čeljust u potpunosti nedostaje. Na donjoj čeljusti desno prisutna su oba mliječna kutnjaka, dok su oba mliječna sjekutića i očnjak ispali postmortalno, a prvi trajni kutnjak je u procesu rasta; na lijevoj strani situacija je identična. Karijesi i hipoplastični defekti nisu uočeni.

Patološke promjene: nisu prisutne u ušćivanom uzorku.

Asocirani materijalni ostaci ili životinjske kosti: nisu prisutni u ušćivanom uzorku.

11

Udbina – Sv. Jakov 2003.

Grob 10, osoba E

Tafonomija: kosti su jako loše ušćuvane, svjetlo žute boje. Kosti su gracilne s gustom trabekularnom kosti. Prisutni su slijedeći koštani elementi: fragmenti dijafize bedrene kosti, dijafiza desne palčane kosti te desna zdjelična kost.

Spol: radi se o kosturu djeteta.

Starost u trenutku smrti: doživljena starost u trenutku smrti procijenjena je na 7 do 10 godina. Starost je određena na temelju veličine dijafiza dugih kostiju i debljine kortikalne kosti.

Zubi: gornja i donja čeljust u potpunosti nedostaju u ušćivanom uzorku.

Patološke promjene: nisu prisutne u ušćivanom uzorku.

Asocirani materijalni ostaci ili životinjske kosti: nisu prisutni u ušćivanom uzorku.

12

Udbina – Sv. Jakov 2003.

Grob 10, osoba F

Tafonomija: kosti su jako loše ušćuvane, svjetlo žute boje. Kosti su gracilne s rijetkom trabekularnom kosti. Prisutni su slijedeći koštani elementi: fragmenti kranijuma i fragment dijafize bedrene kosti.

Spol: radi se o kosturu djeteta.

Starost u trenutku smrti: doživljena starost u trenutku smrti procijenjena je na 0 do 1 godine. Starost je određena na temelju veličine dijafiza dugih kostiju i debljine kranijuma.

Zubi: gornja i donja čeljust u potpunosti nedostaju.

Patološke promjene: nisu prisutne u ušćivanom uzorku.

Asocirani materijalni ostaci ili životinjske kosti: nisu prisutni u ušćivanom uzorku.

13

Udbina – Sv. Jakov 2003.

Grob 11

Tafonomija: kosti su dobro ušćuvane, svjetlo žute boje, sa oksidacijskim tragovima metala na lijevoj nadlaktičnoj kosti i rebrima. Kosti su gracilne s gustom trabekularnom kosti. Prisutni su slijedeći koštani elementi: čeona kost, obje tjemene kosti, zatiljna kost, obje sljepoočne kosti, desna jagodična kost, gornja i donja čeljust, obje lopatice, obje ključne kosti, prsna kost, obje zdjelične kosti, križna kost, lijeva skočna kost, obje nadlaktične kosti, obje palčane kosti, obje lakatne kosti, obje bedrene kosti, obje goljenične kosti, obje lisne kosti, 4 vratna, 10 grudnih i 5 slabinskih kralježaka te 10 rebara s lijeve i 11 rebara s desne strane.

Spol: radi se o kosturu djeteta.

Starost u trenutku smrti: doživljena starost u trenutku smrti procijenjena je na 11,5 do 12,5 godina. Starost je određena na temelju kronologije nicanja i razvoja mliječnih i stalnih zubi te na temelju srašćivanja epifiza i dijafiza dugih kostiju.

Zubi: na gornjoj čeljusti na desnoj strani pristuni su prvi sjekutić, očnjak te prvi i drugi kutnjak, dok su oba pretkutnjaka ispala postmortalno; na lijevoj strani prisutni su samo očnjak i prvi kutnjak koji se nalaze van alveola. Na donjoj čeljusti na desnoj strani prisutni su svi zubi osim prvog pretkutnjaka i drugog kutnjaka koji su ispali postmortalno te trećeg kutnjaka koji još nije izrastao; na lijevoj strani prisutni su svi zubi osim trećeg kutnjaka koji još nije izrastao. Karijesi i hipoplastični defekti nisu uočeni.

Patološke promjene: nisu prisutne u ušćivanom uzorku.

Asocirani materijalni ostaci ili životinjske kosti: u ušćivanom uzorku prisutno je jedno rebro i fragment distalne bedrene kosti odrasle osobe.

14

Udbina – Sv. Jakov 2003.

Grob 12

Tafonomija: kosti su dobro ušćuvane, svjetlo žute boje. Kosti su gracilne s gustom trabekularnom kosti. Prisutni su slijedeći koštani elementi: čeona kost, obje tjemene kosti, zatiljna kost, obje sljepoočne kosti, desna jagodična kost, gornja i donja čeljust, obje lopatice, obje ključne kosti, obje zdjelične kosti, križna kost, obje nadlaktične kosti, desna palčana kost,

obje lakatne kosti, obje bedrene kosti, obje goljenične kosti, obje lisne kosti, 5 vratnih, 4 grudna i 5 slabinskih kralježaka te 4 rebra s lijeve i 12 rebara s desne strane.

Spol: radi se o kosturu djeteta.

Starost u trenutku smrti: doživljena starost u trenutku smrti procijenjena je na 6,5 do 7,5 godina. Starost je određena na temelju kronologije nicanja i razvoja mliječnih i stalnih zubi te na temelju srašćivanja epifiza i dijafiza dugih kostiju.

Zubi: desna strana gornje čeljusti nije prisutna; na lijevoj strani prisutni su mliječni očnjak i drugi kutnjak te trajni prvi kutnjak, dok su mliječni drugi sjekutić i prvi kutnjak ispali postmortalno. Na donjoj čeljusti na desnoj strani prisutan je samo mliječni očnjak, dok su oba mliječna kutnjaka, prvi trajni sjekutić i prvi trajni kutnjak ispali postmortalno; na lijevoj strani prisutni su mliječni očnjak i drugi kutnjak, prvi trajni sjekutić i prvi trajni kutnjak, dok je drugi mliječni sjekutić ispao postmortalno. Karijes je uočen na drugom mliječnom kutnjaku na lijevoj strani gornje čeljusti, a hipoplastični defekti nisu uočeni.

Patološke promjene: prisutna je umjerena zarasla cribra orbitalia. Uočen je blagi aktivni periostitis na posteriornom dijelu lijeve gornje čeljusti i na unutrašnjoj strani ramusa donje čeljusti - bilateralno, te na lateralnoj strani srednje desne goljenične kosti. Na lijevom palatinu prisutan je porozitet sa litičkim defektom veličine 5×2 mm.

Asocirani materijalni ostaci ili životinjske kosti: u ušćivanom uzorku prisutni su fragmenti kranijuma, fragment desne orbite te desna nadlaktična kost djeteta (starosti 1,5 – 2,5 godine).

15

Udbina – Sv. Jakov 2003.

Grob 12

Tafonomija: kosti su dobro ušćuvane, svjetlo žute boje. Kosti su gracilne s rijetkom trabekularnom kosti. Prisutni su slijedeći koštani elementi: čeona kost, obje tjemene kosti, lijeva sljepoočna kost, fragment donje čeljusti, lijeva lopatica, lijeva nadlaktična kost, desna bedrena kost, 3 vratna te 3 rebra s lijeve i 2 rebra s desne strane.

Spol: radi se o kosturu djeteta.

Starost u trenutku smrti: doživljena starost u trenutku smrti procijenjena je na 0 do 0,5 godina. Starost je određena na temelju duljina dijafiza dugih kostiju.

Zubi: nisu prisutni u ušćivanom uzorku.

Patološke promjene: prisutan je blagi aktivni periostitis na posteriornoj strani lijeve lopatice.

Asocirani materijalni ostaci ili životinjske kosti: nije prisutan u ušćivanom uzorku.

16

Udbina – Sv. Jakov 2003.**Grob 14**

Tafonomija: kosti su dobro ušćuvane, svjetlo žute boje. Kosti su gracilne s rijetkom trabekularnom kosti. Prisutni su slijedeći koštani elementi: desna tjemena kost, desna slijepoočna kost, desna jagodična kost, donja čeljust, desna ključna kost, obje lopatice, obje zdjelične kosti, križna kost, obje nadlaktične kosti, obje palčane kosti, obje lakatne kosti, obje bedrene kosti, lijeva goljениčna kost, 5 rebara na lijevoj i 6 na desnoj strani te 7 vratnih, 5 grudnih i 5 slabinskih kralježaka.

Spol: ženski, na temelju: 1) morfologije zdjelične kosti koja pokazuje izrazito široki gornji veliki sjedni urez (incisura ischiadica major), i 2) morfologije donje čeljusti koja ima malu, špicastu bradu sa slabo izraženim tuberculum mentale i velikim kutom donje čeljusti.

Starost u trenutku smrti: doživljena starost u trenutku smrti procijenjena je na 50 do 55 godina. Starost je određena na temelju slijedećih čimbenika. Morfologija aurikularne ploštine na stražnjem dijelu lučnog grebena zdjelične kosti odgovara sedmom stupnju po klasifikaciji Lovejoya i sur. (1985), što odgovara starosti od 50 do 55 godina. Morfologija sternalnih krajeva rebara (Iscan i sur. 1985), odgovara 6. stupnju odnosno starosti od 43,3 do 58,1 godina

Zubi: gornja čeljust nije prisutna u ušćuvanom uzorku - prisutni su samo prvi sjekutić, očnjak i prvi pretkutnjak koji se nalaze van alveole. Na donjoj čeljusti desno prisutni su svi zubi osim prvog sjekutića koji je ispao postmortalno i trećeg kutnjaka koji nije niti izrastao; na lijevoj strani prisutni su prvi pretkutnjak koji se nalazi van alveole, prvi i drugi kutnjak dok je prvi sjekutić ispao postmortalno, drugi pretkutnjak za života, a treći kutnjak nije niti izrastao. Karijesi i hipolastični defekti nisu prisutni.

Patološke promjene: uočen je blagi degenerativni osteoartritis (osteofiti) na: obje distalne nadlaktične kosti, oba acetabuluma, obje distalne bedrene kosti, na 9., 10. i 12. grudnom te 4. i 5. slabinskom kralješku.

Asocirani materijalni ostaci ili životinjske kosti: nisu prisutni u ušćuvanom uzorku.

17

Udbina – Sv. Jakov 2003.**Grob 15**

Tafonomija: kosti su vrlo dobro ušćuvane, svjetlo žute boje. Robusne su s gustom trabekularnom kosti. Prisutni su slijedeći koštani elementi: čeona kost, obje tjemene kosti, zatiljna kost, obje slijepoočne kosti, obje jagodične kosti, gornja i donja čeljust, obje lopatice, obje ključne kosti, obje zdjelične kosti, križna kost, obje nadlaktične kosti, obje lakatne kosti, obje palčane kosti, obje bedrene kosti, lijeva lisna kost, svi kralješci te 7 na lijevoj i 10 rebara na desnoj strani.

Spol: muški, na temelju: 1) morfologije zdjelične kosti koja pokazuje izrazito uski gornji veliki sjedni urez, usko tijelo preponske kosti, široku zglobnu čašicu (acetabulum) i okomito

orijentiranu bočnu kost, 2) morfologije lubanje koja pokazuje zakošeno čelo, hrapavo i jako razvijeno zatiljno područje i velike mastoideuse, i 3) morfologije donje čeljusti koja ima veliku, široku bradu s jako izraženim tuberculum mentale, širokim granama i gotovo okomitim kutom donje čeljusti.

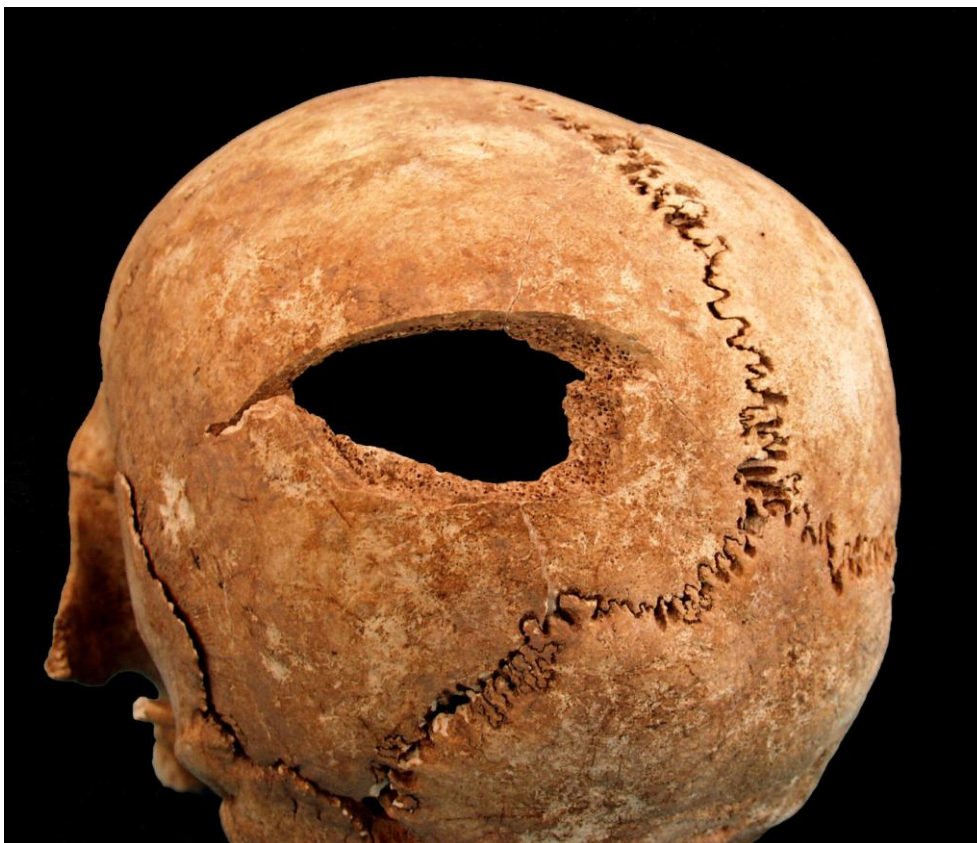
Starost u trenutku smrti: doživljena starost u trenutku smrti procijenjena je na 30 do 35 godina. Morfologija aurikularne ploštine na stražnjem dijelu lučnog grebena zdjelice kosti odgovara trećem stupnju po klasifikaciji Lovejoya i sur. (1985), što odgovara starosti od 30 do 35 godina.

Zubi: na desnoj strani gornje čeljusti prisutni su svi zubi, osim trećeg kutnjaka koji nedostaje zajedno s alveolom; na lijevoj strani prisutni su svi zubi osim drugog sjekutića koji je ispao postmortalno. Na donjoj čeljusti desno prisutni su svi zubi, osim prvog sjekutića koji je ispao postmortalno i trećeg kutnjaka koji nije niti izrastao; na lijevoj strani situacija je identična. Nije uočen niti jedan karijes. Hipoplastični defekti su prisutni na sjekutićima i očnjacima gornje čeljusti te na očnjacima donje čeljusti. Uočen je blagi kalkulus i blaga alveolarna resorpcija.

Patološke promjene: uočeno je 8 perimortalnih trauma: 1) na lijevoj tjemenoj kosti nalazi se perimortalna posjekotina. Inicijalni rez se nalazi anteriorno (smjer udara je od naprijed prema natrag, tj. odozgo prema dolje) dužine je 71 mm, a širina defekta iznosi 28 mm. Posjekotina je probila vanjski i unutarnji svod lubanje. Nakon impakta (vjerojatno uslijed pokušaja vađenja instrumenta) otkrhnut je fragment kosti veličine 48×25 mm. Trauma se nalazi 80 mm inferiorno od koronalnog šava, 18 mm superiorno od lambdoidnog šava te 20 mm lateralno od sagitalnog šava. Trauma ne pokazuje nikakve znakove upalnog procesa, niti zarašćivanja (Slika 3). 2) na drugom desnom rebro, na medijalnom kraju nalazi se perimortalna ozljeda koja je u potpunosti odvojila glavu rebra. Trauma se nalazi otprilike u ravnini sa tuberkulom. Smjer udara je posteriorno-anteriorno te je ova posjekotina zadana s leđa. Trauma ne pokazuje nikakve znakove upalnog procesa, niti zarašćivanja. 3) na 4. vratnom kralješku na lijevom transverzalnog procesu nalazi se perimortalna posjekotina koja je odsjekla inferiornu zglobnu ploštinu. Smjer udara je od lijevo gore prema desno dolje. Udarac je zadan s leđa. Trauma ne pokazuje nikakve znakove upalnog procesa, niti zarašćivanja. 4) na 5. vratnom kralješku, na lijevom transverzalnog procesu nalazi se perimortalna posjekotina koja je odsjekla polovicu superiorne i čitavu inferiornu zglobnu ploštinu. Smjer posjekotine je od lijevo gore prema desno dolje. Ova trauma je konzistentna s perimortalnom traumom na 4. vratnom kralješku te su obje traume dio istog udara koji je zadan s leđa. Trauma ne pokazuje nikakve znakove upalnog procesa, niti zarašćivanja. 5) na 7. vratnom kralješku nalazi se suptilna perimortalna posjekotina na desnoj superiornoj zglobnoj ploštini. Smjer posjekotine je od lijevo gore prema desno dolje. Trauma je konzistentna s perimortalnim posjekotinama na 4. i 5. vratnom kralješku. Trauma ne pokazuje nikakve znakove upalnog procesa, niti zarašćivanja. Perimortalne traume 3), 4) i 5) nastale su uslijed istog udara koji je zadan s leđa, s lijeve strane (pokušaj dekapitacije?) (Slika 4). 6) na drugom grudnom kralješku na desnom transverzalnog procesu nalazi se perimortalna posjekotina koja je u potpunosti odsjekla inferiornu zglobnu ploštinu. Smjer posjekotine je od desno gore prema lijevo dolje. Trauma ne pokazuje nikakve znakove upalnog procesa, niti zarašćivanja. 7) na 3. grudnom kralješku na posteriornoj strani nalazi se perimortalna posjekotina koja dijagonalno u smjeru desno gore prema lijevo dolje siječe luk kralješka. Posjekotina je dugačka 32 mm. Udarac je zadan s leđa te ne pokazuje nikakve znakove upalnog procesa, niti zarašćivanja. 8) Na 4. grudnom kralješku nalazi se vrlo suptilna perimortalna posjekotina. Posjekotina u smjeru gore

desno prema dolje lijevo siječe lijevu superiornu zglobnu ploštinu i lijevi transversalni proces kralješka. Trauma je konzistentna sa traumama na 2. i 3. grudnom kralješku. Niti ova trauma ne pokazuje znakove upalnog procesa, niti zarašćivanja. Traume 6), 7) i 8) nastale su uslijed istog udarca koji je zadan s leđa, s desne strane (Slika 5). Svih 8 perimortalnih ozljeda zadano je vrlo oštrim (tankim) predmetom, najvjerojatnije mačem. Stara dobro zarasla izremodelirana infrakcija (fraktura) prisutna je na anteriornoj strani srednje trećine dijafize desne ključne kosti. Fraktura je jako suptilna, ali se osjeća pod prstom blagi kalus. Plitki defekt bubrežastog oblika uočen je na superiornoj ploštini 4. vratnog kralješka. Defekt ima zaobljene rubove i blago porozno dno. Po izgledu podsjeća na Schmorlov defekt. Blaga zarasla ektokranijalna poroznost prisutna je na čeonj i obje tjemene kosti, a hipervaskularizirana kost nalazi se na zatiljnoj kosti. Schmorlovi defekti prisutni su na 3. i 4. slabinskom kralješku.

Asocirani materijalni ostaci ili životinjske kosti: u ušćivanom uzorku prisutan je proksimalni dio desne bedrene kosti, proksimalni dio desne palčane kosti, proksimalni dio desne nadlaktične kosti i desna medijalna ključna kost. Radi se o odrasloj osobi, najvjerojatnije muškarcu.

Slika 3. Perimortalna ozljeda na lijevoj tjemenoj kosti.

Slika 4. Perimortalna ozljeda na vratnoj kralježnici

Slika 5. Perimortalna ozljeda na grudnoj kralježnici.

18

Udbina – Sv. Jakov 2003.**Grob 15, dislocirane kosti****Osoba A**

Tafonomija: kosti su dobro ušćuvane, svijetle boje. Robusne su s gustom trabekularnom kosti i dobro razvijenim korteksom. Prisutni su slijedeći koštani elementi: čeonu kost, obje tjemene kosti, zatiljna kost, obje sljepoočne kosti, desna lopatica, desna ključna kost, obje zdjelične kosti, križna kost, desna skočna kost, obje nadlaktične kosti, lijeva palčana kost, obje bedrene kosti, obje goljениčne kosti, obje lisne kosti, 4 grudna i 1 slabinski kralježak te 1 lijevo i 1 desno rebro.

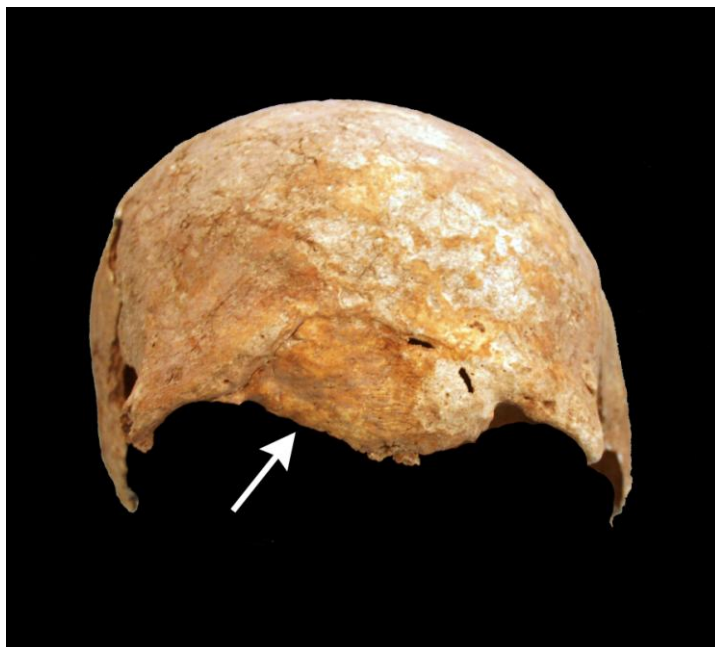
Spol: muški, na temelju: 1) morfologije zdjelične kosti koja pokazuje izrazito uski gornji veliki sjedni urez, usko tijelo preponske kosti, široku zglobovu čašicu (acetabulum) i okomito orijentiranu bočnu kost, 2) morfologije lubanje koja pokazuje zakošeno čelo, hrapavo i jako razvijeno zatiljno područje i velike mastoideuse, i 3) morfologije donje čeljusti koja ima veliku, široku bradu s jako izraženim tuberculum mentale, širokim granama i gotovo okomitim kutom donje čeljusti.

Starost u trenutku smrti: doživljena starost u trenutku smrti procijenjena je na 40 do 45 godina. Starost je određena na temelju slijedećih čimbenika. Morfologija aurikularne ploštine na stražnjem dijelu lučnog grebena zdjelične kosti odgovara petom stupnju po klasifikaciji Lovejoya i sur. (1985), što odgovara starosti od 40 do 45 godina. Morfologija sternalnih krajeva rebara (Iscan i sur. 1984), odgovara 5. stupnju, odnosno starosti od 34,4 do 42,3 godina.

Zubi: nisu prisutni u ušćuvanom uzorku.

Patološke promjene: stara loše zarašla depresijska fraktura nalazi se na čeonu kosti između dvije orbite. Očituje se po dvije linije frakture koje se spajaju; na superiornom luku desne orbite linija je dužine 25 mm, a još veća koja se proteže od kraja prve linije do superiornog luka lijeve orbite iznosi 42 mm. Kost je utisnuta, ali nema znakova upalnog procesa (Slika 6). Na lijevoj goljениčnoj i lisnoj kosti sa lateralne i medijalne strane uočen je upalni proces koji se očituje po jakom aktivnom periostitisu i osteomijelitisu. Blagi degenerativni osteoartritis (osteofiti) prisutan je na desnoj glenoidnoj fossi, na desnoj proksimalnoj bedrenu kosti i na obje proksimalne goljениčne kosti te na 4., 6., 11. i 12. grudnom i 4. slabinskom kralješku.

Asocirani materijalni ostaci ili životinjske kosti: prisutan je fragment gornje lijeve čeljusti i kutnjak te fragment grudnog kralješka - ne može se odrediti kome pripada. Prisutne su i desna bedrena kost i obje goljениčne kosti koje pripadaju djetetu 12-15 godina te fragment lijeve nadlaktične i palčane kosti djeteta 5-10 godina.

Slika 6. Stara loše zarasla fraktura na čeonj kosti.

19

Udbina – Sv. Jakov 2003. Grob 15, dislocirane kosti Osoba B

Tafonomija: kosti su loše ušćuvane, svjetlo žute boje. Robusne su s gustom trabekularnom kosti. Prisutni su slijedeći koštani elementi: čeona kost, obje tjemene kosti, zatiljna kost, obje sljepoočne kosti, desna jagodična kost, obje zdjelične kosti, lijeva lakatna kost, lijeva bedrena kost i lijeva lisna kost.

Spol: muški, na temelju: 1) morfologije zdjelične kosti koja pokazuje izrazito uski gornji veliki sjedni urez, usko tijelo preponske kosti, široku zglobnu čašicu (acetabulum) i okomito orijentiranu bočnu kost, 2) morfologije lubanje koja pokazuje zakošeno čelo i velike mastoideuse.

Starost u trenutku smrti: doživljena starost u trenutku smrti procijenjena je na 30 do 40 godina. Starost je određena na temelju sraštenosti svih epifiza, degenerativnih promjena na kostima, gustoće trabekularne kosti te obliteracije kranijalnih šavova.

Zubi: nisu prisutni u ušćuvanom uzorku.

Patološke promjene: na srednjoj trećini lijeve lisne kosti uočen je upalni proces (osteomijelitis) koji se očituje po zadebljanoj kosti i kloaki sa sekvesterom. Kloaka je veličine 15×8 mm. Inferiorno od ove nalazi se mnogo manja kloaka veličine 10×2 mm, a superiorno sa

posterioarne strane nalazi se treća veličine 3×1 mm. Uokolo se nalazi blagi aktivni periostitis (Slika 7).

Asocirani materijalni ostaci ili životinjske kosti: nisu prisutni u ušćuvanom uzorku.

Slika 7. Upalni proces na srednjoj trećini lijeve lisne kosti.

20

Udbina – Sv. Jakov 2003.

Grob 15, dislocirane kosti

Osoba C

Tafonomija: kosti su loše ušćuvane, svjetlo žute boje. Gracilne su s gustom trabekularnom kosti. Prisutni su slijedeći koštani elementi: čeona kost, obje tjemene kosti, zatiljna kost, lijeva nadlaktična kost, lijeva lakatna kost, obje bedrene kosti i lijeva lisna kost.

Starost u trenutku smrti: doživljena starost u trenutku smrti procijenjena je na 25 do 35 godina. Starost je određena na temelju sraštenosti svih epifiza, nedostatka degenerativnih promjena na kostima, gustoće trabekularne kosti te obliteracije kranijalnih šavova.

Spol: ženski, na temelju opće gracilnosti kostiju i morfologije čeone kosti.

Zubi: nisu prisutni u ušćuvanom uzorku.

Patološke promjene: nisu prisutne u ušćuvanom uzorku.

Asocirani materijalni ostaci ili životinjske kosti: nisu prisutni u ušćuvanom uzorku.

21

Udbina – Sv. Jakov 2003.**Grob 16**

Tafonomija: kosti su dobro ušćuvane, svjetlo žute boje. Robusne su s gustom trabekularnom kosti. Prisutni su slijedeći koštani elementi: čeona kost, obje tjemene kosti, zatiljna kost, obje sljepoočne kosti, obje jagodične kosti, gornja i donja čeljust, prsna kost, obje lopatice, obje ključne kosti, obje nadlaktične kosti, desna palčana kost, obje bedrene kosti, 7 vratnih, 1 grudni i 2 slabinska kralješka, 9 rebara na lijevoj i 9 na desnoj strani.

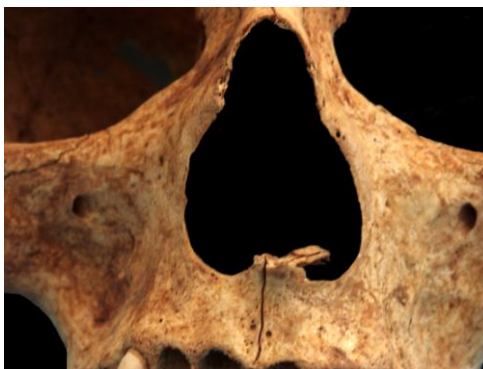
Spol: muški, na temelju: 1) morfologije lubanje koja pokazuje zakošeno čelo, hrapavo i jako razvijeno zatiljno područje i velike mastoideuse, i 2) morfologije donje čeljusti koja ima veliku, široku bradu s jako izraženim tuberculum mentale, širokim granama i gotovo okomitim kutom donje čeljusti.

Starost u trenutku smrti: doživljena starost u trenutku smrti procijenjena je na 30 do 35 godina na temelju gustoće trabekularne kosti, nedostatka degenerativnih promjena te istrošenosti okluzalnih ploština zubiju.

Zubi: na gornjoj čeljusti na desnoj strani prisutni su svi zubi osim oba sjekutića koja su ispala postmortalno; na lijevoj strani prisutni su drugi sjekutić, prvi kutnjak te drugi kutnjak koji se nalazi van alveole, dok su prvi sjekutić, očnjak i oba pretkutnjaka ispala postmortalno, a treći kutnjak nedostaje zajedno sa alveolom. Na donjoj čeljusti desno prisutni su svi zubi osim prvog pretkutnjaka koji je ispao postmortalno; na lijevoj strani prisutni su svi zubi. Nije uočen niti jedan karijes. Hipoplastični defekti prisutni su na očnjacima gornje i donje čeljusti. Uočena je blaga alveolarna resorpcija. Na sjekutićima donje čeljusti prisutne su blage fasete (pregriz ili habitualne radnje), no sjekutići gornje čeljusti postmortalno nedostaju.

Patološke promjene: na lijevoj tjemenoj kosti 71 mm superiorno od lambdoidnog šava, 51 mm lateralno od sagitalnog šava te 46 mm inferiorno od koronalnog šava nalazi se vrlo plitka stara zarasla i dobro izremodelirana depresijska fraktura veličine 8×10 mm. Nema znakova uplanog procesa. Na endokranijalnoj strani čeone kosti nalaze se dva defekta (poput pahionskih tijela) veličine cca 7×11 mm. Jedan defekt djeluje kao da je probio svod lubanje, no prisutna su i postmortalna oštećenja korteksa pa se ne može zasigurno reći. Dosta jaki defekt prisutan je na inferior end plate 12. grudnog kralješka koji se očituje po makro i mikroporozitetu te po osteofitima na anteriornoj desnoj strani. Defekt je rezultirao jakim Schmorlovim defektom na 12. grudnom i 1. slabinskom kralješku. Uočen je blagi aktivni periostitis na obje jagodične kosti. Prisutna je vrlo jaka devijacija nazalnog septuma. (Slika 8)

Asocirani materijalni ostaci ili životinjske kosti: prisutne su kosti najvjerojatnije dva subadulta: fragment kranijuma i falange malo strajjeg djeteta te 1. lijevo rebro i fragment proksimalne lijeve nadlaktične kosti djeteta 0-1 godina. Prisutan je i drugi sjekutić donje čeljusti koji pripada odrasloj osobi.

Slika 8. Jaka devijacija nazalnog septuma.

22

Udbina – Sv. Jakov 2003.

Grob 17

Tafonomija: kosti su dobro ušćuvane, svjetlo žute boje. Kosti su gracilne s gustom trabekularnom kosti. Prisutni su slijedeći koštani elementi: čeona kost, obje tjemene kosti, zatiljna kost, obje sljepoočne kosti, lijeva jagodična kost, gornja i donja čeljust, lijeva lopatica, obje ključne kosti, prsna kost, obje zdjelične kosti, križna kost, obje nadlaktične kosti, lijeva palčana kost, lijeva lakatna kost, obje bedrene kosti, obje goljenične kosti, lijeva lisna kost, 7 vratnih, 5 grudnih kralježaka te 4 rebra s lijeve i 8 rebara s desne strane.

Spol: radi se o kosturu djeteta.

Starost u trenutku smrti: doživljena starost u trenutku smrti procijenjena je na 10,5 do 11,5 godina. Starost je određena na temelju kronologije nicanja i razvoja mliječnih i stalnih zubi te na temelju sračivanja epifiza i dijafiza dugih kostiju.

Zubi: na desnoj strani gornje čeljusti prisutan je prvi kutnjak, dok su oba sjekutića i oba pretkutnjaka ispala postmortalno, a očnjak i drugi kutnjak još nisu izrasli; na lijevoj strani prisutni su mliječni kutnjak te prvi trajni pretkutnjak i prvi kutnjak, dok su oba sjekutića ispala postmortalno, a očnjak, drugi pretkutnjak i drugi kutnjak još nisu izrasli. Na donjoj čeljusti na desnoj strani prisutni su svi zubi osim očnjaka i prvog pretkutnjaka koji su ispali postmortalno; na lijevoj strani situacija je identična. Karijesi i hipoplastični defekti nisu uočeni.

Patološke promjene: prisutna je umjerena aktivna cribra orbitalia. Uočen je blagi aktivni periostitis na unutrašnjoj strani ramusa donje čeljusti- bilateralno, na gornjoj čeljusti, na platinu te na obje sljepoočne kosti. Na zatiljnoj kosti, 44 mm superiorno od foramen magnuma nalazi se stara dobro zarasla fraktura koja se očituje po izremodeliranom defektu veličine 28×11 mm trokutastog oblika, a u nastavku sa lijeve strane nalazi se linija frakture duljine 31 mm. Fraktura nema tragova upalnog procesa i nije probila svod lubanje.

Asocirani materijalni ostaci ili životinjske kosti: prisutni su fragmenti lisne kosti, falange i navikularne kosti odrasle osobe.

23

Udbina – Sv. Jakov 2003.**Grob 18**

Tafonomija: kosti su dobro ušćuvane, svjetlo žute boje. Kosti su gracilne s gustom trabekularnom kosti. Prisutni su slijedeći koštani elementi: čeona kost, obje tjemene kosti, zatiljna kost, obje sljepoočne kosti, obje jagodične kosti, gornja i donja čeljust, obje lopatice, obje ključne kosti, desna zdjelična kost, desna nadlaktična kost, desna palčana kost, obje lakatne kosti, desna bedrena kost, obje goljениčne kosti, desna lisna kost, 7 vratnih, 6 grudnih i 5 slabinskih kralježaka te 7 rebara s lijeve i 9 rebara s desne strane.

Spol: radi se o kosturu djeteta.

Starost u trenutku smrti: doživljena starost u trenutku smrti procijenjena je na 7 do 9 godina. Starost je određena na temelju kronologije nicanja i razvoja mljечnih i stalnih zubi te na temelju srašćivanja epifiza i dijafiza dugih kostiju.

Zubi: na desnoj strani gornje čeljusti prisutan je prvi trajni kutnjak, dok su mljечni oćnjak, oba kutnjaka te oba trajna sjekutića ispali postmortalno; na lijevoj strani situacija je identična. Na donjoj čeljusti na desnoj strani prisutni su mljечni oćnjak, oba kutnjaka, drugi trajni sjekutić i prvi trajni kutnjak, dok je prvi trajni sjekutić ispao postmortalno; na lijevoj strani prisutna su oba mljечna kutnjaka, oba trajna sjekutića i prvi trajni kutnjak, dok je mljечni oćnjak ispao postmortalno. Karijes je uoćen na drugom mljечnom kutnjaku na desnoj strani gornje čeljusti, a hipoplastični defekti nisu uoćeni.

Patološke promjene: prisutna je blaga zarasla cribra orbitalia.

Asocirani materijalni ostaci ili životinjske kosti: nisu prisutni u ušćuvanom uzorku.

24

Udbina – Sv. Jakov 2003.**Grob 19****Osoba A**

Tafonomija: kosti su vrlo dobro ušćuvane, svijetlo žute boje, robusne s gustom trabekularnom kosti i dobro razvijenim korteksom. Prisutni su slijedeći koštani elementi: čeona kost, obje tjemene kosti, zatiljna kost, obje sljepoočne kosti, obje jagodične kosti, gornja i donja čeljust, obje lopatice, obje ključne kosti, prsna kost, obje zdjelične kosti, križna kost, obje skoćne kosti, obje petne kosti, obje nadlaktične kosti, obje lakatne kosti, obje palćane kosti, obje bedrene kosti, obje goljениčne kosti, obje lisne kosti, 6 vratnih svi grudni i svi slabinski kralješci te 9 lijevih i 11 desnih rebara.

Spol: muški, na temelju: 1) morfologije zdjelićne kosti koja pokazuje izrazito uski gornji veliki sjedni urez, usko tijelo preponske kosti, široku zglobnu ćašicu (acetabulum) i okomito orijentiranu boćnu kost, 2) morfologije lubanje koja pokazuje zakošeno ćelo, hrapavo i jako razvijeno zatiljno podrućje i velike mastoideuse, i 3) morfologije donje ćeljusti koja ima

veliku, široku bradu s jako izraženim tuberculum mentale, širokim granama i gotovo okomitim kutom donje čeljusti.

Starost u trenutku smrti: doživljena starost u trenutku smrti procijenjena je na 40 do 45 godina. Starost je određena na temelju slijedećih čimbenika. Morfologija aurikularne ploštine na stražnjem dijelu lučnog grebena zdjelice kosti odgovara petom stupnju po klasifikaciji Lovejoya i sur. (1985), što odgovara starosti od 40 do 45 godina. Morfologija sternalnih krajeva rebara (Iscan i sur. 1984), odgovara 5. stupnju, odnosno starosti od 34,4 do 42,3 godina.

Zubi: na gornjoj čeljusti na desnoj strani prisutni su drugi sjekutić, očnjak, oba pretkutnjaka i prvi kutnjak, dok je prvi sjekutić ispao postmortalno, a drugi i treći kutnjak zaživotno; na lijevoj strani prisutni su svi zubi osim drugog sjekutića koji je ispao postmortalno i trećeg kutnjaka koji nedostaje zajedno s alveolom. Na donjoj čeljusti desno prisutni su svi zubi osim oba sjekutića i očnjaka koji su ispali postmortalno; na lijevoj strani prisutni su svi zubi osim prvog sjekutića koji je ispao postmortalno i trećeg kutnjaka koji nije niti izrastao. Uočena su tri karijesa; jedan na desnoj strani gornje čeljusti, drugi na desnoj strani donje čeljusti i treći na lijevoj strani donje čeljusti. Prisutna su i dva apcesa na lijevoj strani donje čeljusti. Hipoplastični defekti nisu prisutni. Primijećena je jaka abrazija okluzalnih ploština i jaka alveolarna resorpcija.

Patološke promjene: prisutan je blagi degenerativni osteoartritis (osteofiti) na obje lopatice, na lijevom acetabulumu, na obje distalne palčane kosti, na obje distalne bedrene kosti i obje proksimalne goljениčne kosti te na obje distalne goljениčne kosti. Blagi degenerativni osteoartritis (porozitet) prisutan je na desnoj superiornoj ploštini drugog vratnog i na zglobnoj ploštini četvrtog vratnog kralješka. Uočena je blaga zarasla ektokrtanijalna poroznost na obje tjemene i zatiljnoj kosti. Schmorlovi defekti prisutni su na 6., 7., 8., 9., 10. i 12. grudnom kralješku. Zamijećena je unilateralna spondiloliza na 5. slabinskom kralješku. Na lijevoj strani donje čeljusti razvio se apces kod drugog pretkutnjaka koji je uokolo rezultirao blagim aktivnim periostitisom. Uočeni su litički defekti (ciste) na navikularnoj kosti i prvoj falangi nožnog palca – obje su veličine 3×2 mm, s tim da cista na prvoj falangi ima porozno dno, a ova na navikularnoj kosti ima zaglađeno dno.

Asocirani materijalni ostaci ili životinjske kosti: prisutan je fragment desne distalne bedrene kosti odrasle osobe.

25

Udbina – Sv. Jakov 2003.

Grob 19

Osoba B

Tafonomija: kosti su dobro uščuvane, svjetlo žute boje. Kosti su gracilne s rijetkom trabekularnom kosti. Prisutni su slijedeći koštani elementi: čeona kost, fragmenti obje tjemene kosti, desna sljepoočna kost, gornja čeljust, lijeva lopatica, lijeva ključna kost, lijeva zdjelica kost, obje nadlaktične kosti, obje palčane kosti, desna lakatna kost, obje bedrene kosti, desna goljениčna kost te 1 rebro s lijeve i 4 rebra s desne strane.

Spol: radi se o kosturu djeteta.

Starost u trenutku smrti: doživljena starost u trenutku smrti procijenjena je na 0 do 0,5 godine. Starost je određena na temelju veličine dijafiza dugih kostiju i debljine kranijuma.

Zubi: zubi nisu prisutni u ušćuванom uzorku.

Patološke promjene: prisutan je generalizirani blagi aktivni periostitis na: desnoj sljepoočnoj kosti, desnoj strani gornje čeljusti i palatinu, na lijevoj ključnoj kosti, na 6. lijevom rebro, po čitavim dijafizama obje nadlaktične kosti, obje palčane kosti, na desnoj proksimalnoj trećini lakatne kosti, na lijevoj zdjelici kosti te čitavim dijafizama obje bedrene kosti.

Asocirani materijalni ostaci ili životinjske kosti: nisu prisutne u ušćuванom uzorku.

26

Udbina – Sv. Jakov 2003.

Grob 20

Tafonomija: kosti su vrlo dobro ušćuване, svjetlo žute boje s oksidacijskim tragovima metala na falangama prstiju ruke. Gracilne su s gustom trabekularnom kosti. Prisutni su slijedeći koštani elementi: čeona kost, obje tjemene kosti, zatiljna kost, obje sljepoočne kosti, obje jagodične kosti, gornja i donja čeljust, prsna kost, obje lopatice, obje ključne kosti, obje zdjelice kosti, križna kost, lijeva skočna kost, lijevi iver, obje nadlaktične kosti, obje lakatne kosti, obje palčane kosti, obje bedrene kosti, obje goljenične kosti, obje lisne kosti, svi kralješci, 10 lijevih i 11 desnih rebara.

Spol: ženski, na temelju: 1) morfologije zdjelice kosti koja pokazuje izrazito široki gornji veliki sjedni urez (incisura ischiadica major), i 2) morfologije donje čeljusti koja ima malu, špicastu bradu sa slabo izraženim tuberculum mentale i velikim kutom donje čeljusti.

Starost u trenutku smrti: doživljena starost u trenutku smrti procijenjena je na 30 do 35 godina. Morfologija aurikularne ploštine na stražnjem dijelu lučnog grebena zdjelice kosti odgovara trećem stupnju po klasifikaciji Lovejoya i sur. (1985), što odgovara starosti od 30 do 35 godina.

Zubi: na gornjoj čeljusti desno prisutni su svi zubi osim drugog sjekutića, očnjaka te drugog i trećeg kutnjaka koji su ispali postmortalno; na lijevoj strani prisutni su svi zubi osim prvog kutnjaka koji je ispao zaživotno. Na donjoj čeljusti desno prisutni su svi zubi; na lijevoj strani prisutni su svi zubi, osim drugog kutnjaka koji je ispao zaživotno. Prisutna su dva karijesa na desnoj strani donje čeljusti. Hipoplastični defekti su prisutni na očnjacima gornje i donje čeljusti.

Patološke promjene: prisutna je blaga zarašla ektokranijalna poroznost na posteriornim dijelovima obje tjemene kosti i na zatiljnoj kosti. Uočen je blagi degenerativni osteoarthritis (osteofiti) na obje distalne nadlaktične kosti i na obje distalne bedrene kosti.

Asocirani materijalni ostaci ili životinjske kosti: prisutno je jedno rebro subadulta.

27

Udbina – Sv. Jakov 2003.**Grob 21**

Tafonomija: kosti su vrlo dobro ušćuvane, svjetlo žute boje. Robusne su s gustom trabekularnom kosti. Prisutni su slijedeći koštani elementi: čeona kost, obje tjemene kosti, zatiljna kost, obje sljepoočne kosti, obje jagodične kosti, gornja i donja čeljust, obje lopatice, obje ključne kosti, obje zdjelične kosti, križna kost, oba ivera, lijeva petna kost, obje nadlaktične kosti, obje lakatne kosti, obje palčane kosti, obje bedrene kosti, obje goljenične kosti, obje lisne kosti, 3 vratna, 11 grudnih i 5 slabinskih kralježaka te 11 lijevih i 9 desnih rebara.

Spol: muški, na temelju: 1) morfologije zdjelične kosti koja pokazuje izrazito uski gornji veliki sjedni urez, usko tijelo preponske kosti, široku zglobnu čašicu (acetabulum) i okomito orijentiranu bočnu kost, 2) morfologije lubanje koja pokazuje zakošeno čelo, hrapavo i jako razvijeno zatiljno područje i velike mastoideuse, i 3) morfologije donje čeljusti koja ima veliku, široku bradu s jako izraženim tuberculum mentale, širokim granama i gotovo okomitim kutom donje čeljusti.

Starost u trenutku smrti: doživljena starost u trenutku smrti procijenjena je na 35 do 40 godina. Starost je određena na temelju slijedećih čimbenika. Morfologija aurikularne ploštine na stražnjem dijelu lučnog grebena zdjelične kosti odgovara četvrtom stupnju po klasifikaciji Lovejoya i sur. (1985), što odgovara starosti od 35 do 40 godina. Morfologija sternalnih krajeva rebara (Iscan i sur. 1984), odgovara 5. stupnju, odnosno starosti od 34,4 do 42,3 godina.

Zubi: na gornjoj čeljusti desno prisutni su očnjak, drugi pretkutnjak, prvi kutnjak i treći kutnjak dok su drugi sjekutić i prvi pretkutnjak ispali postmortalno, a prvi sjekutić i drugi kutnjak zaživotno; na lijevoj strani prisutan je samo prvi kutnjak koji se nalazi van alveole, dok su drugi sjekutić, očnjak i prvi pretkutnjak ispali postmortalno, drugi pretkutnjak zaživotno, a prvi sjekutić te drugi i treći kutnjak nedostaju zajedno s alveolama. Na donjoj čeljusti desno prisutni su svi zubi, osim prvog pretkutnjaka koji je ispao postmortalno, a treći kutnjak za života; na lijevoj strani prisutni su svi zubi osim prvog sjekutića i prvog pretkutnjaka koji su ispali postmortalno. Uočeno je pet alveolarnih apcesa: tri na desnoj strani gornje čeljusti i dva na desnoj strani donje čeljusti. Uočen je i jedan karijes na lijevoj strani gornje čeljusti. Hipoplastični defekti nisu primijećeni. Prisutna je jaka abrazija okluzalnih ploština.

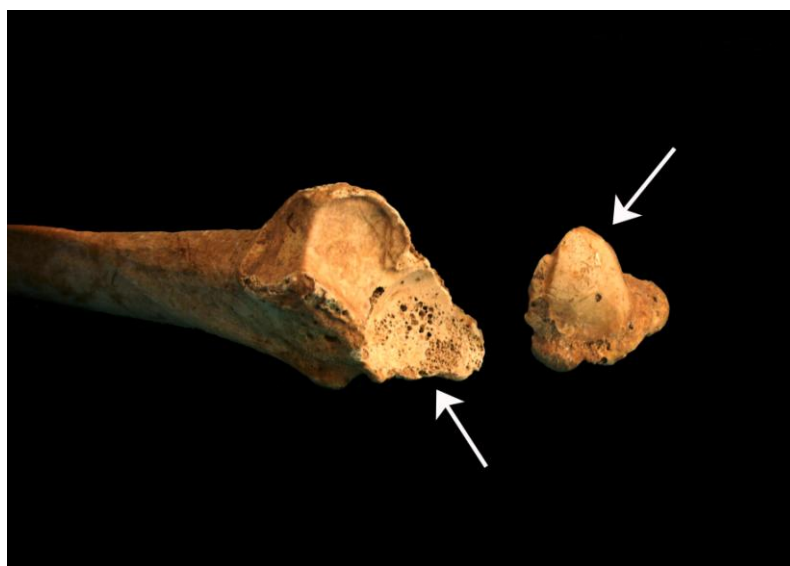
Patološke promjene: prisutna je blaga zarasla cribra orbitalia. Uočen je blagi degenerativni osteoarthritis (osteofiti) na: lijevoj glenoidnoj fossi, lijevoj proksimalnoj nadlaktičnoj kosti, desnoj medijalnoj ključnoj kosti, proksimalnoj desnoj palčanoj i lakatnoj kosti, oba acetabuluma, desnoj distalnoj bedrenoj kosti, lijevoj i desnoj proksimalnoj goljeničnoj kosti te na 4., 5., 6., 7., 9., 10., 11. i 12. grudnom i 1. i 3. slabinskom kralješku. Umjereni degenerativni osteoarthritis (osteofiti + porozitet) prisutan je na: 5., 6. i 7. vratnom te 4. i 5. slabinskom kralješku. Umjereni degenerativni osteoarthritis (osteofiti) prisutan je na glavi i zglobnim ploštinama 9. i 10. lijevog te 8. desnog rebra. Jaki degenerativni osteoarthritis (osteofiti + eburnacija) prisutan je na: desnoj proksimalnoj nadlaktičnoj kosti i desnoj glenoidnoj fossi – eburnacija na glavi nadlaktične kosti pokriva površinu od 26×23 mm i

djeluje poput biljarske kugle (Slika 9), distalnoj lijevoj palčanoj kosti te na navikularnoj kosti i kapitatu, desnoj distalnoj palčanoj kosti (Slika 10). Uočena je blaga zarasla ektokranijalna poroznost na obje tjemene kosti. Na desnoj tjemennoj kosti 31 mm superiorno od bregme, uz koronalni šav nalazi se osteom veličine 20×15 mm. Na desnoj bedrenoj kosti 53 mm superiorno od polovice bedrene kosti na anteriornoj strani nalazi se koštana egzostoza veličine 42×20 mm – radi se ili o traumatskom miošitis osifikansu ili o kalusu nastalog uslijed infrakcije. Uočen je blagi aktivni periostitis na medijalnoj strani proksimalne polovice lijeve goljenične kosti. Schmorlovi defekti prisautni su na 11. i 12. grudnom te 1., 2. i 3. slabinskom kralješku.

Asocirani materijalni ostaci ili životinjske kosti: nisu prisutne u ušćuванom uzorku.

Slika 9. Jaki degenerativni osteoartritis (eburnacija) na desnoj lopatici i nadlaktičnoj kosti.

Slika 10. Jaki degenerativni osteoartritis (eburnacija) na desnoj palčanoj i navikularnoj kosti.

28

Udbina – Sv. Jakov 2003.**Grob 22**

Tafonomija: kosti su dobro ušćuvane, svjetlo žute boje sa tragovima oksidacije metala na prsnoj kosti, prvoj metakarpalnoj kosti te na dvije falange ruke. Gracilne su s gustom trabekularnom kosti. Prisutni su slijedeći koštani elementi: čeona kost, obje tjemene kosti, zatiljna kost, obje sljepoočne kosti, desna jagodična kost, gornja i donja čeljust, prsna kost, obje lopatice, lijeva ključna kost, obje zdjelične kosti, obje skočne kosti, obje nadlaktične kosti, obje lakatne kosti, obje palčane kosti, obje bedrene kosti, obje goljenične kosti, lijeva lisna kost, 7 vratnih, 11 grudnih i 4 slabinska kralješka, 9 rebara na lijevoj i 12 na desnoj strani.

Spol: ženski, na temelju: 1) morfologije zdjelične kosti koja pokazuje izrazito široki gornji veliki sjedni urez (incisura ischiadica major), i 2) morfologije donje čeljusti koja ima malu, špicastu bradu sa slabo izraženim tuberculum mentale i velikim kutom donje čeljusti.

Starost u trenutku smrti: doživljena starost u trenutku smrti procijenjena je na 20 do 25 godina. Morfologija aurikularne ploštine na stražnjem dijelu lučnog grebena zdjelične kosti odgovara prvom stupnju po klasifikaciji Lovejoya i sur. (1985), što odgovara starosti od 20 do 25 godina.

Zubi: na gornjoj čeljusti desno prisutni su očnjak, oba pretkutnjaka i sva tri kutnjaka dok je drugi sjekutić ispao postmortalno, a prvi sjekutić nedostaje zajedno sa alveolom; lijeva gornja čeljust nije prisutna. Na desnoj strani donje čeljusti prisutni su svi zubi osim oba sjekutića, očnjaka i drugog pretkutnjaka koji su ispali postmortalno; na lijevoj strani prisutni su svi zubi osim oba sjekutića i očnjaka koji su ispali postmortalno. Prisutno je pet karijesa: jedan na desnoj strani gornje čeljusti, dva na desnoj strani donje čeljusti i dva na lijevoj strani donje čeljusti. Hipoplastični defekti nisu prisutni. Uočen je blagi kalkulus i blaga alveolarna resorpcija (4 mm).

Patološke promjene: Prisutan je blagi degenerativni osteoartritis (osteofiti) na 8. grudnom kralješku i na desnoj proksimalnoj bedrenoj kosti. Schmorlovi defekti su uočeni na 9., 10., 11. i 12. grudnom te 2. i 3. slabinskom kralješku.

Asocirani materijalni ostaci ili životinjske kosti: nisu prisutne u ušćuvanom uzorku.

29

Udbina – Sv. Jakov 2004.**Grob 23**

Tafonomija: kosti su dobro ušćuvane, svjetlo žute boje. Gracilne su s gustom trabekularnom kosti. Prisutni su slijedeći koštani elementi: čeona kost, obje tjemene kosti, zatiljna kost, obje sljepoočne kosti, obje jagodične kosti, gornja i donja čeljust, prsna kost, obje lopatice, obje ključne kosti, obje zdjelične kosti, križna kost, oba ivera, obje skočne kosti, obje petne kosti, obje nadlaktične kosti, obje lakatne kosti, obje palčane kosti, obje bedrene kosti, obje

goljenične kosti, obje lisne kosti, 7 vratnih, 11 grudnih i 4 slabinska kralješka, 9 rebara na lijevoj i 11 na desnoj strani.

Spol: ženski, na temelju: 1) morfologije zdjelične kosti koja pokazuje izrazito široki gornji veliki sjedni urez (incisura ischiadica major), i 2) morfologije donje čeljusti koja ima malu, špicastu bradu sa slabo izraženim tuberculum mentale i velikim kutom donje čeljusti.

Starost u trenutku smrti: doživljena starost u trenutku smrti procijenjena je na 30 do 35 godina. Morfologija aurikularne ploštine na stražnjem dijelu lučnog grebena zdjelične kosti odgovara trećem stupnju po klasifikaciji Lovejoya i sur. (1985), što odgovara starosti od 30 do 35 godina

Zubi: na gornjoj čeljusti desno prisutni su svi zubi, osim oba sjekutića, očnjaka i trećeg kutnjaka koji su ispali postmortalno; na lijevoj strani prisutni su svi zubi osim oba sjekutića i drugog pretkutnjaka koji su ispali postmortalno. Na donjoj čeljusti desno prisutni su drugi pretkutnjak, prvi i drugi kutnjak, a svi ostali su ispali postmortalno; na lijevoj strani prisutna su sva tri kutnjaka, dok su svi ostali zubi ispali postmortalno. Uočen je 1 karijes na lijevoj strani gornje čeljusti. Hipoplastični defekti nisu primijećeni. Prisutna je i blaga alveolarna resorpcija.

Patološke promjene: blagi degenerativni osteoartritis (osteofiti) prisutan je na 4., 5., 6., 7. i 9. grudnom kralješku te na obje proksimalne goljenične kosti. Na lijevoj distalnoj palčanoj kosti, sa posteriorne strane, prisutan je umjereni aktivni periostitis na površini 30×9 mm – djeluje kao kalus. Na distalnoj polovici dijafize lijeve bedrene kosti, sa posteriorne strane, uočena je koštana tvorevina veličine 86×16 mm, a 7 mm lijevo od toga nalazi se zadebljana kost (osteomijelitis?). Na lateralnoj, i dijelom na medijalnoj strani lijeve goljenične kosti prisutne su koštane tvorevine i blagi aktivni periostitis. Kost je zadebljana na distalnoj trećini dijafize (osteomijelitis?). Desna goljenična kost je također zahvaćena istim procesom, no u puno manjoj mjeri. Lijeva lisna kost je također zadebljana, i to gotovo čitavom dijafizom (Slika 11). Koštane tvorevine su isprecijecane sa glatkim dijelovima kosti. Na sredini lisne kosti transverzalni presjek iznosi 25 mm, a anterior-posterior presjek iznosi 26 mm. Na desnoj lisnoj kosti je zahvaćena donja polovica dijafize; transverzalni presjek na najdebljem dijelu iznosi 21 mm, a A-P 22 mm. Istim procesom, samo u mnogo blažoj varijanti zahvaćene su i obje skočne kosti, obje petne kosti, oba kuboida i desni prvi kuneiform. Metatarzalne kosti imaju zašiljene proksimalne krajeve. Hallux je zadebljan, zahvaćen je jakim aktivnim periostitisom, a proksimalni kraj izgleda kao da je otopljen. Ostale metatarzalne kosti su zahvaćene periostitisom. Dvije falange prsta su spojene, a vrh izgleda kao da je otopljen. Postoji kost koja izgleda kao spojena metatarzalna kost i falanga, ali dosta stanjena, deformirana i zahvaćena periostitisom. Sve podsjeća na lepru.

Asocirani materijalni ostaci ili životinjske kosti: prisutni su fragmenti lisne i prsne kosti odrasle osobe te falange ruke djeteta (manje od 15 godina starosti) sa tragovima oksidacije metala.

Slika 11. Upalni proces na lijevoj lisnoj kosti.

Slika 12. Komparacija lijeve i desne goljenične, odnosno lisne kosti.

Slika 13. Lijevi hallux zahvaćen upalnim procesom.

30

Udbina – Sv. Jakov 2004.

Grob 24

Osoba A

Tafonomija: kosti su vrlo dobro ušćuvane, svjetlo žute boje sa oksidacijskim tragovima metala na desnoj lopatici i na 6 falanga ruke. Gracilne su s rijetkom trabekularnom kosti. Prisutni su slijedeći koštani elementi: čeona kost, obje tjemene kosti, zatiljna kost, obje sljepoočne kosti, obje jagodične kosti, gornja i donja čeljust, obje lopatice, obje ključne kosti, prsna kost, lijeva zdjelična kost, križna kost, oba ivera, desna skočna kost, obje nadlaktične kosti, obje lakatne kosti, obje palčane kosti, obje bedrene kosti, obje goljenične kosti, obje lisne kosti, 4 vratna, svi grudni i svi slabinski kralješci, 10 rebara na lijevoj i 11 na desnoj strani.

Spol: ženski, na temelju: 1) morfologije zdjelične kosti koja pokazuje izrazito široki gornji veliki sjedni urez (incisura ischiadica major), i 2) morfologije donje čeljusti koja ima malu, špičastu bradu sa slabo izraženim tuberculum mentale i velikim kutom donje čeljusti.

Starost u trenutku smrti: doživljena starost u trenutku smrti procijenjena je na 45 do 50 godina. Starost je određena na temelju slijedećih čimbenika. Morfologija aurikularne ploštine na stražnjem dijelu lučnog grebena zdjeljene kosti odgovara šestom stupnju po klasifikaciji Lovejoya i sur. (1985), što odgovara starosti od 45 do 50 godina. Morfologija sternalnih krajeva rebara (Iscan i sur. 1985), odgovara 6. stupnju odnosno starosti od 43,3 do 58,1 godina.

Zubi: na gornjoj čeljusti na desnoj strani prisutan je drugi sjekutić, dok su prvi sjekutić i oba pretkutnjaka ispala postmortalno, a očnjak i sva tri kutnjaka za života; na lijevoj strani prisutni su prvi sjekutić, očnjak te prvi i drugi kutnjak, dok su drugi sjekutić i oba pretkutnjaka ispala postmortalno, a treći kutnjak zaživotno. Na donjoj čeljusti desno prisutni su svi zubi osim prvog sjekutića koji je ispao postmortalno i trećeg kutnjaka koji je ispao zaživotno; na lijevoj strani prisutni su drugi sjekutić, očnjak i treći kutnjak, dok su prvi sjekutić i oba pretkutnjaka ispala postmortalno, a prvi i drugi kutnjak zaživotno. Uočen je 1 karijes i 1 alveolarni apces na lijevoj strani gornje čeljusti. Hipoplastični defekt je prisutan na očnjaku donje čeljusti.

Patološke promjene: blagi degenerativni osteoartritis (osteofiti) prisutan je na: obje medijalne ključne kosti, obje proksimalne nadlaktične kosti i obje glenoidne fosse, obje proksimalne lakatne kosti, obje distalne palčane kosti, obje proksimalne bedrene kosti, oba acetabuluma, obje distalne bedrene kosti, oba ivera, obje distalne goljениčne kosti, 5. vrtanom kralješku, 3., 4., 5., 6., 7., 8., 9., 10., 11. i 12. grudnom kralješku te 1., 2., 3., 4. i 5. slabinskom kralješku. Blagi degenerativni osteoartritis (osteofiti + mikroporozitet) uočen je na oba sacro-iliac spoja. Umjereni osteoartritis (osteofiti) prisutan je na 6. i 7. vratnom kralješku. Blaga zarasla ektokranijalna poroznost prisutna je na čeonjoj, obje tjemene i zatiljnoj kosti. Blagi zarasli perioritis zamijećen je na obje medijalne goljениčne kosti na distalnim trećinama.

Asocirani materijalni ostaci ili životinjske kosti: prisutan je desni iver odrasle osobe (vjerojatno muškarca).

31

Udbina – Sv. Jakov 2004.

Grob 24

Osoba B

Tafonomija: kosti su vrlo loše ušćuvane, svjetlo žute boje. Gracilne su s rijetkom trabekularnom kosti. Prisutni su slijedeći koštani elementi: donja čeljust

Spol: radi se o kosturu djeteta.

Starost u trenutku smrti: doživljena starost u trenutku smrti procijenjena je na 0,5 do 1 godine. Starost je određena na temelju kronologije nicanja i razvoja mliječnih i stalnih zubi..

Zubi: gornja čeljust nije prisutna u ušćuvanom uzorku. Na lijevoj strani donje čeljusti prisutan je drugi sjekutić, očnjak i prvi kutnjak – svi zubi se još uvijek nalaze u alveolama (nisu još nikli). Mandibularna simfiza je zatvorena, ali se ožiljak jasno razaznaje.

Patološke promjene: nisu prisutne u ušćuvanom uzorku.

Asocirani materijalni ostaci ili životinjske kosti: nisu prisutne u ušćivanom uzorku.

32

Udbina – Sv. Jakov 2003.

Grob 25

Tafonomija: kosti su dobro ušćuvane, svjetlo žute boje. Gracilne su s vrlo rijetkom trabekularnom kosti. Prisutni su slijedeći koštani elementi: obje tjemene kosti, zatiljna kost, obje sljepoočne kosti, desna jagodična kost, gornja i donja čeljust, obje lopatice, obje ključne kosti, obje zdjelične kosti, križna kost, lijeva skočna kost, obje petne kosti, obje nadlaktične kosti, obje lakatne kosti, obje palčane kosti, obje bedrene kosti, obje goljenične kosti, 7 vratnih, 9 grudnih i 1 slabinski kralježak, 7 rebara na lijevoj i 7 na desnoj strani.

Spol: ženski, na temelju: 1) morfologije zdjelične kosti koja pokazuje izrazito široki gornji veliki sjedni urez (incisura ischiadica major), i 2) morfologije donje čeljusti koja ima malu, špicastu bradu sa slabo izraženim tuberculum mentale i velikim kutom donje čeljusti.

Starost u trenutku smrti: doživljena starost u trenutku smrti procijenjena je na 50 do 55 godina. Starost je određena na temelju slijedećih čimbenika. Morfologija aurikularne ploštine na stražnjem dijelu lučnog grebena zdjelične kosti odgovara sedmom stupnju po klasifikaciji Lovejoya i sur. (1985), što odgovara starosti od 50 do 55 godina. Morfologija sternalnih krajeva rebara (Isan i sur. 1985), odgovara 6. stupnju odnosno starosti od 43,3 do 58,1 godina

Zubi: na gornjoj čeljusti desno prisutna su oba sjekutića i očnjak, dok su svi ostali zubi ispali zaživotno; na lijevoj strani prisutna su oba sjekutića, očnjak i drugi kutnjak koji se nalazi van alveole, dok su oba pretkutnjaka ispala postmortalno, a prvi kutnjak za životno. Na donjoj čeljusti desno prisutni su svi zubi osim drugog pretkutnjaka koji je ispao postmortalno te sva tri kutnjaka koja su ispala zaživotno; na lijevoj strani prisutna su oba sjekutića, očnjak i prvi pretkutnjak, dok su svi ostali zubi ispali zaživotno. Uočen je 1 karijes na lijevoj strani gornje čeljusti. Hipoplastični defekti nisu prisutni. Zamijećena je jaka abrazija okluzalnih ploština i jaka alveolarna resorpcija

Patološke promjene: blagi degenerativni osteoartritis (osteofiti) prisutan je na 2., 3., 4., 5., 6., 7., 8. i 12. grudnom te 2. slabinskom kralješku, na desnoj glenoidnoj fossi, na obje proksimalne nadlaktične kosti, na desnom acetabulumu i na obje proksimalne bedrene kosti te na obje distalne bedrene kosti. Blagi degenerativni osteoartritis (osteofit + porozitet) prisutan je na lijevim zglobnim ploštinama 2., 3., 4. i 5. vratnog i na desnim zglobnim ploštinama 5. i 6. vratnog kralješka.

Asocirani materijalni ostaci ili životinjske kosti: prisutna je desna nadlaktična kost odrasle osobe i falanga ruke subadulta.

33

Udbina – Sv. Jakov 2003.**Grob 26**

Tafonomija: kosti su dobro ušćuvane, svjetlo žute boje. Gracilne su s rijetkom trabekularnom kosti. Prisutni su slijedeći koštani elementi: čeona kost, desna sljepoočna kost, desna jagodična kost, gornja i donja čeljust, lijeva lopatica, lijeva ključna kost, obje nadlaktične kosti, obje palčane kosti, obje lakatne kosti, 4 grudna kralješka, 9 rebara na lijevoj i 8 na desnoj strani.

Spol: radi se o kosturu djeteta.

Starost u trenutku smrti: doživljena starost u trenutku smrti procijenjena je na 3,5 do 5 godina. Starost je određena na temelju kronologije nicanja i razvoja mliječnih i stalnih zubi..

Zubi: na gornjoj čeljusti desno prisutna su oba mliječna kutnjaka, dok su svi ostali ispali postmortalno; na lijevoj strani prisutna su oba mliječna sjekutića i oba kutnjaka, dok je očnjak ispao postmortalno. Na donjoj čeljusti na desnoj strani prisutan je samo mliječni drugi kutnjak, a svi ostali su ispali postmortalno; na lijevoj strani svi su zubi ispali postmortalno. Karijesi i hipoplastični defekti nisu primijećeni.

Patološke promjene: nisu prisutne u ušćuvanom uzorku.

Asocirani materijalni ostaci ili životinjske kosti: prisutna je donja čeljust, lijeva skočna kost te fragment kranijuma i rebra odraslog muškarca starosti do 30 godina i fragment kranijuma na kojemu je prisutan blagi aktivni periostitis djeteta 0-0,5 godina.

34

Udbina – Sv. Jakov 2003.**Grob 27**

Tafonomija: kosti su loše ušćuvane, svjetlo žute boje. Izrazito su gracilne s relativno gustom trabekularnom kosti. Prisutni su slijedeći koštani elementi: prsna kost, desna lopatica, obje ključne kosti, obje zdjelične kosti, križna kost, lijevi iver, lijeva bedrena kost, 5 vratnih, svi grudni i svi slabinski kralješci te 12 lijevih i 10 desnih rebara.

Spol: ženski, na temelju: morfologije zdjelične kosti koja pokazuje izrazito široki gornji veliki sjedni urez (incisura ischiadica major) te na temelju opće gracilnosti kostiju.

Starost u trenutku smrti: doživljena starost u trenutku smrti procijenjena je na 35 do 40 godina. Starost je određena na temelju slijedećih čimbenika. Morfologija aurikularne ploštine na stražnjem dijelu lučnog grebena zdjelične kosti odgovara četvrtom stupnju po klasifikaciji Lovejoya i sur. (1985), što odgovara starosti od 35 do 40 godina. Morfologija sternalnih krajeva rebara (Iskan i sur. 1984), odgovara 5. stupnju, odnosno starosti od 34,4 do 42,3 godina.

Zubi: nisu prisutni u ušćuvanom uzorku.

Patološke promjene: prisutan je blagi degenerativni osteoartritis (osteofiti) na lijevoj proksimalnoj bedrenoj kosti te na 4. i 5. slabinskom kralješku. Uočena je bilateralna spondiloliza na 4. slabinskom kralješku. Schmorlovi defekti su prisutni na 1. i 2. slabinskom kralješku.

Asocirani materijalni ostaci ili životinjske kosti: nisu prisutne u ušćivanom uzorku.

35

Udbina – Sv. Jakov 2003.

Grob 28

Tafonomija: kosti su dobro ušćuvane, svjetlo žute boje. Izrazito su robusne s vrlo rijetkom trabekularnom kosti. Prisutni su slijedeći koštani elementi: prsna kost, obje lopatice, obje ključne kosti, obje zdjelične kosti, križna kost, obje petne kosti, lijeva skočna kost, obje nadlaktične kosti, obje lakatne kosti, obje palčane kosti, obje bedrene kosti, obje goljениčne kosti, lijeva lisna kost, 3 vratna, 11 grudnih i 5 slabinskih kralježaka te 12 lijevih i 12 desnih rebara.

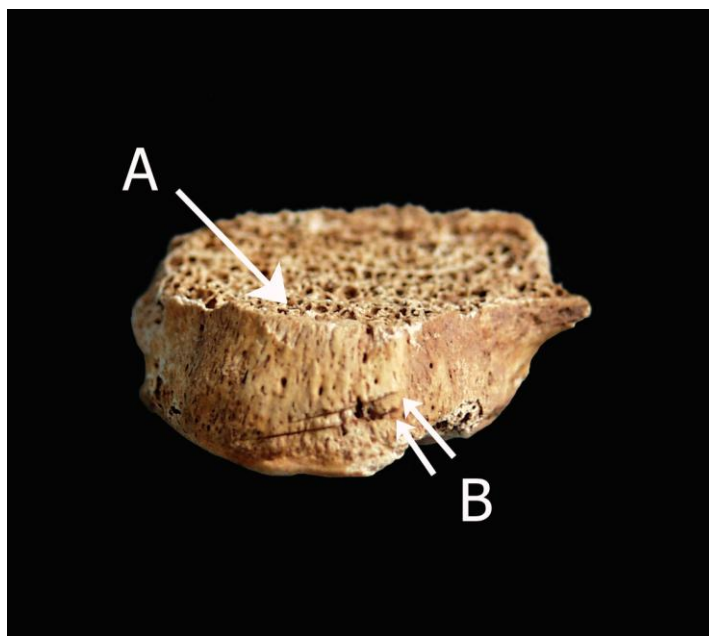
Spol: muški, na temelju: morfologije zdjelične kosti koja pokazuje izrazito uski gornji veliki sjedni urez, usko tijelo preponske kosti, široku zglobnu čašicu (acetabulum) i okomito orijentiranu bočnu kost.

Starost u trenutku smrti: doživljena starost u trenutku smrti procijenjena je na 20 do 25 godina. Morfologija aurikularne ploštine na stražnjem dijelu lučnog grebena zdjelične kosti odgovara prvom stupnju po klasifikaciji Lovejoya i sur. (1985), što odgovara starosti od 20 do 25 godina.

Zubi: nisu prisutni u ušćivanom uzorku.

Patološke promjene: uočena je perimortalna ozljeda na 4. vratnom kralješku – radi se o posjekotini koja je otkinula superiorni dio kralješka veličine 23×19 mm. Taj dio kosti nedostaje, kao i svi vratni kralješci iznad 4. te čitava glava (Slika 14 – A). Na anteriornom dijelu kralješka nalaze se dvije paralelne posjekotine; prva duljine 7 mm, a druga 10 mm (Slika 14 – B). Nema tragova zarašćivanja, ni upalnog procesa. Riječ je o dekapitaciji – ozljeda je zadana sa prednje strane, od dolje prema gore. Blagi zarašli periostitis prisutan je na srednjoj trećini medijalne strane lijeve goljениčne kosti te medijalne i lateralne strane desne goljениčne kosti. Uočena je bilateralna spondiloliza na 4. slabinskom kralješku. Schmorlovi defekti prisutni su na 4., 5., 6., 7., 8., 9., 11. i 12. grudnom te 1., 2., 3., 4. i 5. slabinskom kralješku.

Asocirani materijalni ostaci ili životinjske kosti: prisutan je fragment ključne kosti, desne lakatne kosti, lijeve nadlaktične kosti, goljениčne kosti, lisne kosti, desne strane gornje čeljusti i desne jagodične kosti odrasle osobe te goljениčna kost djeteta 1,5-2,5 godina.

Slika 14. Perimortalna ozljeda na 4. vratnom kralješku.

36

Udbina – Sv. Jakov 2003.

Grob 29

Osoba A

Tafonomija: kosti su dobro ušćuvane, svjetlo žute boje. Kosti su robusne s vrlo gustom trabekularnom kosti. Prisutni su slijedeći koštani elementi: donja čeljust, obje ključne kosti, obje lopatice, obje zdjelične kosti, križna kost, desni iver, obje skočne kosti, obje petne kosti, obje nadlaktične kosti, obje palčane kosti, obje lakatne kosti, obje bedrene kosti, obje goljenične kosti, obje lisne kosti, 5 slabinskih kralježaka.

Spol: muški, na temelju: 1) morfologije zdjelične kosti koja pokazuje izrazito uski gornji veliki sjedni urez, usko tijelo preponske kosti, široku zglobnu čašicu (acetabulum) i okomito orijentiranu bočnu kost, 2) morfologije lubanje koja pokazuje zakošeno čelo, hrapavo i jako razvijeno zatiljno područje i velike mastoideuse, i 3) morfologije donje čeljusti koja ima veliku, široku bradu s jako izraženim tuberculum mentale, širokim granama i gotovo okomitim kutom donje čeljusti.

Starost u trenutku smrti: doživljena starost u trenutku smrti procijenjena je na 18 do 20 godina, na temelju srašćivanja epifiza i dijafiza dugih kostiju.

Zubi: gornja čeljust u potpunosti nedostaje. Na donjoj čeljusti desno oba sjekutića su ispala postmortalno, a svi zubi nedostaju zajedno s alveolama; na lijevoj strani prisutni su svi zubi osim prvog sjekutića koji je ispao postmortalno i trećeg kutnjaka koji još nije niti izrastao. Karijesi i hipoplastični defekti nisu prisutni.

Patološke promjene: nisu prisutne u ušćuvanom uzorku.

Asocirani materijalni ostaci ili životinjske kosti: prisutna je križna kost odrasle osobe.

37

Udbina – Sv. Jakov 2003.

Grob 29

Osoba B

Tafonomija: kosti su loše ušćuvane, svjetlo žute boje. Robusne su s gustom trabekularnom kosti. Prisutni su slijedeći koštani elementi: lijeva zdjelična kost, križna kost, lijeva palčana kost, 3 vratna i 2 slabinska kralješka i 2 rebra s lijeve i 2 rebra s desne strane.

Spol: muški, na temelju: 1) morfologije zdjelične kosti koja pokazuje izrazito uski gornji veliki sjedni urez, usko tijelo preponske kosti, široku zglobnu čašicu (acetabulum) i okomito orijentiranu bočnu kost.

Starost u trenutku smrti: doživljena starost u trenutku smrti procijenjena je na 30 do 35 godina. Morfologija aurikularne ploštine na stražnjem dijelu lučnog grebena zdjelične kosti odgovara trećem stupnju po klasifikaciji Lovejoya i sur. (1985), što odgovara starosti od 30 do 35 godina

Zubi: prisutan je samo očnjak lijeve strane gorlje čeljusti koji se nalazi van alveole.

Patološke promjene: nisu prisutne u ušćuvanom uzorku.

Asocirani materijalni ostaci ili životinjske kosti: nisu prisutni u ušćuvanom uzorku.

38

Udbina – Sv. Jakov 2003.

Grob 30

Tafonomija: kosti su dobro ušćuvane, svijetle boje, gracilne s rijetkom trabekularnom kosti i dobro razvijenim korteksom. Prisutni su slijedeći koštani elementi: čeona kost, obje tjemene kosti, donja čeljust, obje lopatice, desna zdjelična kost, lijeva nadlaktična kost, obje palčane kosti, obje lakatne kosti, obje bedrene kosti, obje goljenične kosti, 2 vratna, 1 grudni i 1 slabinski kralježak, 5 rebra s desne strane i 5 rebara s lijeve strane

Spol: radi se o kosturu djeteta.

Starost u trenutku smrti: doživljena starost u trenutku smrti procijenjena je na 3 do 4 godina. Starost je određena na temelju kronologije nicanja i razvoja mliječnih i stalnih zubi.

Zubi: na čitava gornja čeljust nedostaje. Na donjoj čeljusti na desnoj strani prisutni su oba mliječna kutnjaka; na lijevoj strani situacija je identična. Nisu uočeni karijesi niti hipoplastični defekti.

Patološke promjene: nisu prisutne u ušćuvanom uzorku.

Asocirani materijalni ostaci ili životinjske kosti: nisu prisutni u ušćuванom uzorku.

39

Udbina – Sv. Jakov 2003.

Grob 31

Tafonomija: kosti su vrlo dobro ušćuvane, svjetlo žute boje. Robusne su s gustom trabekularnom kosti. Prisutni su slijedeći koštani elementi: obje zdjelične kosti, križna kost, desni iver, obje petne kosti, lijeva lakatna kost, obje palčane kosti, obje bedrene kosti, lijeva goljenična kost, lijeva lisna kost, 1 vratni i 4 grudna kralješka te 1 rebro s lijeve i 2 rebra s desne strane.

Spol: muški, na temelju: 1) morfologije zdjelične kosti koja pokazuje izrazito uski gornji veliki sjedni urez, usko tijelo preponske kosti, široku zgloбnu čašicu (acetabulum) i okomito orijentiranu bočnu kost te na temelju opće robusnosti kostiju.

Starost u trenutku smrti: doživljena starost u trenutku smrti procijenjena je na 30 do 35 godina. Morfologija aurikularne ploštine na stražnjem dijelu lučnog grebena zdjelične kosti odgovara trećem stupnju po klasifikaciji Lovejoya i sur. (1985), što odgovara starosti od 30 do 35 godina.

Zubi: nisu prisutni u ušćuванom uzorku.

Patološke promjene: blagi degenerativni osteoarthritis (osteofiti) prisutan je na obje distalne bedrene kosti. Schmorlov defekt je uočen na 8. grudnom kralješku.

Asocirani materijalni ostaci ili životinjske kosti: prisutna je lijeva petna kost.

40

Udbina – Sv. Jakov 2003.

Grob 32

Tafonomija: kosti su dobro ušćuvane, svjetlo žute boje. Kostiju su robusne s gustom trabekularnom kosti i dobro razvijenim korteksom. Prisutni su slijedeći koštani elementi: desna zdjelična kost, obje skočne kosti, desna petna kost, desna lakatna kost, desna palčana kost, obje bedrene kosti, desna goljenična kost, obje lisne kosti, 2 grudna kralješka te 3 rebra na desnoj strani.

Spol: muški, na temelju: 1) morfologije zdjelične kosti koja pokazuje izrazito uski gornji veliki sjedni urez, usko tijelo preponske kosti, široku zgloбnu čašicu (acetabulum) i okomito orijentiranu bočnu kost.

Starost u trenutku smrti: doživljena starost u trenutku smrti procijenjena je na 35 do 40 godina. Starost je određena na temelju slijedećih čimbenika. Morfologija aurikularne ploštine na stražnjem dijelu lučnog grebena zdjelične kosti odgovara četvrtom stupnju po klasifikaciji Lovejoya i sur. (1985), što odgovara starosti od 35 do 40 godina. Morfologija sternalnih

krajeva rebara (Iscan i sur. 1984), odgovara 5. stupnju, odnosno starosti od 34,4 do 42,3 godina

Zubi: nisu prisutni u uščuvanom uzorku.

Patološke promjene: Schmorlovi defekti prisutni su na 8. i 9. grudnom kralješku.

Asocirani materijalni ostaci ili životinjske kosti: nisu prisutni u uščuvanom uzorku.

41

Udbina – Sv. Jakov 2003.

Grob 33

Tafonomija: kosti su vrlo dobro uščuvane, svjetlo žute boje sa oksidacijskim tragovima metala na falangama prstiju desne ruke, na lijevoj nadlaktičnoj, lakatnoj i palčanoj kosti, na 4., 5., 7., 8. i 9. grudnom kralješku, na prsnoj kosti te na 9. i 10. rebri. Robusne su s gustom trabekularnom kosti. Prisutni su slijedeći koštani elementi: prsna kost, obje lopatice, obje ključne kosti, obje zdjelične kosti, križna kost, oba ivera, obje skočne kosti, lijeva petna kost, obje nadlaktične kosti, obje lakatne kosti, obje palčane kosti, obje bedrene kosti, obje goljenične kosti, obje lisne kosti, 3 vratna, 9 grudnih i 5 slabinskih kralježaka te 11 lijevih i 12 desnih rebara.

Spol: muški, na temelju: 1) morfologije zdjelične kosti koja pokazuje izrazito uski gornji veliki sjedni urez, usko tijelo preponske kosti, široku zglobnu čašicu (acetabulum) i okomito orijentiranu bočnu kost.

Starost u trenutku smrti: doživljena starost u trenutku smrti procijenjena je na 25 do 30 godina. Morfologija aurikularne ploštine na stražnjem dijelu lučnog grebena zdjelične kosti odgovara drugom stupnju po klasifikaciji Lovejoya i sur. (1985), što odgovara starosti od 25 do 30 godina

Zubi: nisu prisutni u uščuvanom uzorku.

Patološke promjene: prisutno je 14 perimortalnih ozljeda: 1) na lateralnom dijelu desne ključne kosti, sa superiorne strane nalazi se perimortalna posjekotina dugačka 11 mm. (Slika 15) Trauma ne pokazuje nikakve znakove upalnog procesa, niti zarašćivanja. 2) na proksimalnoj polovici dijafize desne nadlaktične kosti, sa lateralne strane nalazi se perimortalna ozljeda. Inicijalni rez je dijagonalan i dužine 42 mm. Prilikom vađenja instrumenta otkinut je dio kosti veličine 27×11 mm. Trauma ne pokazuje nikakve znakove upalnog procesa, niti zarašćivanja. 3) na proksimalnoj trećini dijafize desne bedrene kosti 97 mm inferiorno od vrata bedrene kosti, sa anteriorne strane nalazi se perimortalna posjekotina dužine 24 mm. Prilikom vađenja instrumenta otkinut je dio kosti veličine 24×5 mm inferiorno od posjekotine i 12×8 mm superiorno od posjekotine. Smjer udarca je od gore prema dolje. Trauma ne pokazuje nikakve znakove upalnog procesa, niti zarašćivanja. 4) 15 mm superiorno od polovice bedrene kosti na anteriornoj strani desne bedrene kosti nalazi se perimortalna posjekotina dužine 16 mm. Prilikom vađenja instrumenta otkinut je fragment kosti veličine 16×5 mm inferiorno od posjekotine i 16×10 mm superiorno od posjekotine.

Smjer udarca je od gore prema dolje. (Slika 16) Trauma ne pokazuje nikakve znakove upalnog procesa, niti zarašćivanja. 5) na distalnom dijelu, na posteriornoj strani lijeve palčane kosti nalaze se dvije perimortalne posjekotine. Prva se nalazi 38 mm superiorno od distalnog kraja, dužine je 13 mm, impaktirala je u kost 14 mm duboko, ali je nije otkinula; druga se nalazi na samom distalnom kraju i udarac je otkinuo fragment kosti veličine 22×24 mm. Oba defekta ne pokazuju znakove upalnog procesa, niti zarašćivanja. 6) na distalnom dijelu, na posteriornoj strani lijeve lakatne kosti nalazi se velika perimortalna ozljeda koju čine dvije posjekotine. Prva je konzistentna s prvom ozljedom na palčanoj kosti, ali je ova otkinula kost do kraja i veličine je 31×14 mm; druga je konzistentna s drugom ozljedom na palčanoj kosti, nalazi se na samom distalnom kraju i veličine je 17×10 mm. Sve zajedno, radi se o obrambenim frakturama, o dva različita udarca koji se mogu odvojiti jer se nalaze pod različitim kutevima (Slika 17). Konzistentno s ozljedama distalne palčane i lakatne kosti idu i tri perimortalne ozljede na karpalnim kostima; 7) prva je na lijevoj navikularnoj kosti, na posteriornoj strani. Otkinut je dio kosti veličine 9×10 mm. Nema tragova upalnog procesa, niti zarašćivanja. 8) druga je na posteriornoj strani velike lijeve multangularne kosti. Otkinut je fragment veličine 7×6 mm. Nema tragova upalnog procesa, niti zarašćivanja. 9) treća je na posteriornoj strani male lijeve multangularne kosti. Otkinut je fragment kosti veličine 17×10 mm. Nema tragova upalnog procesa, niti zarašćivanja. 10) na posteriornoj strani proksimalne falange srednjeg prsta desne ruke nalazi se perimortalna posjekotina duga 5 mm. Radi se o posjekotini koja je impaktirala u kost 3 mm duboko, ali nije je otkinula (Slika 18). Nema tragova upalnog procesa, niti zarašćivanja. 11) na posteriornoj strani prioksimalne falange kažiprsta desne ruke nalazi se perimortalna posjekotina, no postmortalno nedostaje dio kosti pa se vidi samo mali oštri rez dužine 2 mm. 12) na posteriornoj strani proksimalnog dijela srednje metakarpalne kosti nalazi se perimortalna ozljeda veličine 8×9 mm. Moguće je da je ozljeda konzistentna s ozljedom na srednjoj desnoj falangi, odnosno da se radi o istom udarcu. Nema tragova upalnog procesa, niti zarašćivanja. 13) na desnom transverzalnom procesu i luku 3. vratnog kralješka, s inferiorne strane nalazi se perimortalna ozljeda veličine 21 mm. Velik dio kralješka nedostaje te nema tragova upalnog procesa, niti zarašćivanja. 14) na desnom transverzalnom procesu 4. vratnog kralješka, na superiornoj strani nalazi se perimortalna ozljeda veličine 8×9 mm. Dio kralješka nedostaje te nema tragova upalnog procesa, niti zarašćivanja. Posjekotina je prolazila između 3. i 4. vratnog kralješka i najvjerojatnije se radi o dekapitaciji.

Blagi degenerativni osteoartritis (osteofiti) prisutni su na obje glenoidne fosse. Schmorlovi defekti uočeni su na 8., 9., 10., 11. i 12. grudnom kralješku.

Asocirani materijalni ostaci ili životinjske kosti: prisutna je prsna kost subadulta.

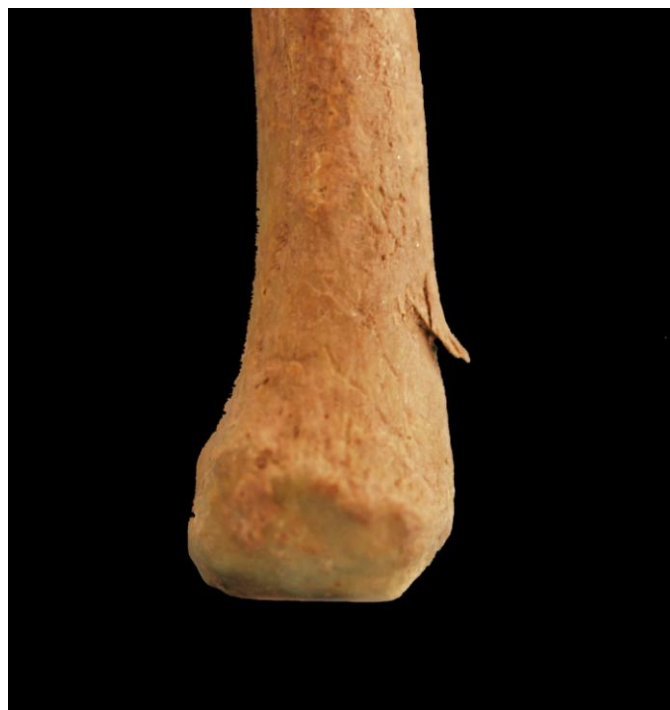
Slika 15. Perimortalna posjekotina na lateralnom dijelu desne ključne kosti.

Slika 16. Perimortalne posjekotine na desnoj bedrenoj kosti.

Slika 17. Perimortalne posjekotine na lijevoj lakatnoj i palčanoj kosti.

Slika 18. Perimortalna posjekotina na srednjoj falangi desne ruke.

42

Udbina – Sv. Jakov 2003.**Grob 34**

Tafonomija: kosti su vrlo dobro ušćuvane, svjetlo žute boje. Robusne su s relativno gustom trabekularnom kosti. Prisutni su slijedeći koštani elementi: čeona kost, obje tjemene kosti, zatiljna kost, lijeva sljepoočna kost, donja čeljust, prsna kost, obje lopatice, obje ključne kosti, obje zdjelične kosti, križna kost, desni iver, obje skočne kosti, lijeva petna kost, obje nadlaktične kosti, obje lakatne kosti, obje palčane kosti, obje bedrene kosti, obje goljenične kosti, obje lisne kosti, 6 vratnih, 12 grudnih i 5 slabinskih kralježaka te 10 lijevih i 12 desnih rebara.

Spol: muški, na temelju: 1) morfologije zdjelične kosti koja pokazuje izrazito uski gornji veliki sjedni urez, usko tijelo preponske kosti, široku zglobnu čašicu (acetabulum) i okomito orijentiranu bočnu kost, 2) morfologije lubanje koja pokazuje zakošeno čelo, hrapavo i jako razvijeno zatiljno područje i velike mastoideuse, i 3) morfologije donje čeljusti koja ima veliku, široku bradu s jako izraženim tuberculum mentale, širokim granama i gotovo okomitim kutom donje čeljusti.

Starost u trenutku smrti: doživljena starost u trenutku smrti procijenjena je na 45 do 50 godina. Starost je određena na temelju slijedećih čimbenika. Morfologija aurikularne ploštine na stražnjem dijelu lučnog grebena zdjelične kosti odgovara šestom stupnju po klasifikaciji Lovejoya i sur. (1985), što odgovara starosti od 45 do 50 godina. Morfologija sternalnih krajeva rebara (Iskan i sur. 1985), odgovara 6. stupnju odnosno starosti od 43,3 do 58,1 godina.

Zubi: cijela gornja čeljust nedostaje, prisutni su samo drugi lijevi sjekutić i prvi lijevi pretkutnjak koji se nalaze van alveola. Na donjoj čeljusti desno prisutni su svi zubi osim drugog pretkutnjaka i prvog kutnjaka koji su ispali zaživotno; na lijevoj strani prisutni su svi zubi osim prvog kutnjaka koji je ispao zaživotno. Uočena su 4 karijesa na donjoj čeljusti: 2 na desnoj i 2 na lijevoj strani. Hipoplastični defekti prisutni su na očnjacima donje čeljusti. Prisutan je blagi kalkulus i blaga abrazija okluzalnih ploština.

Patološke promjene: prisutan je blagi degenerativni osteoartritis (osteofiti) na: lijevoj glenoidnoj fossi, obje proksimalne nadlaktične kosti, obje proksimalne lakatne kosti, obje distalne palčane kosti, oba acetabuluma, obje distalne bedrene kosti, obje proksimalne goljenične kosti, obje distalne goljenične kosti, obje petne kosti, 1., 2., 3., 4., 5., 6., 7., 8. i 9. grudnom i 5. slabinskom kralješku. Umjereni degenerativni osteoartritis (osteofiti) uočen je na: desnoj glenoidnoj fossi, 10., 11. i 12. grudnom te 1., 2., 3. i 4. slabinskom kralješku. Schmorlovi defekti zabilježeni su na 6., 7., 8., 9., 10., 11. i 12. grudnom te 1., 2., 3. i 4. slabinskom kralješku. Na medijalnoj strani lijeve palčane kosti nalazi se koštani trn veličine 4 × 10 mm. Na medijalnoj desnoj ključnoj kosti uočena je cista.

Asocirani materijalni ostaci ili životinjske kosti: prisutna je desna skočna kost odrasle osobe, najvjerojatnije muškarca te fragment proksimalne goljenične kosti također odrasle osobe.

43

Udbina – Sv. Jakov 2003.**Grob 35**

Tafonomija: kosti su vrlo dobro ušćuvane, svjetlo žute boje sa tragovima oksidacije metala na falangama prstiju ruke. Izrazito su gracilne s gustom trabekularnom kosti. Prisutni su slijedeći koštani elementi: čeona kost, obje tjemene kosti, zatiljna kost, lijeva sljepoočna kost, donja čeljust, prsna kost, obje lopatice, obje ključne kosti, obje zdjelične kosti, križna kost, oba ivera, obje petne kosti, obje skočne kosti, obje nadlaktične kosti, obje lakatne kosti, obje palčane kosti, obje bedrene kosti, obje goljenične kosti, obje lisne kosti, 4 vratna, 12 grudnih i 5 slabinskih kralježaka te 11 lijevih i 12 desnih rebara.

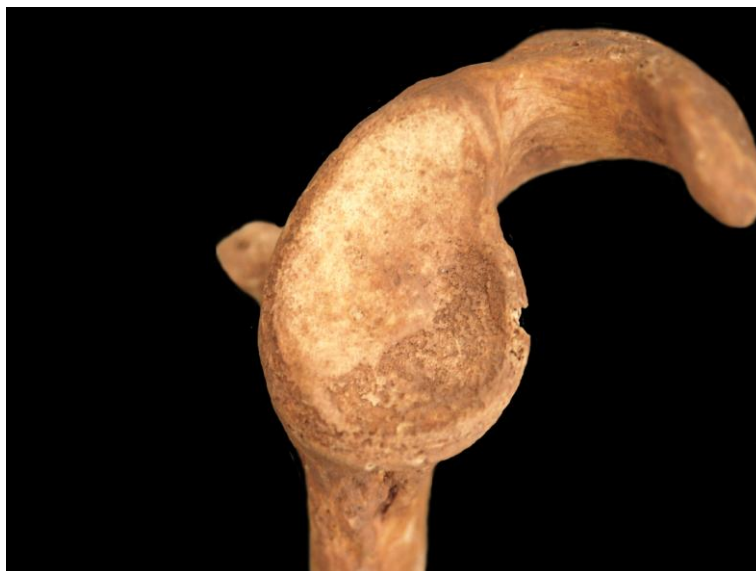
Spol: ženski, na temelju: 1) morfologije zdjelične kosti koja pokazuje izrazito široki gornji veliki sjedni urez (incisura ischiadica major), i 2) morfologije donje čeljusti koja ima malu, špicastu bradu sa slabo izraženim tuberculum mentale i velikim kutom donje čeljusti.

Starost u trenutku smrti: doživljena starost u trenutku smrti procijenjena je na 25 do 30 godina. Morfologija aurikularne ploštine na stražnjem dijelu lučnog grebena zdjelične kosti odgovara drugom stupnju po klasifikaciji Lovejoya i sur. (1985), što odgovara starosti od 25 do 30 godina.

Zubi: cijela gornja čeljust nedostaje. Na donjoj čeljusti desno prisutni su svi zubi; na lijevoj strani situacija je identična. Karijesi i hipoplastični defekti nisu prisutni. Uočena je blaga alveolarna resorpcija.

Patološke promjene: Schmorlovi defekti prisutni su na 11. i 12. grudnom kralješku. Uočena je blaga aktivna ektokranijalna poroznost. Na obje glenoidne fosse prisutno je uništenje korteksa i otkrivanje subhondralne kosti na medijalno inferiornoj strani zglobne ploštine (Slika 19). Proksimalne nadlaktične kosti su postmortalno uništene. Prva falanga srednjeg prsta desne ruke pokazuje sužavanje prema distalnom kraju (širina iznosi 5,5 mm dok na drugoj ruci iznosi 8 mm). Distalni kraj nedostaje, a umjesto njega se vidi medularna šupljina s uglavnom zatvorenim kortikalnom kosti na rubovima. Okolna kost je nepravilna, grbava, ali se ne vidi periostitis. (Slika 20) Moguće da se radi o juvenilnom reumatskom artritisu. Na desnoj distalnoj goljeničnoj kosti uočen je litički defekt veličine 7×4 mm. Nalazi se na granici zglobne ploštine i medijalnog malleolusa. Iznutra je porozan sa djelićem nove kosti (osteochondritis dissecans?).

Asocirani materijalni ostaci ili životinjske kosti: nisu prisutni u ušćuvanom uzorku.

Slika 19. Litički defekt na glenoidnoj fossi

Slika 20. Prva falanga srednjeg prsta desne ruke

44

Udbina – Sv. Jakov 2003.

Grob 36

Tafonomija: kosti su vrlo dobro ušćuvane, svjetlo žute boje. Robusne su s gustom trabekularnom kosti. Prisutni su slijedeći koštani elementi: čeona kost, obje tjemene kosti, zatiljna kost, obje sljepoočne kosti, obje jagodične kosti, gornja i donja čeljust, obje lopatice,

obje ključne kosti, lijeva skočna kost, lijeva petna kost, obje nadlaktične kosti, obje lakatne kosti, obje palčane kosti, obje bedrene kosti, obje goljenične kosti, obje lisne kosti, svi vratni kralješci, 9 grudnih, 2 slabinska kralješka te 6 rebara sa lijeve i 7 rebara sa desne strane.

Spol: muški, na temelju: 1) morfologije lubanje koja pokazuje zakošeno čelo, hrapavo i jako razvijeno zatiljno područje i velike mastoideuse, i 2) morfologije donje čeljusti koja ima veliku, široku bradu s jako izraženim tuberculum mentale, širokim granama i gotovo okomitim kutom donje čeljusti.

Starost u trenutku smrti: doživljena starost u trenutku smrti procijenjena je na 40 do 45 godina. Starost je određena na temelju slijedećih čimbenika. Morfologija sternalnih krajeva rebara (Iscan i sur. 1984), odgovara 5. stupnju, odnosno starosti od 34,4 do 42,3 godina te zbog debljine kortikalne i gustoće trabekularne kosti.

Zubi: na gornjoj čeljusti prisutni su na desnoj strani svi zubi osim oba sjekutića koja su ispala postmortalno te drugog kutnjaka koji je ispao zaživotno; na lijevoj strani prisutni su očnjak, drugi pretkutnjak i prvi kutnjak dok su oba sjekutića ispala postmortalno, a prvi pretkutnjak i drugi kutnjak zaživotno. Na donjoj čeljusti desno prisutni su svi zubi osim prvog sjekutića koji je ispao postmortalno i sva tri kutnjaka koji su ispali zaživotno; na lijevoj strani prisutni su svi zubi osim prvog sjekutića koji je ispao postmortalno te prvog i drugog kutnjaka koji su ispali zaživotno. Karijesi i hipoplastični defekti nisu prisutni. Prisutna je blaga alveolarna resorpcija (na očnjaku gornje i donje čeljusti iznosi 4 mm).

Patološke promjene: Blagi degenerativni osteoarthritis (osteofiti) prisutni su na: obje glenoidne fosse, desnoj distalnoj nadlaktičnoj kosti, lijevoj distalnoj bedrenoj kosti i 12. grudnom kralješku. Blagi do umjereni osteoarthritis (porozitet) uočen je na 5., 6. i 7. vratnom kralješku.

Asocirani materijalni ostaci ili životinjske kosti: nisu prisutni u ušćivanom uzorku.

45

Udbina – Sv. Jakov 2004.

Grob 38

Tafonomija: kosti su dobro ušćuvane, svjetlo žute boje. Robusne su s gustom trabekularnom kosti. Prisutni su slijedeći koštani elementi: čeona kost, obje tjemene kosti, zatiljna kost, obje sljepoočne kosti, desna jagodična kost, gornja i donja čeljust, lijeva lopatica, obje ključne kosti, obje zdjelične kosti, križna kost, lijeva skočna kost, lijeva petna kost, lijeva nadlaktična kost, obje bedrene kosti, obje goljenične kosti, obje lisne kosti, 5 vratnih te svi grudni i slabinski kralješci i 9 rebara sa lijeve i 9 sa desne strane.

Spol: muški, na temelju: 1) morfologije zdjelične kosti koja pokazuje izrazito uski gornji veliki sjedni urez, usko tijelo preponske kosti, široku zglobnu čašicu (acetabulum) i okomito orijentiranu bočnu kost, 2) morfologije lubanje koja pokazuje zakošeno čelo, hrapavo i jako razvijeno zatiljno područje i velike mastoideuse, i 3) morfologije donje čeljusti koja ima veliku, široku bradu s jako izraženim tuberculum mentale, širokim granama i gotovo okomitim kutom donje čeljusti.

Starost u trenutku smrti: doživljena starost u trenutku smrti procijenjena je na 30 do 35 godina. Morfologija aurikularne ploštine na stražnjem dijelu lučnog grebena zdjelične kosti odgovara trećem stupnju po klasifikaciji Lovejoya i sur. (1985), što odgovara starosti od 30 do 35 godina

Zubi: na gornjoj čeljusti desno prisutni su svi zubi osim oba sjekutića koja su ispala postmortalno; na lijevoj strani prisutni su svi zubi (s tim da se drugi kutnjak nalazi van alveole) osim oba sjekutića koja su ispala postmortalno i trećeg kutnjaka koji nedostaje zajedno sa alveolom. Na donjoj čeljusti desno prisutna su sva tri kutnjaka, a svi ostali zubi su ispali postmortalno; na lijevoj strani prisutni su svi zubi, osim oba sjekutića koja su ispala postmortalno. Karijesi nisu prisutni. Hipoplastični defekti su prisutni na očnjacima gornje i donje čeljusti.

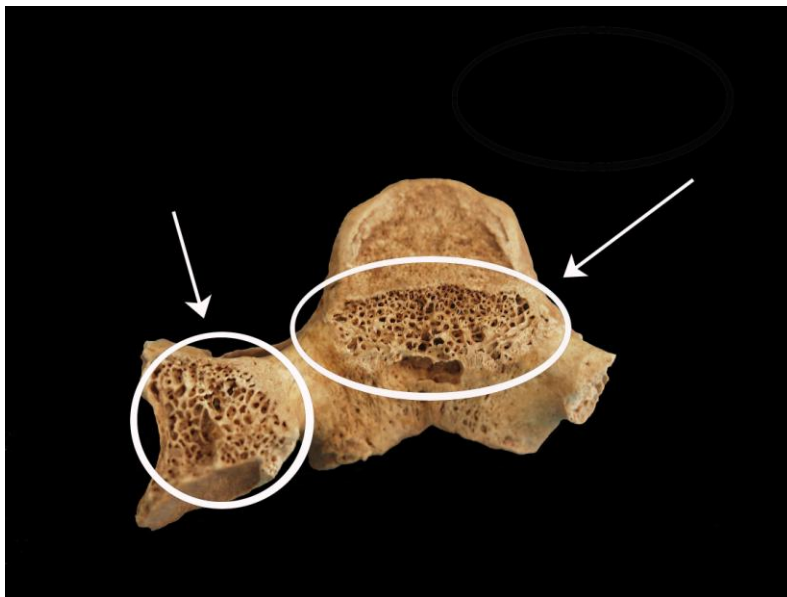
Patološke promjene: kod ove osobe zamijećene su 3 perimortalne ozljede: 1) na desnoj strani luka drugog vratnog kralješka nalazi se perimortalna posjekotina (ostatak kralješka nedostaje) (Slika 21). Nema znakova upalnog procesa, niti zarašćivanja. 2) na inferiornoj strani trećeg vratnog kralješka nalazi se perimortalna posjekotina koja zahvaća lijevi transverzalni proces (desni postmortalno nedostaje) i tijelo kralješka (Slika 22). Nema znakova upalnog procesa, niti zarašćivanja. 3) na anteriornoj strani superiornog dijela tijela šestog vratnog kralješka nalazi se suptilna perimortalna posjekotina dužine 14 mm (Slika 23). Nema znakova upalnog procesa, niti zarašćivanja. Ove 3 ozljede ne podudaraju se jedna s drugom te se vjerojatno radi o 3 različite posjekotine, od kojih je ona na 6. vratnom kralješku zadana u smjeru od naprijed prema natrag (prerezan grkljan?).

Prisutna je blaga zarašla cribra orbitalia. Uočena je blaga zarašla ektokranijalna poroznost na obje tjemene i zatiljnoj kosti. Blagi degenerativni osteoartritis zamijećen je na obje distalne bedrene kosti. Koštana egzostoza veličine 22×5 mm nalazi se na sredini medijalne strane lijeve lisne kosti.

Asocirani materijalni ostaci ili životinjske kosti: nisu prisutni u usčuvanom uzorku.

Slika 21. Perimortalna posjekotina na drugom vratnom kralješku.

Slika 22. Perimortalna posjekotina na trećem vratnom kralješku.

Slika 23. Perimortalna posjekotina na šestom vratnom kralješku.

46

Udbina – Sv. Jakov 2004.**Grob 39**

Tafonomija: kosti su vrlo loše ušćuvane, svjetlo žute boje. Gracilne su s rijetkom trabekularnom kosti. Prisutni su slijedeći koštani elementi: donja čeljust, obje lopatice, obje ključne kosti, desna nadlaktična kost, 5 vratnih i 5 grudnih kralježaka te 8 lijevih i 8 desnih rebara.

Spol: ženski, na temelju opće gracilnosti dugih kostiju i morfologije donje čeljusti koja ima malu, špicastu bradu sa slabo izraženim tuberculum mentale i velikim kutom donje čeljusti.

Starost u trenutku smrti: doživljena starost u trenutku smrti procijenjena je na 40 do 45 godina. Starost je određena na temelju slijedećih čimbenika. Morfologija sternalnih krajeva rebara (Iscan i sur. 1984), odgovara 5. stupnju, odnosno starosti od 34,4 do 42,3 godina. Zbog debljine kortikalne i gustoće trabekularne kosti.

Zubi: gornja čeljust u potpunosti nedostaje, no u uzorku su prisutna oba sjekutića i treći kutnjak desne strane, koji se svi nalaze van alveola. Na donjoj čeljusti desno prisutni su svi zubi osim oba sjekutića koji su ispali postmortalno; na lijevoj strani prisutna je samo alveola prvog sjekutića, no svi zubi nedostaju postmortalno. Karijesi nisu uočeni. Hipoplastični defekti su prisutni na sjekutiću gornje čeljusti.

Patološke promjene: blagi degenerativni osteoarthritis (osteofiti) prisutan je na 6. i 7. grudnom kralješku.

Asocirani materijalni ostaci ili životinjske kosti: nisu prisutni u ušćuvanom uzorku.

47

Udbina – Sv. Jakov 2004.**Grob 40**

Tafonomija: kosti su vrlo dobro ušćuvane, svjetlo žute boje. Gracilne su s rijetkom trabekularnom kosti. Prisutni su slijedeći koštani elementi: čeona kost, obje tjemene kosti, zatiljna kost, obje sljepoočne kosti, obje jagodične kosti, gornja i donja čeljust, obje lopatice, desna ključna kost, obje zdjelične kosti, križna kost, desni iver, desna skočna kost, obje nadlaktične kosti, lijeva lakatna kost, obje bedrene kosti, obje goljениčne kosti, 6 vratnih, 12 grudnih i 4 slabinska kralješka te 4 lijeva i 11 desnih rebara.

Spol: ženski, na temelju: 1) morfologije zdjelične kosti koja pokazuje izrazito široki gornji veliki sjedni urez (incisura ischiadica major), i 2) morfologije donje čeljusti koja ima malu, špicastu bradu sa slabo izraženim tuberculum mentale i velikim kutom donje čeljusti.

Starost u trenutku smrti: doživljena starost u trenutku smrti procijenjena je na 55 do 60 godina. Starost je određena na temelju slijedećih čimbenika. Trabekularna kost je dosta rijetka i gruba. Morfologija aurikularne ploštine na stražnjem dijelu lučnog grebena zdjelične kosti odgovara osmom stupnju po klasifikaciji Lovejaya i sur. (1985), što odgovara starosti od 55

do 60 godina. Morfologija sternalnih krajeva rebara (Iscan i sur. 1985), odgovara 6. stupnju odnosno starosti od 43,3 do 58,1 godina.

Zubi: na gornjoj čeljusti na desnoj prisutan je samo očnjak, dok je prvi sjekutić ispao postmortalno, a svi ostali zubi zaživotno; na lijevoj strani prisutni su očnjak i drugi kutnjak, dok su oba sjekutića ispala postmortalno, a svi ostali zaživotno. Na donjoj čeljusti desno prisutni su svi zubi osim drugog sjekutića koji je ispao postmortalno te prvog i drugog kutnjaka koji su ispali zaživotno; na lijevoj strani prisutni su drugi sjekutić, očnjak i prvi pretkutnjak, dok je drugi pretkutnjak ispao postmortalno, a svi ostali zubi zaživotno. Uočena su 2 karijesa; 1 na gornjoj čeljusti na lijevoj strani i 1 na desnoj strani donje čeljusti te 2 apcesa na lijevoj strani gornje čeljusti. Hipoplastični defekti nisu prisutni. Primijećena je umjerena alveolarna resorpcija i jaka abrazija okluzalnih ploština. Desni očnjak gornje čeljusti je krivo orijentiran – za 90 stupnjeva.

Patološke promjene: prisutna je stara dobro zarasla depresijska fraktura na desnoj tjemenoj kosti 49 mm superiorno od skvamosalnog šava, 55 mm superiorno od koronalnog šava i 64 mm lateralno od sagitalnog šava. Fraktura je veličine 26×16 mm, a očituje se po 4 mala udubljenja koja tvore oblik romba. Nema znakova upalnog procesa. Blagi degenerativni osteoarthritis (osteofiti) prisutan je na: obje glenoidne fosse, desnoj proksimalnoj nadlaktičnoj kosti, medijalnoj strani desne ključne kosti, obje distalne nadlaktične kosti, lijevoj proksimalnoj lakatnoj kosti, lijevoj distalnoj lakatnoj kosti, oba acetabuluma, lijevoj proksimalnoj bedrenoj kosti te na 1., 2., 3., 4., 5., 6., 10. i 12. grudnom kralješku. Umjereni degenerativni osteoarthritis (osteofiti) prisutan je na obje distalne bedrene kosti te na 2., 5., 6. i 7. vratnom kralješku. Jaki degenerativni osteoarthritis (osteofiti) prisutan je na obje goljenične kosti. Jaki degenerativni osteoarthritis (osteofiti + eburnacija) prisutan je na inferiornoj zglobnoj ploštini desne skočne kosti te na 1. i 2. vratnom kralješku.

Asocirani materijalni ostaci ili životinjske kosti: nisu prisutne u ušćivanom uzorku.

48

Udbina – Sv. Jakov 2004.

Grob 41

Tafonomija: kosti su dobro ušćuvane, svjetlo žute boje. Gracilne su s rijetkom trabekularnom kosti. Prisutni su slijedeći koštani elementi: čeona kost, obje tjemene kosti, zatiljna kost, lijeva sljepoočna kost, desna jagodična kost, obje lakatne kosti, 1 slabinski kralježak te 4 rebra s lijeve strane.

Spol: radi se o kosturu djeteta.

Starost u trenutku smrti: doživljena starost u trenutku smrti procijenjena je na 2 do 3 godine. Starost je određena na temelju veličine dijafiza dugih kostiju i debljine kranijuma.

Zubi: zubi nisu prisutni u ušćivanom uzorku.

Patološke promjene: nisu prisutne u ušćivanom uzorku.

Asocirani materijalni ostaci ili životinjske kosti: nisu prisutne u ušćivanom uzorku.

49

Udbina – Sv. Jakov 2004.

Grob 42

Tafonomija: kosti su vrlo dobro ušćuvane, svjetlo žute boje. Kosti su gracilne s gustom trabekularnom kosti. Prisutni su slijedeći koštani elementi: obje tjemene kosti, zatiljna kost, desna sljepoočna kost, gornja i donja čeljust, desna lopatica, obje ključne kosti, prsna kost, obje zdjelične kosti, križna kost, oba ivera, obje nadlaktične kosti, obje lakatne kosti, obje palčane kosti, obje bedrene kosti, obje goljениčne kosti, obje lisne kosti, svi vratni kralješci, 10 grudnih i 5 slabinskih kralježaka te 8 lijevih i 11 desnih rebara.

Spol: ženski, na temelju: 1) morfologije zdjelične kosti koja pokazuje izrazito široki gornji veliki sjedni urez (incisura ischiadica major), i 2) morfologije donje čeljusti koja ima malu, špicastu bradu sa slabo izraženim tuberculum mentale i velikim kutom donje čeljusti.

Starost u trenutku smrti: doživljena starost u trenutku smrti procijenjena je na 17 do 19 godina, na temelju sračivanja epifiza i dijafiza dugih kostiju.

Zubi: na gornjoj čeljusti desno prisutni su svi zubi osim drugog kutnjaka koji je ispao postmortalno; na lijevoj strani prisutni su svi zubi osim drugog sjekutića i prvog pretkutnjaka koji su ispali postmortalno. Na donjoj čeljusti desno prisutni su svi zubi; na lijevoj strani prisutni su svi zubi osim očnjaka koji je ispao postmortalno. Karijesi i hipoplastični defekti nisu prisutni.

Patološke promjene: Schmorlovi defekti uočeni su na 7., 8., 9., 10. i 12. grudnom kralješku te na 2., 3., 4. i 5. slabinskom kralješku.

Asocirani materijalni ostaci ili životinjske kosti: prisutan je prvi sjekutić gornje čeljusti mlađe osobe (shovel-shaped).

50

Udbina – Sv. Jakov 2004.

Grob 43

Tafonomija: kosti su dobro ušćuvane, svjetlo žute boje. Gracilne su s rijetkom trabekularnom kosti. Prisutni su slijedeći koštani elementi: čeonu kost, obje tjemene kosti, zatiljna kost, obje sljepoočne kosti, obje jagodične kosti, gornja i donja čeljust, desna lopatica, desna ključna kost, prsna kost, obje skočne kosti, desna nadlaktična kost, desna bedrena kost, obje goljениčne kosti, obje lisne kosti, 2 slabinska kralješka te 6 rebara s lijeve i 1 rebro s desne strane.

Spol: radi se o kosturu djeteta.

Starost u trenutku smrti: doživljena starost u trenutku smrti procijenjena je na 2 do 3 godine. Starost je određena na temelju veličine dijafiza dugih kostiju i debljine kranijuma.

Zubi: na gornjoj čeljusti desno prisutan je samo fragment kosti sa alveolom drugog mliječnog kutnjaka; na lijevoj strani prisutna su oba mliječna kutnjaka, a ostali su zubi ispali postmortalno. Na donjoj čeljusti desno prisutan je prvi kutnjak, dok očnjak nije još do kraja izrastao, a svi ostali zubi ispali su postmortalno; na lijevoj strani prisutna su oba kutnjaka, dok očnjak još nije izrastao do kraja, a oba sjekutića su ispala postmortalno. Karijesi i hipoplastični defekti nisu prisutni.

Patološke promjene: uočen je blagi zarašli periostitis na srednjim trećinama obje goljenične kosti.

Asocirani materijalni ostaci ili životinjske kosti: prisutan je fragment lakatne kosti i rebra odrasle osobe.

51

Udbina – Sv. Jakov 2004.

Grob 45

Tafonomija: kosti su vrlo dobro ušćuvane, svjetlo žute boje. Robusne su s gustom trabekularnom kosti. Prisutni su slijedeći koštani elementi: čeona kost, obje tjemene kosti, zatiljna kost, obje sljepoočne kosti, obje jagodične kosti, gornja i donja čeljust, prsna kost, obje lopatice, obje ključne kosti, obje zdjelične kosti, križna kost, oba ivera, obje skočne kosti, obje petne kosti, obje nadlaktične kosti, obje lakatne kosti, obje palčane kosti, obje bedrene kosti, obje goljenične kosti, obje lisne kosti, 7 vratnih, 12 grudnih i 5 slabinskih kralježaka te 11 lijevih (+ dodatno vratno rebro) i 11 desnih rebara.

Spol: muški, na temelju: 1) morfologije zdjelične kosti koja pokazuje izrazito uski gornji veliki sjedni urez, usko tijelo preponske kosti, široku zglobnu čašicu (acetabulum) i okomito orijentiranu bočnu kost, 2) morfologije lubanje koja pokazuje zakošeno čelo, hrapavo i jako razvijeno zatiljno područje i velike mastoideuse, i 3) morfologije donje čeljusti koja ima veliku, široku bradu s jako izraženim tuberculum mentale, širokim granama i gotovo okomitim kutom donje čeljusti.

Starost u trenutku smrti: doživljena starost u trenutku smrti procijenjena je na 45 do 50 godina. Starost je određena na temelju slijedećih čimbenika. Morfologija aurikularne ploštine na stražnjem dijelu lučnog grebena zdjelične kosti odgovara šestom stupnju po klasifikaciji Lovejoya i sur. (1985), što odgovara starosti od 45 do 50 godina. Morfologija sternalnih krajeva rebara (Iskan i sur. 1985), odgovara 6. stupnju odnosno starosti od 43,3 do 58,1 godina.

Zubi: na gornjoj čeljusti desno nije prisutan niti jedan zub – oba sjekutića i drugi pretkutnjak ispali su postmortalno, a svi su ostali zubi zaživotno; na lijevoj strani prisutni su samo drugi sjekutić i prvi pretkutnjak, dok su prvi sjekutić i očnjak ispali postmortalno, drugi pretkutnjak i prvi kutnjak zaživotno, drugi i treći kutnjak nedostaju zajedno s alveolama. Na donjoj čeljusti desno prisutni su drugi pretkutnjak, drugi i treći kutnjak, dok je prvi kutnjak ispao zaživotno, a svi ostali postmortalno; na lijevoj strani prisutni su drugi pretkutnjak, prvi i drugi

kutnjak, a svi ostali su ispali postmortalno. Uočeno je 5 alveolarnih apcesa na desnoj strani i 1 na lijevoj strani gornje čeljusti. Karijesi i hipoplastični defekti nisu prisutni. Prisutan je jaki kalkulus.

Patološke promjene: uočena je blaga zarasla cribra orbitalia. Blagi degenerativni osteoartritis (osteofiti) prisutan je na: obje proksimalne nadlaktične kosti, distalnoj lijevoj nadlaktičnoj kosti, obje proksimalne palčane i lakatne kosti, distalnoj lijevoj palčanoj kosti, na lijevom kuku, na oba koljena (sve tri kosti), na 4., 5., 6., 7., 8., 9., 10., 11. i 12. grudnom te svim slabinskim kralješcima. Blagi degenerativni osteoartritis (osteofiti + porozitet) prisutan je na desnom zglobu donje čeljusti, na 3., 4., 5., 6. i 7. vratnom te 1. grudnom kralješku. Umjereni degenerativni osteoartritis (osteofiti) prisutan je na obje glenoidne fosse i na desnoj distalnoj palčanoj kosti. Jaki degenerativni osteoartritis (eburnacija) prisutan je na distalnoj desnoj palčanoj kosti i lunati (Slika 24). Blagi aktivni periostitis uočen je na distalnoj trećini, na lateralnoj i medijalnoj strani lijeve lisne kosti. Schmorlovi defekti prisutni su na 11. grudnom te 1., 2., 3. i 4. slabinskom kralješku. Na desnoj zdjelici, na posteriornoj strani, uz iliac crest nalazi se koštana tvorevina nepravilnog oblika veličine 25×15 mm. Kost je hipervaskularizirana. Na distalnoj zglobnoj ploštini desne bedrene kosti uočene su dvije koštane egzostoze; jedna na facies patellaris, sastoji se od dva koštana trna, jedan je veličine 3×2 mm, a drugi 4×3 mm. Druga se nalazi na lateralnom kondilu i veličine je 15×7 mm.

Asocirani materijalni ostaci ili životinjske kosti: prisutan je fragment kralješka i lijeve palčane kosti odrasle osobe.

Slika 24. Jaki degenerativni osteoartritis (eburnacija) na distalnoj desnoj palčanoj kosti i lunati.

52

Udbina – Sv. Jakov 2004.

Grob 46

Tafonomija: kosti su vrlo dobro ušćuvane, svjetlo žute boje s tragovima oksidacije metala na prsnoj kosti, lijevoj lopatici, lijevoj proksimalnoj lakatnoj kosti, lijevoj distalnoj palčanoj kosti, lijevoj goljениčnoj i lisnoj kosti, na rebrima i falangama prstiju ruke. Robusne su s gustom trabekularnom kosti. Prisutni su slijedeći koštani elementi: obje lopatice, prsna kost, obje zdjelične kosti, križna kost, obje skočne kosti, obje petne kosti, obje nadlaktične kosti, obje lakatne kosti, obje palčane kosti, obje bedrene kosti, obje goljениčne kosti, obje lisne kosti, 1 vratni, 8 grudnih i 5 slabinskih kralježaka te 11 lijevih i 11 desnih rebara.

Spol: muški, na temelju: morfologije zdjelične kosti koja pokazuje izrazito uski gornji veliki sjedni urez, usko tijelo preponske kosti, široku zglobovu čašicu (acetabulum) i okomito orijentiranu bočnu kost te opće robusnosti kostiju.

Starost u trenutku smrti: doživljena starost u trenutku smrti procijenjena je na 35 do 40 godina. Starost je određena na temelju slijedećih čimbenika. Morfologija aurikularne ploštine na stražnjem dijelu lučnog grebena zdjelične kosti odgovara četvrtom stupnju po klasifikaciji Lovejaya i sur. (1985), što odgovara starosti od 35 do 40 godina. Morfologija sternalnih krajeva rebara (Iscan i sur. 1984), odgovara 5. stupnju, odnosno starosti od 34,4 do 42,3 godina

Zubi: nisu prisutni u ušćuvanom uzorku.

Patološke promjene: blagi degenerativni osteoarthritis (osteofiti) prisutan je na: desnoj distalnoj nadlaktičnoj kosti, obje proksimalne palčane kosti, obje distalne bedrene kosti te na 6. i 7. grudnom kralješku. Schmorlovi defekti prisutni su na 6., 7., 9., 10., 11. i 12. grudnom te 1. i 2. slabinskom kralješku.

Asocirani materijalni ostaci ili životinjske kosti: prisutna je lijeva lopatica odrasle osobe te fragmenti životinjskih kostiju.

53

Udbina – Sv. Jakov 2004.

Grob 47

Tafonomija: kosti su vrlo dobro ušćuvane, svjetlo žute boje s tragovima oksidacije metala na lijevoj ključnoj kosti i lijevoj proksimalnoj nadlaktičnoj kosti. Gracilne su s rijetkom trabekularnom kosti. Prisutni su slijedeći koštani elementi: čeona kost, obje tjemene kosti, zatiljna kost, obje sljepoočne kosti, desna jagodična kost, donja čeljust, prsna kost, obje lopatice, obje ključne kosti, obje zdjelične kosti, križna kost, lijevi iver, obje nadlaktične kosti, obje lakatne kosti, obje palčane kosti, obje bedrene kosti, obje goljениčne kosti, desna lisna kost, 7 vratnih, 12 grudnih i 5 slabinskih kralježaka te 6 lijevih i 11 desnih rebara.

Spol: ženski, na temelju: 1) morfologije zdjelične kosti koja pokazuje izrazito široki gornji veliki sjedni urez (incisura ischiadica major), i 2) morfologije donje čeljusti koja ima malu, špicastu bradu sa slabo izraženim tuberculum mentale i velikim kutom donje čeljusti.

Starost u trenutku smrti: doživljena starost u trenutku smrti procijenjena je na 45 do 50 godina. Starost je određena na temelju slijedećih čimbenika. Morfologija aurikularne ploštine na stražnjem dijelu lučnog grebena zdjelične kosti odgovara šestom stupnju po klasifikaciji Lovejoya i sur. (1985), što odgovara starosti od 45 do 50 godina. Morfologija sternalnih krajeva rebara (Iscan i sur. 1985), odgovara 6. stupnju odnosno starosti od 43,3 do 58,1 godina.

Zubi: čitava gornja čeljust nedostaje – prisutan je samo lijevi očnjak koji se nalazi van alveole. Na donjoj čeljusti desno prisutni su prvi pretkutnjak i prvi kutnjak, dok su drugi sjekutić i očnjak ispali postmortalno, a svi ostali zaživotno; na lijevoj strani prisutni su svi zubi osim oba sjekutića i prvog kutnjaka koji su ispali zaživotno. Uočena su 2 karijesa na desnoj strani i 1 na lijevoj strani donje čeljusti. Hipoplastični defekti nisu prisutni. Prisutna je jaka alveolarna resorpcija.

Patološke promjene: blagi degenerativni osteoarthritis (osteofiti) prisutan je na: obje proksimalne nadlaktične kosti, obje glenoidne fosse, desnoj proksimalnoj lakatnoj i palčanoj kosti, na križnoj kosti, oba acetabuluma, oba koljena, 4., 6., 7., 8., 9., 10., 11. i 12. grudnom te svim slabinskim kralješcima.

Asocirani materijalni ostaci ili životinjske kosti: nije prisutan u ušćivanom uzorku.

54

Udbina – Sv. Jakov 2004.

Grob 48

Tafonomija: kosti su dobro ušćuvane, svjetlo žute boje. Kosti su gracilne s rijetkom trabekularnom kosti. Prisutni su slijedeći koštani elementi: čeona kost, obje tjemene kosti, zatiljna kost, obje sljepoočne kosti, obje jagodične kosti, gornja i donja čeljust, obje lopatice, obje ključne kosti, obje zdjelične kosti, obje nadlaktične kosti, obje lakatne kosti, obje palčane kosti, obje bedrene kosti, desna lisna kost, 1 vratni, 2 grudna i 5 slabinskih kralježaka te 8 rebara s lijeve i 10 rebara s desne strane.

Spol: radi se o kosturu djeteta.

Starost u trenutku smrti: doživljena starost u trenutku smrti procijenjena je na 3,5 do 4,5 godine. Starost je određena na temelju veličine dijafiza dugih kostiju i debljine kranijuma.

Zubi: na gornjoj čeljusti desno prisutni su svi zubi osim prvog sjekutića koji je ispao postmortalno; na lijevoj strani prisutni su svi zubi osim prvog kutnjaka koji je ispao postmortalno, a drugi kutnjak nedostaje zajedno s alveolom. Na donjoj čeljusti desno prisutni su svi zubi osim prvog sjekutića koji je ispao postmortalno; na lijevoj strani prisutni su svi zubi osim oba sjekutića koja su ispala postmortalno. Karijesi i hipoplastični defekti nisu prisutni.

Patološke promjene: nisu prisutne u uščuvanom uzorku.

Asocirani materijalni ostaci ili životinjske kosti: prisutan je fragment lakatne kosti subadulta.

55

Udbina – Sv. Jakov 2004.

Grob 50

Tafonomija: kosti su dobro uščuvane, svjetlo žute boje. Izrazito su robusne s vrlo gustom trabekularnom kosti. Prisutni su slijedeći koštani elementi: čeona kost, obje tjemene kosti, zatiljna kost, obje sljepoočne kosti, lijeva jagodične kosti, gornja i donja čeljust, lijeva lopatica, prsna kost, lijeva zdjelična kost, križna kost, lijeva petna kost, lijeva skočna kost, lijeva nadlaktična kost, obje lakatne kosti, obje palčane kosti, lijeva bedrena kost, lijeva lisna kost, svi kralješci te 9 lijevih i 7 desnih rebara.

Spol: muški, na temelju: 1) morfologije zdjelične kosti koja pokazuje izrazito uski gornji veliki sjedni urez, usko tijelo preponske kosti, široku zglobnu čašicu (acetabulum) i okomito orijentiranu bočnu kost, 2) morfologije lubanje koja pokazuje zakošeno čelo, hrapavo i jako razvijeno zatiljno područje i velike mastoideuse, i 3) morfologije donje čeljusti koja ima veliku, široku bradu s jako izraženim tuberculum mentale, širokim granama i gotovo okomitim kutom donje čeljusti.

Starost u trenutku smrti: doživljena starost u trenutku smrti procijenjena je na 20 do 25 godina. Morfologija aurikularne ploštine na stražnjem dijelu lučnog grebena zdjelične kosti odgovara prvom stupnju po klasifikaciji Lovejoya i sur. (1985), što odgovara starosti od 20 do 25 godina.

Zubi: na gornjoj čeljusti desno prisutni su svi zubi osim oba sjekutića koja su ispala postmortalno, a treći kutnjak nije izrastao do kraja; na lijevoj strani prisutni su očnjak, drugi pretkutnjak i drugi kutnjak, dok su oba sjekutića i prvi pretkutnjak ispali postmortalno, a prvi kutnjak zaživotno, treći kutnjak nedostaje zajedno s alveolom. Na donjoj čeljusti desno prisutni su svi zubi osim trećeg kutnjaka koji još nije izrastao do kraja; na lijevoj strani prisutni su svi zubi. Uočen je 1 karijes na desnoj strani gornje čeljusti. Hipoplastični defekti nisu prisutni.

Patološke promjene: prisutna je umjerena zarasla ektokranijalna poroznost na čeonoj i obje tjemene kosti. Schmorlovi defekti prisutni su na 7., 8., 10., 11. i 12. grudnom te 1. slabinskom kralješku.

Asocirani materijalni ostaci ili životinjske kosti: prisutni su fragmenti kranija odrasle osobe.

56

Udbina – Sv. Jakov 2004.**Grob 51**

Tafonomija: kosti su srednje dobro ušćuvane, s naglašenim postmortalnim oštećenjima vanjskog korteksa. Svjetlo su žute boje, s tragovima oksidacije metala na lijevoj zdjeličnoj kosti. Izrazito su robusne s vrlo gustom trabekularnom kosti. Prisutni su slijedeći koštani elementi: čeona kost, obje tjemene kosti, zatiljna kost, lijeva sljepoočna kost, gornja i donja čeljust, obje lopatice, obje ključne kosti, prsna kost, obje zdjelične kosti, križna kost, obje nadlaktične kosti, obje lakatne kosti, obje palčane kosti, obje bedrene kosti, obje goljenične kosti, obje lisne kosti, 9 grudnih i 5 slabinskih kralježaka te 10 lijevih i 10 desnih rebra.

Spol: muški, na temelju: 1) morfologije zdjelične kosti koja pokazuje izrazito uski gornji veliki sjedni urez, usko tijelo preponske kosti, široku zglobnu čašicu (acetabulum) i okomito orijentiranu bočnu kost, 2) morfologije lubanje koja pokazuje zakošeno čelo, hrapavo i jako razvijeno zatiljno područje i velike mastoideuse, i 3) morfologije donje čeljusti koja ima veliku, široku bradu s jako izraženim tuberculum mentale, širokim granama i gotovo okomitim kutom donje čeljusti.

Starost u trenutku smrti: doživljena starost u trenutku smrti procijenjena je na 20 do 25 godina. Morfologija aurikularne ploštine na stražnjem dijelu lučnog grebena zdjelične kosti odgovara prvom stupnju po klasifikaciji Lovejoya i sur. (1985), što odgovara starosti od 20 do 25 godina.

Zubi: na gornjoj čeljusti desno prisutna su oba pretkutnjaka, a očnjak i treći kutnjak prisutni su, no nalaze se van alveola, dok svi ostali zubi nedostaju zajedno s alveolama; na lijevoj strani prisutni su očnjak i prvi pretkutnjak koji se nalaze van alveola, dok svi ostali zubi nedostaju zajedno s alveolama. Na donjoj čeljusti desno prisutni su svi zubi (treći kutnjak se nalazi van alveole) osim prvog kutnjaka koji je ispao zaživotno i drugog kutnjaka koji nedostaje zajedno s alveolom; na lijevoj strani prisutni su svi zubi osim prvog kutnjaka koji je ispao zaživotno. Uočena su 4 karijesa; 2 na desnoj strani i 2 na lijevoj strani donje čeljusti. Hipoplastični defekti su prisutni na očnjacima donje čeljusti.

Patološke promjene: Schmorlovi defekti prisutni su na 4., 5., 6., 7., 8., 11. i 12. grudnom kralješku.

Asocirani materijalni ostaci ili životinjske kosti: prisutna su 2 grudna kralješka (oba imaju Schmorlove defekte), desni ramus donje čeljusti sa blagim OA na kondilu, fragment lijeve strane donje čeljusti sa prisutnim drugim i trećim kutnjakom, prvi sjekutić, očnjak i prvi kutnjak gornje čeljusti (I1 i C imaju jaku abraziju okluzalnih ploština), 2 desna rebra – najvjerojatnije se radi o starijoj muškoj osobi. Prisutna je i desna ključna kost (sa jako naglašenom romboidnom fossom), drugo desno rebro, lijeva proksimalna bedrena kost, desna lopatica i fragment zdjelične kosti koji pripadaju djetetu 5-10 godina.

Udbina – Sv. Jakov 2004.**Grob 52****Osoba A**

Tafonomija: kosti su loše ušćuvane, svjetlo su žute boje. Izrazito su robusne s vrlo gustom trabekularnom kosti. Prisutni su slijedeći koštani elementi: čeona kost, desna tjemena kost, zatiljna kost, desna sljepoočna kost, desna jagodična kost, donja čeljust, lijeva skočna kost, lijeva nadlaktična kost, lijeva palčana kost, 1 grudni i 1 slabinski kralježak .

Spol: muški, na temelju: 1) morfologije lubanje koja pokazuje zakošeno čelo, hrapavo i jako razvijeno zatiljno područje i velike mastoideuse, i 2) morfologije donje čeljusti koja ima veliku, široku bradu s jako izraženim tuberculum mentale, širokim granama i gotovo okomitim kutom donje čeljusti.

Starost u trenutku smrti: doživljena starost u trenutku smrti procijenjena je na 15 do 20 godina, na temelju srašćivanja epifiza i dijafiza dugih kostiju.

Zubi: prisutna je samo desna strana gornje čeljusti – prisutna su oba pretkutnjaka i sva tri kutnjaka, dok su oba sjekutića i očnjak ispali postmortalno.

Patološke promjene: prisutna je blaga zarasla ektokranijalna poroznost na desnoj tjemenoj kosti.

Asocirani materijalni ostaci ili životinjske kosti: nisu prisutne u ušćivanom uzorku.

58**Udbina – Sv. Jakov 2004.****Grob 52****Osoba B**

Tafonomija: kosti su dobro ušćuvane, svjetlo žute boje. Kost su gracilne s vrlo rijetkom trabekularnom kosti. Prisutni su slijedeći koštani elementi: čeona kost, obje tjemene kosti, zatiljna kost, obje sljepoočne kosti, lijeva jagodična kost, donja čeljust, obje lopatice, obje ključne kosti, obje zdjelčne kosti, obje nadlaktične kosti, lijeva lakatna kost, desna palčana kost, obje bedrene kosti, 6 vratnih i 9 grudnih kralježaka te 3 lijeva i 6 desnih rebara.

Spol: ženski, na temelju: 1) morfologije zdjelčne kosti koja pokazuje izrazito široki gornji veliki sjedni urez (incisura ischiadica major), i 2) morfologije donje čeljusti koja ima malu, špicastu bradu sa slabo izraženim tuberculum mentale i velikim kutom donje čeljusti.

Starost u trenutku smrti: doživljena starost u trenutku smrti procijenjena je na preko 60 godina. Starost je određena na temelju slijedećih čimbenika. Trabekularna kost je izrazito rijetka i gruba. Morfologija aurikularne ploštine na stražnjem dijelu lučnog grebena zdjelčne kosti odgovara osmom stupnju po klasifikaciji Lovejoya i sur. (1985), što odgovara starosti od preko 60 godina.

Zubi: čitava gornja čeljust nedostaje u ušćivanom uzorku. Na donjoj čeljusti desno prisutan je očnjak i treći kutnjak, dok su prvi i drugi kutnjak ispali zaživotno, a svi ostali zubi postmortalno; na lijevoj strani prisutni su očnjak i prvi pretkutnjak, dok su oba sjekutića ispala postmortalno, a svi ostali zubi zaživotno. Uočena su 3 karijesa; 2 na desnoj strani i 1 na lijevoj strani donje čeljusti te 2 alveolarna apcesa na desnoj strani donje čeljusti. Hipolastični defekti nisu prisutni.

Patološke promjene: blagi degenerativni osteoartritis (osteofiti) prisutan je na: desnoj glenoidnoj fossi i proksimalnoj desnoj nadlaktičnoj kosti, oba acetabuluma, obje proksimalne bedrene kosti, na 3., 6. i 7. grudnom kralješku. Umjereni degenerativni osteoartritis (osteofiti i porozitet) na: 3., 4., 5., 6. i 7. vratnom kralješku. Jaki degenerativni osteoartritis (eburnacija) prisutan je na distalnom lateralnom kondilu desne nadlaktične kosti – bilateralno te na proksimalnoj palčanoj kosti. Na sredini čeone kosti 76 mm inferiorno od bregme nalazi se osteom veličine 16×16 mm.

Asocirani materijalni ostaci ili životinjske kosti: prisutni su fragmenti tjemene kosti, zatiljne kosti, čeone kosti, desne lakatne kosti, lijeve palčane kosti, kralježak te prvi kutnjak donje čeljusti odrasle osobe starosti 35-45 godina.

59

Udbina – Sv. Jakov 2004.

Grob 52

Osoba C

Tafonomija: kosti su loše ušćivane, svjetlo žute boje. Gracilne su s rijetkom trabekularnom kosti. Prisutni su slijedeći koštani elementi: lijeva palčana kost, lijeva lakatna kost, desna bedrena kost, obje goljениčne kosti, 1 grudni kralježak te 2 rebra s desne strane.

Spol: radi se o kosturu djeteta.

Starost u trenutku smrti: doživljena starost u trenutku smrti procijenjena je na 3 do 5 godina. Starost je određena na temelju debljine kortikalne kosti te sraščivanja epifiza i dijafiza dugih kostiju.

Zubi: nisu prisutni u ušćivanom uzorku.

Patološke promjene: uočen je blagi aktivni periostitis na medijalnoj strani dijefize goljениčne kosti - bilateralno.

Asocirani materijalni ostaci ili životinjske kosti: nije prisutan u ušćivanom uzorku.

60

Udbina – Sv. Jakov 2004.**Grob 53****Osoba A**

Tafonomija: kosti su dobro ušćuvane, žute boje s oksidacijskim tragovima metala na falangama ruke. Kosti su gracilne s gustom trabekularnom kosti i dobro razvijenim korteksom. Prisutni su slijedeći koštani elementi: čeona kost, obje tjemene kosti, zatiljna kost, obje sljepoočne kosti, prsna kost, obje lopatice, obje ključne kosti, obje zdjelične kosti, križna kost, oba ivera, obje skočne kosti, obje petne kosti, obje nadlaktične kosti, obje lakatne kosti, obje palčane kosti, obje bedrene kosti, obje goljениčne kosti, obje lisne kosti, 7 vratnih, 11 grudnih i svi slabinski kralješci te 10 lijevih i 6 desnih rebara.

Spol: ženski, na temelju: morfologije zdjelične kosti koja pokazuje izrazito široki gornji veliki sjedni urez (incisura ischiadica major) te opće gracilnosti dugih kostiju.

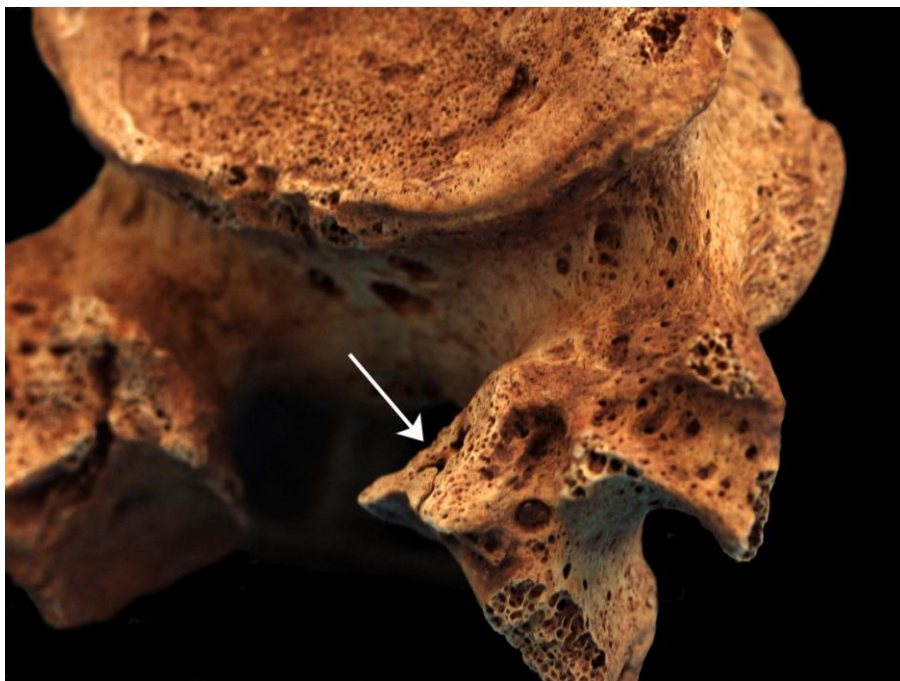
Starost u trenutku smrti: doživljena starost u trenutku smrti procijenjena je na 30 do 35 godina. Morfologija aurikularne ploštine na stražnjem dijelu lučnog grebena zdjelične kosti odgovara trećem stupnju po klasifikaciji Lovejoya i sur. (1985), što odgovara starosti od 30 do 35 godina.

Zubi: nisu prisutni u ušćuvanom uzorku.

Patološke promjene: prisutne su 4 moguće perimortalne ozljede: 1) moguća perimortalna ozljeda na lijevom superiornom artikularnom procesu 5. slabinskog kralješka i 2) na lijevom inferiornom artikularnom procesu 4. slabinskog kralješka. Odsječen je dio kosti veličine 15×12 mm (Slika 25). Nema znakova upalnog procesa, niti zarašćivanja. 3) moguća perimortalna ozljeda nalazi se na spinoznom procesu 7. grudnog kralješka. Odsječen je vrh trna. Smjer posjekotine je od gore prema dolje, odnosno sasvim je okomit na kralježak. 4) na ovu prethodnu nadovezuje se također moguća perimortalna ozljeda spinoznog procesa 8. grudnog kralješka. Odsječen je dio trna duljine 9 mm, ali sam vrh se čini kao da je otkinut postmortalno. Smjer posjekotine je od gore prema dolje, odnosno nastavak okomitog udarca koji je zadan na 7. grudni kralježak. (Slika 26). Nema znakova upalnog procesa, niti zarašćivanja.

Blaga zarašla ektokranijalna poroznost prisutna je na obje tjemene i na zatiljnoj kosti. Blagi aktivni periostitis uočen je na desnoj sljepoočnoj kosti te na desnoj distalnoj lakatnoj kosti. Blagi degenerativni osteoartritis (osteofiti) uočen je na 5. i 6. vratnom, 5., 6., 7. i 8. grudnom te na 4. slabinskom kralješku. Schmorlovi defekti prisutni su na 6., 7., 8., 9., 10., 11. i 12. grudnom te 1. slabinskom kralješku. Bilateralna spondiloliza uočena je na 4. i 5. slabinskom kralješku.

Asocirani materijalni ostaci ili životinjske kosti: nisu prisutne u ušćuvanom uzorku.

Slika 25. Moguća perimortalna posjekotina na 4. slabinskom kralješku.

Slika 26. Moguća perimortalna posjekotina na 7. i 8. grudnom kralješku.

61**Udbina – Sv. Jakov 2004.****Grob 53****Osoba B**

Tafonomija: kosti su loše ušćuvane, svjetlo žute boje. Robusne su s rijetkom trabekularnom kosti. Prisutni su slijedeći koštani elementi: desna tjemena kost, gornja čeljust, prsna kost, lijeva bedrena kost, lijeva goljениčna kost, lijeva lisna kost i 1 vratni kralježak.

Spol: muški, na temelju: 1) morfologije zdjelične kosti koja pokazuje izrazito uski gornji veliki sjedni urez, usko tijelo preponske kosti, široku zglobnu čašicu (acetabulum) i okomito orijentiranu bočnu kost, 2) morfologije lubanje koja pokazuje zakošeno čelo, hrapavo i jako razvijeno zatiljno područje i velike mastoideuse, i 3) morfologije donje čeljusti koja ima veliku, široku bradu s jako izraženim tuberculum mentale, širokim granama i gotovo okomitim kutom donje čeljusti.

Starost u trenutku smrti: doživljena starost u trenutku smrti procijenjena je na 45 do 50 godina. Starost je određena na temelju slijedećih čimbenika. Morfologija aurikularne ploštine na stražnjem dijelu lučnog grebena zdjelične kosti odgovara šestom stupnju po klasifikaciji Lovejoya i sur. (1985), što odgovara starosti od 45 do 50 godina. Morfologija sternalnih krajeva rebara (Iscan i sur. 1985), odgovara 6. stupnju odnosno starosti od 43,3 do 58,1 godina.

Zubi: na gornjoj čeljusti prisutna su oba pretkutnjaka i drugi kutnjak, dok su oba sjekutića i očnjak ispali postmortalno, a prvi kutnjak zaživotno; cijela lijeva strana gornje čeljusti nedostaje – prisutan je samo prvi sjekutić koji se nalazi van alveole. Čitava donja čeljust nedostaje u ušćuvanom uzorku. Karijesi i hipoplastični defekti nisu prisutni. Uočena je jaka abrazija okluzalne ploštine drugog kutnjaka desne gornje čeljusti.

Patološke promjene: blagi degenerativni osteoarthritis (osteofiti) prisutan je na proksimalnom dijelu lijeve bedrene kosti.

Asocirani materijalni ostaci ili životinjske kosti: nisu prisutne u ušćuvanom uzorku.

62**Udbina – Sv. Jakov 2004.****Grob 53****Osoba C**

Tafonomija: kosti su loše ušćuvane, žute boje s tragovima oksidacije metala na 7. i 8. desnom rebu. Kost su gracilne s gustom trabekularnom kosti i dobro razvijenim korteksom. Prisutni su slijedeći koštani elementi: čeona kost, obje tjemene kosti, desna sljepoočna kost, desna zdjelična kost, križna kost, desna petna kost, lijeva bedrena kost, obje goljениčne kosti, obje lisne kosti te 2 desna rebra.

Spol: radi se o kosturu djeteta.

Starost u trenutku smrti: doživljena starost u trenutku smrti procijenjena je na 10 do 12 godina na temelju srašćivanja epifiza i dijafiza.

Zubi: nisu prisutni u ušćivanom uzorku

Patološke promjene: prisutna je blaga zarasla cribra orbitalia.

Asocirani materijalni ostaci ili životinjske kosti: nisu prisutne u ušćivanom uzorku.

63

Udbina – Sv. Jakov 2004.

Grob 53

Osoba D

Tafonomija: kosti su loše ušćuvane, žute boje. Kosti su gracilne s rijetkom trabekularnom kosti i dobro razvijenim korteksom. Prisutni su slijedeći koštani elementi: desna sljepoočna kost, desna nadlaktična kost, desna bedrena kost i desna goljениčna kost.

Spol: radi se o kosturu djeteta.

Starost u trenutku smrti: doživljena starost u trenutku smrti procijenjena je na 4,5 do 5,5 godina na temelju duljine nadlaktične kosti (147 mm) te srašćivanja epifiza i dijafiza dugih kostiju.

Zubi: nisu prisutni u ušćivanom uzorku

Patološke promjene: nisu prisutne u ušćivanom uzorku.

Asocirani materijalni ostaci ili životinjske kosti: nisu prisutne u ušćivanom uzorku.

64

Udbina – Sv. Jakov 2004.

Grob 53

Osoba E

Tafonomija: kosti su vrlo loše ušćuvane, žute boje. Kosti su gracilne s rijetkom trabekularnom kosti i dobro razvijenim korteksom. Prisutni su slijedeći koštani elementi: lijeva nadlaktična kost i desna bedrena kost.

Spol: radi se o kosturu djeteta.

Starost u trenutku smrti: doživljena starost u trenutku smrti procijenjena je na 0 do 1 godine na temelju duljine dugih kostiju te na temelju srašćivanja epifiza i dijafiza.

Zubi: nisu prisutni u ušćivanom uzorku

Patološke promjene: prisutan je blagi aktivni periostitis na distalnoj trećini lijeve nadlaktične kosti, s anteriorne strane te na anteriornoj strani dijafize desne bedrene kosti.

Asocirani materijalni ostaci ili životinjske kosti: nisu prisutne u ušćivanom uzorku.

65

Udbina – Sv. Jakov 2004.

Grob 53

Osoba F

Tafonomija: kosti su vrlo dobro ušćuvane, svjetlo žute boje sa tragovima oksidacije metala na lijevoj palčanoj kosti. Uočeni su tragovi životinjske aktivnosti na desnom rebru (najvjerojatnije se radi o mišu) (Slika 27). Izrazito su robusne s gustom trabekularnom kosti. Prisutni su slijedeći koštani elementi: fragment čone kosti, desna lopatica, lijeva ključna kost, desna skočna kost, desna nadlaktična kost, obje lakatne kosti, lijeva palčana kost, lijeva bedrena kost, lijeva goljениčna kost, 3 lijeva i 5 desnih rebara.

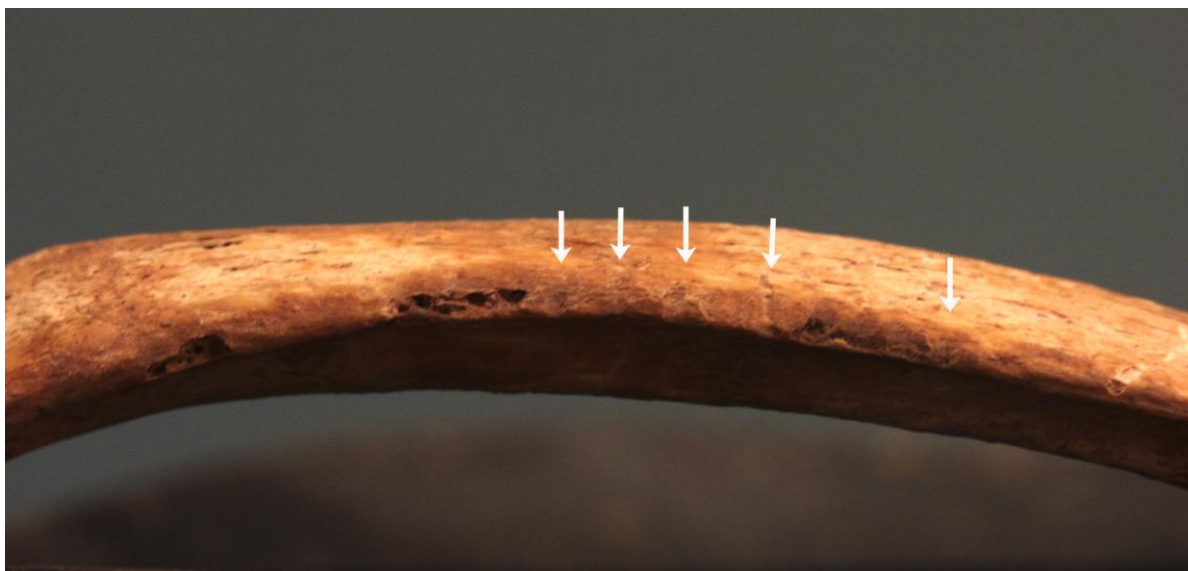
Spol: muški, na temelju: morfologije lubanje koja pokazuje zakošeno čelo te opće robusnosti dugih kostiju.

Starost u trenutku smrti: doživljena starost u trenutku smrti procijenjena je na 30 do 35 godina. Starost je određena na temelju gustoće trabekularne kosti te nedostatka degenerativnih promjena.

Zubi: nisu prisutni u ušćivanom uzorku.

Patološke promjene: blagi degenerativni osteoartritis (osteofiti) na lijevoj proksimalnoj lakatnoj kosti.

Asocirani materijalni ostaci ili životinjske kosti: nisu prisutne u ušćivanom uzorku.

Slika 27. Tragovi životinjske aktivnosti na desnom rebru.

66

Udbina – Sv. Jakov 2004.

Grob 53

Osoba G

Tafonomija: kosti su vrlo loše ušćuvane, svjetlo žute boje. Izrazito su gracilne s gustom trabekularnom kosti. Prisutni su slijedeći koštani elementi: lijeva nadlaktična kost, desna lakatna kost, lijeva bedrena kost i obje goljениčne kosti.

Spol: ženski, na temelju: debljine kortikalne kosti te opće graciulnosti dugih kostiju.

Starost u trenutku smrti: doživljena starost u trenutku smrti procijenjena je na 30 do 40 godina. Starost je određena na temelju debljine kortikalne kosti i nerazvijenosti linea asperae.

Zubi: nisu prisutni u ušćuванom uzorku.

Patološke promjene: nisu prisutne u ušćuванom uzorku.

Asocirani materijalni ostaci ili životinjske kosti: nisu prisutne u ušćuванom uzorku.

67

Udbina – Sv. Jakov 2004.

Grob 54

Tafonomija: kosti su vrlo loše ušćuvane, svjetlo žute boje. Izrazito su robusne s gustom trabekularnom kosti. Prisutni su slijedeći koštani elementi: desna zdjelіčna kost, desna nadlaktična kost, obje goljениčne kosti i obje lisne kosti.

Spol: muški, na temelju: morfologije zdjelіčne kosti koja pokazuje izrazito uski gornji veliki sjedni urez, usko tijelo preponske kosti, široku zglobnu čašicu (acetabulum) i okomito orijentiranu bočnu kost te opće robusnosti dugih kostiju.

Starost u trenutku smrti: doživljena starost u trenutku smrti procijenjena je na 30 do 40 godina. Starost je određena na temelju slijedećih čimbenika: debljine kortikalne kosti i nerazvijenosti linea asperae.

Zubi: nisu prisutni u ušćuванom uzorku.

Patološke promjene: nisu prisutne u ušćivanom uzorku.

Asocirani materijalni ostaci ili životinjske kosti: nisu prisutne u ušćivanom uzorku.

68

Udbina – Sv. Jakov 2004.

Grob 55

Tafonomija: kosti su vrlo dobro ušćivane, svjetlo žute boje. Robusne su s relativno gustom trabekularnom kosti. Prisutni su slijedeći koštani elementi: čeona kost, obje tjemene kosti, zatiljna kost, obje sljepoočne kosti, obje jagodične kosti, gornja i donja čeljust, obje lopatice, obje ključne kosti, prsna kost, obje zdjelične kosti, križna kost, oba ivera, obje skočne kosti, obje petne kosti, obje nadlaktične kosti, obje lakatne kosti, obje palčane kosti, obje bedrene kosti, obje goljenične kosti, obje lisne kosti, svi kralješci te 11 na lijevoj i 12 rebara na desnoj strani.

Spol: muški, na temelju: 1) morfologije zdjelične kosti koja pokazuje izrazito uski gornji veliki sjedni urez, usko tijelo preponske kosti, široku zglobnu čašicu (acetabulum) i okomito orijentiranu bočnu kost, 2) morfologije lubanje koja pokazuje zakošeno čelo, hrapavo i jako razvijeno zatiljno područje i velike mastoideuse, i 3) morfologije donje čeljusti koja ima veliku, široku bradu s jako izraženim tuberculum mentale, širokim granama i gotovo okomitim kutom donje čeljusti.

Starost u trenutku smrti: doživljena starost u trenutku smrti procijenjena je na 45 do 50 godina. Starost je određena na temelju slijedećih čimbenika. Morfologija aurikularne ploštine na stražnjem dijelu lučnog grebena zdjelične kosti odgovara šestom stupnju po klasifikaciji Lovejoya i sur. (1985), što odgovara starosti od 45 do 50 godina. Morfologija sternalnih krajeva rebara (Iscan i sur. 1985), odgovara 6. stupnju odnosno starosti od 43,3 do 58,1 godina.

Zubi: čitava gornja čeljust nedostaje u ušćivanom uzorku. Na donjoj čeljusti desno prisutni su očnjak, drugi pretkutnjak i prvi kutnjak, dok su oba sjekutića ispala postmortalno, prvi pretkutnjak zaživotno, a drugi i treći kutnjak nedostaju zajedno s alveolama; cijela lijeva strana donje čeljusti nedostaje, no prisutan je očnjak koji se nalazi van alveole. Karijesi nisu prisutni. Hipoplastični defekti su prisutni na očnjaku donje čeljusti. Prisutna je jaka abrazija na prvom kutnjaku desne strane donje čeljusti.

Patološke promjene: blagi degenerativni osteoartritis (osteofit) je prisutan na: obje glenoidne fosse, desnoj proksimalnoj nadlaktičnoj kosti, desnoj distalnoj nadlaktičnoj kosti, oba acetabuluma, na glavi lijeve bedrene kosti i na desnom iveru te na 2., 4., 5., 6., 7., 8., 11. i 12. grudnom i 4. slabinskom kralješku. Blagi degenerativni osteoartritis (osteofiti + porozitet) uočen je na obje medijalne ključne kosti. Umjereni degenerativni osteoartritis (osteofiti) prisutan je na oba koljena i na 9. i 10. grudnom kralješku. Schmorlovi defekti prisutni su na 9., 10., 11. i 12. grudnom te 1., 2. i 4. slabinskom kralješku. Uočen je blagi aktivni periostitis na medijalnim stranama obje goljenične kosti. Stara dobro zarasla fraktura nalazi se na posteriornoj strani desne skočne kosti, defekt je veličine 21×8 mm, potpuno je zatvoren i ima

porozno dno. Koštana egzostoza je uočena na srednjoj trećini lijeve bedrene kosti; veličine je 24×10 mm, a vjerojatno je dio veće koštane mase duljine 77 mm. Na srednjoj trećini dijafize, s medijalne strane desne bedrene kosti uočeno je zadebljanje veličine 38×13 mm koje je pokriveno blagim zaraslim periostitisom. Na proksimalnoj trećini dijafize, s medijalne strane lijeve goljenične kosti zamijećen je mali koštani trn veličine 6×5 mm. Na desnoj strani donje čeljusti prisutno je zadebljanje koje se nalazi sa unutrašnje strane inferiorno od prvog pretkutnjaka, veličine je 9×7 mm.

Asocirani materijalni ostaci ili životinjske kosti: nisu prisutne u ušćivanom uzorku

69

Udbina – Sv. Jakov 2004.

Grob 56

Osoba A

Tafonomija: kosti su dobro ušćuvane, žute boje. Kosti su gracilne s gustom trabekularnom kosti i dobro razvijenim korteksom. Prisutni su slijedeći koštani elementi: donja čeljust, prsna kost, obje ključne kosti, obje zdjelične kosti, križna kost, lijevi iver, obje skočne kosti, desna petna kost, obje nadlaktične kosti, desna palčana kost, obje lakatne kosti, obje bedrene kosti, obje goljenične kosti, desna lisna kost, 5 vratnih, 9 grudnih i 3 slabinska kralješka te 12 lijevih (+ 13. dodatno rebro) i 9 desnih rebara.

Spol: radi se o kosturu djeteta.

Starost u trenutku smrti: doživljena starost u trenutku smrti procijenjena je na 8,5 do 9,5 godine na temelju srašćivanja epifiza i dijafiza te na temelju kronologije nicanja mliječnih i trajnih zubi.

Zubi: čitava gornja čeljust nedostaje, prisutan je samo prvi lijevi pretkutnjak koji se nalazi van alveole. Na donjoj čeljusti desno prisutan je prvi kutnjak, a svi ostali zubi su ispali postmortalno; na lijevoj strani prisutni su očnjak i prvi kutnjak, dok su svi ostali ispali postmortalno. Karijesi i hipoplastični defekti nisu prisutni.

Patološke promjene: nisu prisutne u ušćivanom uzorku.

Asocirani materijalni ostaci ili životinjske kosti: prisutna je donja čeljust na kojoj su prisutna oba kutnjaka – s lijeve i s desne strane, 2 fragmenta čeone kosti (obje orbite) te lijeva sljepoočna kost na kojoj je uočen blagi aktivni periostitis. Radi se o djetetu 9-10 godina starosti.

70

Udbina – Sv. Jakov 2004.**Grob 56****Osoba B**

Tafonomija: kosti su loše ušćuvane, žute boje. Kosti su gracilne s gustom trabekularnom kosti i dobro razvijenim korteksom. Prisutni su slijedeći koštani elementi: fragment donje čeljusti, lijeva lopatica, prsna kost, desna nadlaktična kost, obje bedrene kosti, desna goljenična kost, desna lisna kost te 2 lijeva rebra.

Spol: radi se o kosturu djeteta.

Starost u trenutku smrti: doživljena starost u trenutku smrti procijenjena je na 0,5 do 1,5 godine na temelju sračivanja epifiza i dijafiza te na temelju kronologije nicanja mliječnih i trajnih zubi.

Zubi: čitava gornja čeljust nedostaje. Gotovo čitava donja čeljust također nedostaje (prisutan je smao fragment) – prisutna su samo oba lijeva mliječna kutnjaka koji se nalaze van alveole. Karijesi i hipoplastični defekti nisu prisutni.

Patološke promjene: prisutan je blagi aktivni periostitis na lijevom ramusu donje čeljusti te na posteriornoj strani lijeve bedrene kosti.

Asocirani materijalni ostaci ili životinjske kosti: prisutan je višak kostiju dva subadulta: 1) fragment distalne nadlaktične kosti i palčana kost djeteta 2,5-3,5 godine. 2) palčana kost, fragment proksimalne nadlaktične kosti te fragment dijafize duge kosti koje pripadaju fetusu.

71

Udbina – Sv. Jakov 2004.**Grob 57**

Tafonomija: kosti su srednje dobro ušćuvane, svjetlo žute. Gracilne su s rijetkom trabekularnom kosti. Prisutni su slijedeći koštani elementi: lijeva tjemena kost, zatiljna kost, lijeva sljepoočna kost, lijeva jagodična kost, donja čeljust, lijeva lopatica, lijeva ključna kost, prsna kost, obje zdjelčne kosti, križna kost, obje nadlaktične kosti, obje palčane kosti, obje lakatne kosti, obje bedrene kosti, obje goljenične kosti, lijeva lisna kost, svi kralješci te 12 lijevih i 6 desnih rebra.

Spol: ženski, na temelju: 1) morfologije zdjelčne kosti koja pokazuje izrazito široki gornji veliki sjedni urez (incisura ischiadica major), i 2) morfologije donje čeljusti koja ima malu, špicastu bradu sa slabo izraženim tuberculum mentale i velikim kutom donje čeljusti.

Starost u trenutku smrti: doživljena starost u trenutku smrti procijenjena je na 40 do 45 godina. Starost je određena na temelju slijedećih čimbenika. Morfologija aurikularne ploštine na stražnjem dijelu lučnog grebena zdjelčne kosti odgovara petom stupnju po klasifikaciji Lovejoya i sur. (1985), što odgovara starosti od 40 do 45 godina. Morfologija sternalnih

krajeva rebara (Iscan i sur. 1984), odgovara 5. stupnju, odnosno starosti od 34,4 do 42,3 godina.

Zubi: čitava gornja čeljust nedostaje u ušćivanom uzorku – prisutni su samo lijevi prvi sjekutić, očnjak i treći kutnjak koji se nalaze van alveole. Prisutna je samo lijeva strana donje čeljusti – prisutni su svi zubi osim prvog sjekutića koji je ispao postmortalno i trećeg kutnjaka koji nije niti izrastao. Karijesi i hipoplastični defekti nisu prisutni. Uočena je jaka alveolarna resorpcija i umjerena abrazija okluzalnih ploština.

Patološke promjene: blagi degenerativni osteoartritis (osteofiti) prisutan je na: lijevoj glenoidnoj fossi, na oba koljena, na 3., 4., 5. i 6. vratnom, na 3., 4., 5., 6., 7., 8. i 9. grudnom te na svim slabinskom kralješcima. Blagi degenerativni osteoartritis (osteofiti + porozitet) uočen je na oba acetabuluma. Schmorlovi defekti prisutni su na 10. i 12. grudnom i na 1., 2., 3. i 4. slabinskom kralješku. Na lijevoj jagodičnoj kosti, na stijenci maxillarnog sinusa, sa obje strane nalazi se upalni proces koji s vanjske strane izgleda kao blagi aktivni periostitis, a s unutarnje kao zarasli periostitis i nova kost.

Asocirani materijalni ostaci ili životinjske kosti: prisutna je lijeva petna kost i oba halluxa koji pripadaju subadultu.

72

Udbina – Sv. Jakov 2004.

Grob 58

Tafonomija: kosti su dobro ušćuvane, žute boje. Kosti su gracilne s gustom trabekularnom kosti i dobro razvijenim korteksom. Prisutni su slijedeći koštani elementi: obje tjemene kosti, zatiljna kost, obje sljepoočne kosti, donja čeljust, prsna kost, obje lopatice, obje ključne kosti, obje nadlaktične kosti, desna palčana kost, obje lakatne kosti, 7 vratnih, 5 grudnih i 1 slabinski kralježak te 8 lijevih i 8 desnih rebara.

Spol: radi se o kosturu djeteta.

Starost u trenutku smrti: doživljena starost u trenutku smrti procijenjena je na 12 do 15 godina na temelju sračivanja epifiza i dijafiza te na temelju kronologije nicanja mliječnih i trajnih zubi.

Zubi: Čitava gornja čeljust nedostaje, prisutan je samo drugi desni sjekutić te oba lijeva sjekutića – svi zubi se nalaze van alveole. Na donjoj čeljusti desno prisutni su svi zubi osim oba sjekutića koji su ispali postmortalno; na lijevoj strani situacija je identična. Karijesi nisu prisutni. Hipoplastični defekti su prisutni na očnjacima donje čeljusti.

Patološke promjene: nisu prisutne u ušćivanom uzorku.

Asocirani materijalni ostaci ili životinjske kosti: nije prisutan u ušćivanom uzorku.

73

Udbina – Sv. Jakov 2004.**Grob 59**

Tafonomija: kosti su srednje dobro ušćuvane, svijetle boje, s rijetkom trabekularnom kosti i dobro razvijenim korteksom. Prisutni su slijedeći koštani elementi: lijeva zdjelična kost, križna kost, obje skočne kosti, obje petne kosti, lijeva palčana kost, obje bedrene kosti, obje goljenične kosti i obje lisne kosti.

Spol: ženski, na temelju morfologije zdjelične kosti koja pokazuje izrazito široki gornji veliki sjedni urez (incisura ischiadica major) te na temelju opće gracilnosti kostiju.

Starost u trenutku smrti: doživljena starost u trenutku smrti procijenjena je na 55 do 60 godina. Starost je određena na temelju slijedećih čimbenika. Trabekularna kost je dosta rijetka i gruba. Morfologija aurikularne ploštine na stražnjem dijelu lučnog grebena zdjelične kosti odgovara osmom stupnju po klasifikaciji Lovejoya i sur. (1985), što odgovara starosti od 55 do 60 godina. Morfologija sternalnih krajeva rebara (Iscan i sur. 1985), odgovara 6. stupnju odnosno starosti od 43,3 do 58,1 godina.

Zubi: nisu prisutni u ušćuванom uzorku.

Patološke promjene: prisutan je blagi degenerativni osteoartritis (osteofiti) na: lijevoj distalnoj palčanoj kosti, lijevom kuku, obje proksimalne bedrene kosti te na lijevoj proksimalnoj goljeničnoj kosti. Uočen je litički defekt koji se nalazi na lateralnom kondilu lijeve bedrene kosti; veličine 15×9 mm, s poroznim dnom. Na desnoj bedrenoj kosti prisutan je sličan defekt, samo manji - 11×6 mm.

Asocirani materijalni ostaci ili životinjske kosti: nisu prisutne u ušćuванom uzorku.

74

Udbina – Sv. Jakov 2004.**Grob 61**

Tafonomija: kosti su vrlo dobro ušćuvane, žute boje. Gracilne su s gustom trabekularnom kosti i dobro razvijenim korteksom. Prisutni su slijedeći koštani elementi: čeona kost, obje tjemene kosti, zatiljna kost, obje sljepoočne kosti, obje jagodične kosti, gornja i donja čeljust, prsna kost, obje lopatice, obje ključne kosti, obje zdjelične kosti, križna kost, lijevi iver, lijeva nadlaktična kost, obje palčane kosti, obje lakatne kosti, obje bedrene kosti, obje goljenične kosti, obje lisne kosti, 7 vratnih, 10 grudnih i 3 slabinska kralješka te 7 lijevih i 5 desnih rebara.

Spol: radi se o kosturu djeteta.

Starost u trenutku smrti: doživljena starost u trenutku smrti procijenjena je na 10 do 11 godina na temelju srašćivanja epifiza i dijafiza te na temelju kronologije nicanja mliječnih i trajnih zubi.

Zubi: na gornjoj čeljusti na desnoj strani prisutna su oba sjekutića i prvi kutnjak, dok je prvi pretkutnjak ispao postmortalno, a očnjak još nije izrastao do kraja; na lijevoj strani prisutan je prvi kutnjak, dok su oba sjekutića i očnjak ispali postmortalno. Na donjoj čeljusti desno prisutni su drugi mliječni kutnjak, oba trajna sjekutića i prvi kutnjak; na lijevoj strani situacija je identična. Karijesi i hipoplastični defekti nisu prisutni.

Patološke promjene: prisutna je blaga zarasla cribra orbitalia.

Asocirani materijalni ostaci ili životinjske kosti: prisutan je višak kostiju: obje goljenične kosti djeteta 2-3 godine starosti.

75

Udbina – Sv. Jakov 2004.

Grob 62

Tafonomija: kosti su dobro ušćuvane, žute boje. Kosti su robusne s gustom trabekularnom kosti i dobro razvijenim korteksom. Prisutni su slijedeći koštani elementi: čeona kost, obje tjemene kosti, obje sljepoočne kosti, obje jagodične kosti, gornja i donja čeljust, obje lopatice, obje ključne kosti, prsna kost, obje zdjelične kosti, križna kost, obje nadlaktične kosti, obje lakatne kosti, obje palčane kosti, obje bedrene kosti, 7 grudnih i 5 slabinskih kralježaka te 7 lijevih i 8 desnih rebara.

Spol: muški, na temelju: 1) morfologije zdjelične kosti koja pokazuje izrazito uski gornji veliki sjedni urez, usko tijelo preponske kosti, široku zglobovu čašicu (acetabulum) i okomito orijentiranu bočnu kost, 2) morfologije lubanje koja pokazuje zakošeno čelo, hrapavo i jako razvijeno zatiljno područje i velike mastoideuse, i 3) morfologije donje čeljusti koja ima veliku, široku bradu s jako izraženim tuberculum mentale, širokim granama i gotovo okomitim kutom donje čeljusti.

Starost u trenutku smrti: doživljena starost u trenutku smrti procijenjena je na 30 do 35 godina. Morfologija aurikularne ploštine na stražnjem dijelu lučnog grebena zdjelične kosti odgovara trećem stupnju po klasifikaciji Lovejoya i sur. (1985), što odgovara starosti od 30 do 35 godina.

Zubi: na desnoj strani gornje čeljusti prisutni su svi zubi osim prvog sjekutića koji je ispao postmortalno; na lijevoj strani prisutni su svi zubi. Na donjoj čeljusti desno prisutni su svi zubi osim prvog sjekutića koji je ispao postmortalno; na lijevoj strani prisutni su svi zubi osim prvog sjekutića i očnjaka koji su ispali postmortalno. Karijesi nisu uočeni u ušćuvanom uzorku. Hipoplastični defekti su prisutni na očnjacima gornje čeljusti. Prisutna je umjerena alveolarna resorpcija.

Patološke promjene: Schmorlovi defekti prisutni su na 6., 7., 8., 9., 11. i 12. grudnom kralješku. Blagi degenerativni osteoartritis (osteofiti) uočen je na 8., 11. i 12. grudnom kralješku. Uočena su 3 litička defekta koja se nalaze na endokranijalnoj strani čeone kosti; prva dva se nalaze 18 mm superiorno od orbita – bilateralno; na lijevoj strani defekt je veličine 30×10 mm i izduženog je oblika, a na desnoj strani defekt je veličine 25×16 mm i romboidnog je oblika, a treći koji se nalazi 65 mm superiorno od lijeve orbite je veličine

14×16 mm. Defekti se očituju po makroporozitetu i utisnutoj kosti te podjećaju na pahionska tijela.

Asocirani materijalni ostaci ili životinjske kosti: nisu prisutne u ušćuvanom uzorku.

76

Udbina – Sv. Jakov 2004.

Grob 63

Tafonomija: kosti su vrlo dobro ušćuvane, žute boje. Kosti su gracilne s rijetkom trabekularnom kosti i dobro razvijenim korteksom. Prisutni su slijedeći koštani elementi: čeona kost, obje tjemene kosti, zatiljna kost, obje sljepoočne kosti, lijeva jagodična kost, gornja i donja čeljust, obje lopatice, obje ključne kosti, prsna kost, obje zdjelične kosti, križna kost, obje skočne kosti, obje petne kosti, obje nadlaktične kosti, obje lakatne kosti, obje palčane kosti, obje bedrene kosti, obje goljenične kosti, obje lisne kosti, 6 vratnih, svi grudni i slabinski kralješci te 9 lijevih i 10 desnih rebara.

Spol: ženski, na temelju: 1) morfologije zdjelične kosti koja pokazuje izrazito široki gornji veliki sjedni urez (incisura ischiadica major), i 2) morfologije donje čeljusti koja ima malu, špicastu bradu sa slabo izraženim tuberculum mentale i velikim kutom donje čeljusti.

Starost u trenutku smrti: doživljena starost u trenutku smrti procijenjena je na 50 do 55 godina. Starost je određena na temelju slijedećih čimbenika. Morfologija aurikularne ploštine na stražnjem dijelu lučnog grebena zdjelične kosti odgovara sedmom stupnju po klasifikaciji Lovejoya i sur. (1985), što odgovara starosti od 50 do 55 godina. Morfologija sternalnih krajeva rebara (Iscan i sur. 1985), odgovara 6. stupnju odnosno starosti od 43,3 do 58,1 godina

Zubi: na gornjoj čeljusti na desnoj strani prisutni su svi zubi osim prvog sjekutića koji je ispao postmortalno; na lijevoj strani prisutni su svi zubi osim oba sjekutića koja su ispala postmortalno. Na donjoj čeljusti desno prisutni su svi zubi osim oba sjekutića i prvog kutnjaka koji su ispali postmortalno; na lijevoj strani prisutni su svi zubi osim oba sjekutića i trećeg kutnjaka koji su ispali postmortalno. Karijesi nisu uočeni. Hipoplastični defekti prisutni su na očnjacima gornje čeljusti i na očnjacima donje čeljusti. Prisutna je umjerena alveolarna resorpcija (cca 4 mm na drugom kutnjaku gornje čeljusti na desnoj strani, a na lijevoj cca 5 mm). Uočena je i umjerena abrazija okluzalnih ploština na sva tri kutnjaka- bilateralno, na gornjoj i donjoj čeljusti

Patološke promjene: blagi degenerativni osteoartritis (osteofiti) prisutan je na: obje glenoidne fosse, obje proksimalne bedrene kosti, oba acetabuluma, oba koljena, obje petne i skočne kosti, na 3. vratnom, 3., 4., 5., 6., 7., 11. i 12. grudnom kralješku. Umjereni degenerativni osteoartritis (osteofiti) prisutan je na 2. i 3. slabinskom kralješku. Umjereni degenerativni osteoartritis (osteofiti + mikro i makroporozitet) prisutan je na 5., 6. i 7. vratnom kralješku te na sacro-iliac spoju. Jaki degenerativni osteoartritis (eburnacija) uočen je na lijevoj distalnoj goljeničnoj kosti i lijevoj skočnoj kosti te na desnoj superiornjoj zglobojnoj ploštini prvog vratnog kralješka.

Asocirani materijalni ostaci ili životinjske kosti: nisu prisutne u ušćuvanom uzorku.

77

Udbina – Sv. Jakov 2004.**Grob 64**

Tafonomija: kosti su vrlo loše ušćuvane, žute boje. Gracilne su s gustom trabekularnom kosti i dobro razvijenim korteksom. Prisutni su slijedeći koštani elementi: fragment nadlaktične kosti, distalna epifiza bedrene kosti i fragment lakatne kosti.

Spol: radi se o kosturu djeteta.

Starost u trenutku smrti: doživljena starost u trenutku smrti procijenjena je na 3 do 7 godina na temelju srašćivanja epifiza i dijafiza.

Zubi: nisu prisutni u ušćuванom uzorku.

Patološke promjene: nisu prisutne u ušćuванom uzorku.

Asocirani materijalni ostaci ili životinjske kosti: nisu prisutne u ušćuванom uzorku.

78

Udbina – Sv. Jakov 2004.**Grob 65**

Tafonomija: kosti su dobro ušćuvane, svjetlo žute boje s tragovima oksidacije metala na lijevoj nadlaktičnoj kosti. Gracilne su s rijetkom trabekularnom kosti. Prisutni su slijedeći koštani elementi: donja čeljust, obje lopatice, lijeva ključna kost, lijeva zdjelična kost, desni iver, lijeva skočna kost, obje petne kosti, lijeva nadlaktična kost, lijeva lakatna kost, lijeva palčana kost, lijeva bedrena kost, lijeva goljenična kost, lijeva lisna kost, 5 vratnih i 7 grudnih te 11 rebara na lijevoj strani.

Spol: ženski, na temelju: 1) morfologije zdjelične kosti koja pokazuje izrazito široki gornji veliki sjedni urez (incisura ischiadica major), i 2) morfologije donje čeljusti koja ima malu, špicastu bradu sa slabo izraženim tuberculum mentale i velikim kutom donje čeljusti.

Starost u trenutku smrti: doživljena starost u trenutku smrti procijenjena je na 40 do 45 godina. Starost je određena na temelju slijedećih čimbenika. Morfologija aurikularne ploštine na stražnjem dijelu lučnog grebena zdjelične kosti odgovara petom stupnju po klasifikaciji Lovejoya i sur. (1985), što odgovara starosti od 40 do 45 godina. Morfologija sternalnih krajeva rebara (Iscan i sur. 1984), odgovara 5. stupnju, odnosno starosti od 34,4 do 42,3 godina.

Zubi: čitava gornja čeljust nedostaje u ušćuванom uzorku – prisutan je samo lijevi oćnjak koji se nalazi van alveole. Na donjoj čeljusti desno prisutni su drugi prećkutnjak i drugi kutnjak, dok je prvi kutnjak ispaо zaživotno, a svi ostali zubi postmortalno; na lijevoj strani prisutni su prvi prećkutnjak i drugi kutnjak, dok je prvi kutnjak ispaо zaživotno, a svi ostali zubi

postmortalno. Uočen je 1 karijes na desnoj strani donje čeljusti. Hipoplastični defekti nisu prisutni. Zamijećena je umjerena alveolarna resorpcija.

Patološke promjene: prisutan je blagi degenerativni osteoartritis (osteofiti) na: lijevoj distalnoj palčanoj kosti, lijevom kuku, lijevom koljenu, na 6. vratnom i 11. grudnom kralješku. Uočen je blagi degenerativni osteoartritis (osteofiti + porozitet) na desnoj lopatici.

Asocirani materijalni ostaci ili životinjske kosti: nisu prisutne u ušćivanom uzorku.

79

Udbina – Sv. Jakov 2004.

Grob 66

Tafonomija: kosti su vrlo dobro ušćuvane, svjetlo žute boje. Robusne su s gustom trabekularnom kosti. Prisutni su slijedeći koštani elementi: čeona kost, obje tjemene kosti, zatiljna kost, obje sljepoočne kosti, gornja i donja čeljust, obje lopatice, obje ključne kosti, obje zdjelične kosti, križna kost, desna skočna kost, desna petna kost, obje nadlaktične kosti, obje lakatne kosti, obje palčane kosti, obje bedrene kosti, obje goljenične kosti, obje lisne kosti, 4 vratna, 11 grudnih i 5 slabinskih kralježaka te 8 na lijevoj i 8 rebara na desnoj strani.

Spol: muški, na temelju: 1) morfologije zdjelične kosti koja pokazuje izrazito uski gornji veliki sjedni urez, usko tijelo preponske kosti, široku zglobnu čašicu (acetabulum) i okomito orijentiranu bočnu kost, 2) morfologije lubanje koja pokazuje zakošeno čelo, hrapavo i jako razvijeno zatiljno područje i velike mastoideuse, i 3) morfologije donje čeljusti koja ima veliku, široku bradu s jako izraženim tuberculum mentale, širokim granama i gotovo okomitim kutom donje čeljusti.

Starost u trenutku smrti: doživljena starost u trenutku smrti procijenjena je na 45 do 50 godina. Starost je određena na temelju slijedećih čimbenika. Morfologija aurikularne ploštine na stražnjem dijelu lučnog grebena zdjelične kosti odgovara šestom stupnju po klasifikaciji Lovejoya i sur. (1985), što odgovara starosti od 45 do 50 godina. Morfologija sternalnih krajeva rebara (Iskan i sur. 1985), odgovara 6. stupnju odnosno starosti od 43,3 do 58,1 godina.

Zubi: na gornjoj čeljusti na desnoj strani oba sjekutića i očnjak su ispali postmortalno, a svi ostali zubi za života; cijela lijeva strana gornje čeljusti nedostaje. Na donjoj čeljusti desno prisutni su svi zubi osim drugog sjekutića koji je ispao postmortalno i prvog sjekutića koji je ispao zaživotno; cijela lijeva strana donje čeljusti nedostaje – prisutni su drugi sjekutić, očnjak te drugi i treći kutnjak koji se nalaze van alveole. Uočen je jedan karijes na desnoj strani donje čeljusti te jedan alveolarni apces na desnoj strani gornje čeljusti. Hipoplastični defekti su prisutni na očnjacima donje čeljusti. Prisutna je jaka alveolarna resorpcija i umjerena abrazija okluzalnih ploština

Patološke promjene: blagi degenerativni osteoartritis (osteofiti) prisutan je na: obje glenoidne fosse, desnoj proksimalnoj nadlaktičnoj kosti, distalnoj nadlaktičnoj kosti – bilateralno, proksimalnoj nadlaktičnoj kosti – bilateralno, desnom kuku, oba koljena, obje distalne goljenične kosti, 1. i 2. vratnom, 4., 7., 8., 9., 10. i 11. grudnom te na svim slabinskim

kralješcima. Schmorlovi defekti prisutni su na 8., 9., 10., 11. i 12. grudnom te 1., 2., 3. i 4. slabinskom kralješku.

Asocirani materijalni ostaci ili životinjske kosti: prisutan je fragment desne nadlaktične kosti i desne lisne kosti odrasle osobe.

80

Udbina – Sv. Jakov 2004.

Grob 67

Tafonomija: kosti su vrlo dobro ušćuvane, svjetlo žute boje s tragovima oksidacije metala na desnoj nadlaktičnoj kosti i falangama prstiju ruke. Gracilne su s vrlo gustom trabekularnom kosti. Prisutni su slijedeći koštani elementi: čeona kost, obje tjemene kosti, zatiljna kost, obje sljepoočne kosti, obje jagodične kosti, gornja i donja čeljust, obje lopatice, obje ključne kosti, prsna kost, obje zdjelične kosti, križna kost, oba ivera, obje skočne kosti, obje petne kosti, obje nadlaktične kosti, obje lakatne kosti, obje palčane kosti, obje bedrene kosti, obje goljenične kosti, obje lisne kosti, svi kralješci te 11 rebara na lijevoj i 12 na desnoj strani.

Spol: ženski, na temelju: 1) morfologije zdjelične kosti koja pokazuje izrazito široki gornji veliki sjedni urez (incisura ischiadica major), i 2) morfologije donje čeljusti koja ima malu, špicastu bradu sa slabo izraženim tuberculum mentale i velikim kutom donje čeljusti.

Starost u trenutku smrti: doživljena starost u trenutku smrti procijenjena je na 20 do 25 godina. Morfologija aurikularne ploštine na stražnjem dijelu lučnog grebena zdjelične kosti odgovara prvom stupnju po klasifikaciji Lovejoya i sur. (1985), što odgovara starosti od 20 do 25 godina.

Zubi: na gornjoj čeljusti na desnoj strani prisutni su svi zubi osim prvog sjekutića koji je ispao postmortalno i drugog pretkutnjaka koji još nije niti izrastao; na lijevoj strani prisutni su svi zubi osim prvog sjekutića koji je ispao postmortalno i prvog kutnjaka koji još nije niti izrastao. Na donjoj čeljusti desno prisutni su drugi i treći kutnjak i drugi sjekutić koji se nalazi van alveole, dok je prvi kutnjak ispao postmortalno, a svi ostali zubi nedostaju zajedno s alveolama; na lijevoj strani prisutni su svi zubi osim prvog sjekutića koji je ispao postmortalno i trećeg kutnjaka koji još nije niti izrastao. Karijesi nisu prisutni u ušćuvanom uzorku. Hipoplastični defekti su prisutni na očnjacima gornje i donje čeljusti.

Patološke promjene: Schmorlovi defekti prisutni su na 9., 10., 11. i 12. grudnom te 2. slabinskom kralješku.

Asocirani materijalni ostaci ili životinjske kosti: prisutan je fragment lijeve lakatne kosti i palčane kosti odrasle osobe.

81**Udbina – Sv. Jakov 2004.****Grob 68**

Tafonomija: kosti su vrlo dobro ušćuvane, svijetle boje, s gustom trabekularnom kosti i dobro razvijenim korteksom. Prisutni su slijedeći koštani elementi: obje tjemene kosti, zatiljna kost, obje sljepoočne kosti, donja čeljust, obje lopatice, obje ključne kosti, prsna kost, obje zdjelične kosti, križna kost, desna nadlaktična kost, desna lakatna kost, desna palčana kost, desna bedrena kost, svi vratni kralješci, 6 grudnih i 5 slabinskih kralježaka te 6 rebara s desne strane i 11 rebara s lijeve strane.

Spol: radi se o kosturu djeteta.

Starost u trenutku smrti: doživljena starost u trenutku smrti procijenjena je na 7,5 do 8,5 godina. Starost je određena na temelju kronologije nicanja i razvoja mliječnih i stalnih zubi i kronologije srašćivanja epifiza i dijafiza.

Zubi: čitava gornja čeljust nedostaje. Na donjoj čeljusti na desnoj strani prisutni su drugi mliječni kutnjak, prvi trajni sjekutić i prvi trajni kutnjak, dok su drugi mliječni sjekutić, očnjak i prvi kutnjak ispali postmortalno; na lijevoj strani prisutna su oba mliječna kutnjaka i prvi trajni kutnjak, dok su drugi mliječni sjekutić i očnjak te prvi trajni sjekutić ispali postmortalno. Karijesi i hipoplastični defekti nisu prisutni.

Patološke promjene: prisutna je blaga zarašla ektokranijalna poroznost na desnoj tjemenoj kosti. Uočen je blagi aktivni periostitis na zglobu donje čeljusti – bilateralno, na unutrašnjoj strani ramusa donje čeljusti – bilateralno te na desnom kondilu donje čeljusti.

Asocirani materijalni ostaci ili životinjske kosti: nisu prisutne u ušćuvanom uzorku.

82**Udbina – Sv. Jakov 2004.****Grob 69**

Tafonomija: kosti su dobro ušćuvane, svijetle boje, s rijetkom trabekularnom kosti i dobro razvijenim korteksom. Prisutni su slijedeći koštani elementi: čeona kost, fragment donje čeljusti, obje lopatice, desna ključna kost, lijeva zdjelična kost, obje nadlaktične kosti, obje lakatne kosti, obje palčane kosti, obje bedrene kosti, desna goljениčna kost, 2 slabinska kralješka te 3 s desne strane i 3 rebra s lijeve strane.

Spol: radi se o kosturu djeteta.

Starost u trenutku smrti: doživljena starost u trenutku smrti procijenjena je na 4,5 do 5,5 godina. Starost je određena na temelju kronologije nicanja i razvoja mliječnih i stalnih zubi i kronologije srašćivanja epifiza i dijafiza.

Zubi: čitava gornja čeljust nedostaje – prisutan je samo mliječni desni očnjak koji se nalazi van alveole. Prisutan je samo fragment desne strane donje čeljusti gdje je drugi mliječni kutnjak ispao posmortalno. Karijesi i hipoplastični defekti nisu prisutni.

Patološke promjene: uočen je umjereni aktivni periostitis na proksimalnim trećinama obje bedrene kosti.

Asocirani materijalni ostaci ili životinjske kosti: prisutan je fragment bedrene i zdjelične kosti djeteta te lijeva skočna kost odrasle osobe.

83

Udbina – Sv. Jakov 2004.

Grob 70

Tafonomija: kosti su vrlo dobro ušćuvane, svjetlo žute boje, gracilne s vrlo rijetkom trabekularnom kosti. Prisutni su slijedeći koštani elementi: čeona kost, obje tjemene kosti, zatiljna kost, obje sljepoočne kosti, desna jagodična kost, gornja i donja čeljust, obje lopatice, obje ključne kosti, obje zdjelične kosti, križna kost, obje petne kosti, obje skočne kosti, lijeva nadlaktična kost, obje lakatne kosti, obje palčane kosti, obje bedrene kosti, obje goljenične kosti, obje lisne kosti i 7 vratnih, 9 grudnih i 4 slabinska kralješka te 2 lijeva i 1 desno rebro.

Spol: ženski, na temelju: 1) morfologije zdjelične kosti koja pokazuje izrazito široki gornji veliki sjedni urez (incisura ischiadica major), i 2) morfologije donje čeljusti koja ima malu, špicastu bradu sa slabo izraženim tuberculum mentale i velikim kutom donje čeljusti.

Starost u trenutku smrti: doživljena starost u trenutku smrti procijenjena je na preko 60 godina. Starost je određena na temelju slijedećih čimbenika. Trabekularna kost je izrazito rijetka i gruba. Morfologija aurikularne ploštine na stražnjem dijelu lučnog grebena zdjelične kosti odgovara osmom stupnju po klasifikaciji Lovejoya i sur. (1985), što odgovara starosti od preko 60 godina.

Zubi: na gornjoj čeljusti na desnoj strani prisutna su oba sjekutića, očnjak te prvi pretkutnjak koji se nalazi van alveole, dok svi ostali zubi nedostaju zajedno s alveolama; na lijevoj strani prisutni su očnjak, prvi pretkutnjak i drugi kutnjak, dok su oba sjekutića ispala postmortalno, a drugi pretkutnjak i prvi kutnjak su ispali zaživotno. Na donjoj čeljusti desno prisutni su svi zubi osim očnjaka koji je ispao postmortalno i sva tri kutnjaka koji su ispali zaživotno; na lijevoj prisutni su svi zubi osim prvog pretkutnjaka koji je ispao postmortalno i sva tri kutnjaka koji su ispali zaživotno. Uočen je jedan karijes na desnoj strani gornje čeljusti. Hipoplastični defekti su prisutni na očnjacima gornje i donje čeljusti. Uočena je vrlo jaka abrazija okluzalnih ploština.

Patološke promjene: uočena je stara dobro zarasla fraktura lijeve distalne lakatne i palčane kosti. Fraktura je rezultirala malim posteriornim pomakom distalne palčane kosti. Na distalnim zglobnim plošinama je vidljiv umjereni degenerativni osteoartritis (osteofiti). Prisutna je fraktura superiorne ploštine tijela kralješka na 2., 3. i 4. slabinskom kralješku. Blagi degenerativni osteoartritis (osteofiti) zamijećen je na: obje glenoidne fosse, proksimalnoj lijevoj nadlaktičnoj kosti, oba lakta (sve tri kosti), oba kuka, oba koljena, obje

distalne goljenične kosti te na obje skočne i petne kosti. Umjereni degenerativni osteoartritis (osteofiti) prisutan je na 1. grudnom kralješku. Umjereni degenerativni osteoartritis (osteofiti + makroporozitet) prisutan je na svim vratnim kralješcima. Uočena je blaga zarasla ektokranijalna poroznost na zatiljnoj kosti.

Asocirani materijalni ostaci ili životinjske kosti: prisutan je fragment proksimalne lakatne kosti odrasle osobe.

84

Udbina – Sv. Jakov 2004.

Grob 70

Osoba B

Tafonomija: kosti su vrlo loše ušćuvane, svijetle boje, s rijetkom trabekularnom kosti i dobro razvijenim korteksom. Prisutni su slijedeći koštani elementi: lijeva lakatna kost, fragment lijeve goljenične i lisne kosti.

Spol: radi se o kosturu djeteta.

Starost u trenutku smrti: doživljena starost u trenutku smrti procijenjena je na 1,5 do 2,5 godina. Starost je određena na temelju duljine nadlaktične kosti ze debljine kortikalne kosti.

Zubi: nisu prisutni u ušćuванom uzorku.

Patološke promjene: prisutan je blagi aktivni periostitis duž cijele dijafize lijeve nadlaktične kosti i blagi zarasli periostitis na medijalnoj strani srednje trećine lijeve goljenične kosti.

Asocirani materijalni ostaci ili životinjske kosti: nisu prisutne u ušćuванom uzorku.

85

Udbina – Sv. Jakov 2004.

Grob 71

Tafonomija: kosti su vrlo dobro ušćuvane, svjetlo žute boje. Kosti su robusne s vrlo gustom trabekularnom kosti. Prisutni su slijedeći koštani elementi: čeona kost, obje tjemene kost, zatiljna kost, obje sljepoočne kosti, obje jagodične kosti, gornja i donja čeljust, obje ključne kosti, obje lopatice, prsna kost, obje zdjelične kosti, križna kost, desni iver, desna skočna kost, desna petna kost, obje nadlaktične kosti, obje palčane kosti, obje lakatne kosti, obje bedrene kosti, obje goljenične kosti, obje lisne kosti, svi kralješci te 12 rebara na lijevoj i 10 na desnoj strani.

Spol: muški, na temelju: 1) morfologije zdjelične kosti koja pokazuje izrazito uski gornji veliki sjedni urez, usko tijelo preponske kosti, široku zglobovu čašicu (acetabulum) i okomito orijentiranu bočnu kost, 2) morfologije lubanje koja pokazuje zakošeno čelo, hrapavo i jako razvijeno zatiljno područje i velike mastoideuse, i 3) morfologije donje čeljusti koja ima

veliku, široku bradu s jako izraženim tuberculum mentale, širokim granama i gotovo okomitim kutom donje čeljusti.

Starost u trenutku smrti: doživljena starost u trenutku smrti procijenjena je na 18 do 20 godina, na temelju sračivanja epifiza i dijafiza dugih kostiju.

Zubi: na gornjoj čeljusti desno prisutni su svi zubi osim oba sjekutića i oba pretkutnjaka koji su ispali postmortalno; na lijevoj strani prisutna su sva tri kutnjaka, a svi ostali zubi ispali su postmortalno. Na donjoj čeljusti desno prisutni su svi zubi osim drugog sjekutića koji je ispao postmortalno; na lijevoj strani prisutni su svi zubi osim oba sjekutića, očnjaka i prvog pretkutnjaka koji su ispali postmortalno. Karijesi i hipoplastični defekti nisu prisutni.

Patološke promjene: prisutna je blaga zarasla cribra orbitalia. Schmorlovi defekti prisutni su na 7., 8. i 9. grudnom kralješku.

Asocirani materijalni ostaci ili životinjske kosti: nije prisutan u uščuvanom uzorku.

86

Udbina – Sv. Jakov 2004.

Grob 73

Osoba A

Tafonomija: kosti su srednje dobro uščuvane, svjetlo žute boje, robusne su s vrlo rijetkom trabekularnom kosti. Prisutni su slijedeći koštani elementi: desna lopatica, obje zdjelične kosti, oba ivera, lijeva petna kost, obje skočne kosti, obje nadlaktične kosti, desna lakatna kost, obje palčane kosti, obje bedrene kosti, obje goljenične kosti, obje lisne kosti i 4 vratna, 2 grudna i 2 slabinska kralješka te 2 lijeva i 2 desno rebro.

Spol: muški, na temelju morfologije zdjelične kosti koja pokazuje izrazito uski gornji veliki sjedni urez, usko tijelo preponske kosti, široku zglobnu čašicu (acetabulum) i okomito orijentiranu bočnu kost te opće robusnosti dugih kostiju.

Starost u trenutku smrti: doživljena starost u trenutku smrti procijenjena je na preko 60 godina. Starost je određena na temelju slijedećih čimbenika. Trabekularna kost je izrazito rijetka i gruba. Morfologija aurikularne ploštine na stražnjem dijelu lučnog grebena zdjelične kosti odgovara osmom stupnju po klasifikaciji Lovejoya i sur. (1985), što odgovara starosti od preko 60 godina.

Zubi: nisu prisutni u uščuvanom uzorku.

Patološke promjene: blagi degenerativni osteoartritis (osteofiti) zamijećen je na: prvom i četvrtom grudnom kralješku, lijevoj proksimalnoj palčanoj kosti i na oba kuka. Blagi degenerativni osteoartritis (osteofiti + porozitet) uočen je na oba ivera. Umjereni degenerativni osteoartritis (osteofiti) prisutan je na desnoj proksimalnoj lakatnoj kosti. Umjereni degenerativni osteoartritis (osteofiti + porozitet) prisutan je na 6. i 7. vratnom kralješku te 1. slabinskom kralješku. Jaki degenerativni osteoartritis (eburnacija) prisutan je na 1. i 2. vratnom kralješku. Uočena je osifikacija apikalnog ligamenta.

Asocirani materijalni ostaci ili životinjske kosti: nije prisutan u ušćivanom uzorku.

87

Udbina – Sv. Jakov 2004.

Grob 73

Osoba B

Tafonomija: kosti su vrlo dobro ušćuvane, svjetlo žute boje. Robusne su s rijetkom trabekularnom kosti. Prisutni su slijedeći koštani elementi: čeona kost, obje tjemene kosti, zatiljna kost, obje sljepoočne kosti, desna jagodična kost, gornja i donja čeljust, obje ključne kosti, obje zdjelične kosti, križna kost, desni iver, desna skočna kost, obje petne kosti, obje nadlaktične kosti, obje lakatne kosti, obje palčane kosti, obje bedrene kosti, obje goljenične kosti, obje lisne kosti, 7 vratnih, 5 grudnih i 5 slabinskih kralježaka te 10 na lijevoj i 9 rebara na desnoj strani.

Spol: muški, na temelju: 1) morfologije zdjelične kosti koja pokazuje izrazito uski gornji veliki sjedni urez, usko tijelo preponske kosti, široku zglobnu čašicu (acetabulum) i okomito orijentiranu bočnu kost, 2) morfologije lubanje koja pokazuje zakošeno čelo, hrapavo i jako razvijeno zatiljno područje i velike mastoideuse, i 3) morfologije donje čeljusti koja ima veliku, široku bradu s jako izraženim tuberculum mentale, širokim granama i gotovo okomitim kutom donje čeljusti.

Starost u trenutku smrti: doživljena starost u trenutku smrti procijenjena je na 45 do 50 godina. Starost je određena na temelju slijedećih čimbenika. Morfologija aurikularne ploštine na stražnjem dijelu lučnog grebena zdjelične kosti odgovara šestom stupnju po klasifikaciji Lovejoya i sur. (1985), što odgovara starosti od 45 do 50 godina. Morfologija sternalnih krajeva rebara (Iskan i sur. 1985), odgovara 6. stupnju odnosno starosti od 43,3 do 58,1 godina.

Zubi: na gornjoj čeljusti na desnoj strani prisutni su svi zubi osim prvog sjekutića koji je ispao postmortalno i sva tri kutnjaka koji su ispali zaživotno; na lijevoj strani prisutni su drugi sjekutić, očnjak i prvi pretkutnjak, dok je prvi sjekutić ispao postmortalno, drugi pretkutnjak zaživotno, a sva tri kutnjaka nedostaju zajedno s alveolama. Na donjoj čeljusti desno prisutni su svi zubi osim sva tri kutnjaka koji su ispali zaživotno; na lijevoj strani prisutni su svi zubi osim oba sjekutića koji su ispali postmortalno te drugog i trećeg kutnjaka koji su ispali zaživotno. Uočena su dva karijesa na desnoj strani donje čeljusti i dva karijesa na lijevoj strani donje čeljusti. Hipoplastični defekti su prisutni na očnjacima gornje čeljusti. Prisutna je umjerena alveolarna resorpcija (5 mm).

Patološke promjene: blagi degenerativni osteoartritis (osteofiti) prisutan je na: obje proksimalne lakatne kosti, desnoj distalnoj palčanoj kosti, desnom koljenu, desnoj distalnoj goljeničnoj kosti, 3.,4.,5.,6. i 7. vratnom, 2. i 12. grudnom te na 2. i 3. slabinskom kralješku.

Asocirani materijalni ostaci ili životinjske kosti: prisutan je vratni kralježak i fragment dijafize najvjerojatnije nadlaktične kosti.

88

Udbina – Sv. Jakov 2004.**Grob 74**

Tafonomija: kosti su srednje dobro ušćuvane, svjetlo žute boje. Gracilne su s vrlo rijetkom trabekularnom kosti. Prisutni su slijedeći koštani elementi: lijeva lopatica, lijeva zdjelična kost, lijeva skočna kost, lijeva nadlaktična kost, lijeva lakatna kost, lijeva palčana kost, obje bedrene kosti, obje goljениčne kosti, desna lisna kost i 1 slabinski kralježak te 2 lijeva i 1 desno rebro.

Spol: ženski, na temelju: morfologije zdjelične kosti koja pokazuje izrazito široki gornji veliki sjedni urez (incisura ischiadica major) te opće gracilnosti dugih kostiju.

Starost u trenutku smrti: doživljena starost u trenutku smrti procijenjena je na preko 60 godina. Starost je određena na temelju slijedećih čimbenika. Trabekularna kost je izrazito rijetka i gruba. Morfologija aurikularne ploštine na stražnjem dijelu lučnog grebena zdjelične kosti odgovara osmom stupnju po klasifikaciji Lovejoya i sur. (1985), što odgovara starosti od preko 60 godina.

Zubi: nisu prisutni u ušćuvanom uzorku.

Patološke promjene: blagi degenerativni osteoartritis (osteofiti) zamijećen je na: lijevoj glenoidnoj fossi, proksimalnoj lijevoj nadlaktičnoj kosti, lijevom kuku i obje distalne bedrene kosti.

Asocirani materijalni ostaci ili životinjske kosti: prisutna je lijeva goljениčna kost i prvo lijevo rebro subadulta od 2,5- 3,5 godine starosti.

89

Udbina – Sv. Jakov 2004.**Grob 75**

Tafonomija: kosti su vrlo dobro ušćuvane, svjetlo žute boje sa tragovima oksidacije metala na falangama prstiju ruke, lijevom 11. rebro, lijevoj lakatnoj kosti, desnoj zdjeličnoj kosti te na obje bedrene kosti. Robusne su s gustom trabekularnom kosti. Prisutni su slijedeći koštani elementi: desna sljepoočna kost, lijeva jagodična kost, gornja i donja čeljust, obje lopatice, obje ključne kosti, obje zdjelične kosti, križna kost, desna skočna kost, desna petna kost, obje nadlaktične kosti, obje lakatne kosti, obje palčane kosti, obje bedrene kosti, obje goljениčne kosti, obje lisne kosti, 4 vratna, 12 grudnih i 4 slabinska kralješka te 10 na lijevoj i 9 rebara na desnoj strani.

Spol: muški, na temelju: 1) morfologije zdjelične kosti koja pokazuje izrazito uski gornji veliki sjedni urez, usko tijelo preponske kosti, široku zglobnu čašicu (acetabulum) i okomito orijentiranu bočnu kost, 2) morfologije lubanje koja pokazuje zakošeno čelo, hrapavo i jako razvijeno zatiljno područje i velike mastoideuse, i 3) morfologije donje čeljusti koja ima

veliku, široku bradu s jako izraženim tuberculum mentale, širokim granama i gotovo okomitim kutom donje čeljusti.

Starost u trenutku smrti: doživljena starost u trenutku smrti procijenjena je na 25 do 30 godina. Morfologija aurikularne ploštine na stražnjem dijelu lučnog grebena zdjelične kosti odgovara drugom stupnju po klasifikaciji Lovejoya i sur. (1985), što odgovara starosti od 25 do 30 godina.

Zubi: čitava desna strana gornje čeljusti nedostaje, no prisutan je drugi kutnjak koji se nalazi van alveole; na lijevoj strani prisutni su svi zubi osim oba pretkutnjaka koja su ispala postmortalno i trećeg kutnjaka koji još nije do kraja izrastao. Na donjoj čeljusti desno prisutni su svi zubi osim trećeg kutnjaka koji je ispao postmortalno; na lijevoj strani prisutni su svi zubi. Karijesi nisu uočeni. Hipoplastični defekt je prisutan na prvom sjekutiću gornje čeljusti. Uočena je blaga alveolarna resorpcija.

Patološke promjene: blagi degenerativni osteoartritis (osteofiti) prisutan je na 4. slabinskom kralješku. Jaki degenerativni osteoartritis (osteofiti + porozitet) uočen je na 5. slabinskom kralješku i križnoj kosti. Schmorlovi defekti prisutni su na 7., 8., 9. i 10. grudnom kralješku.

Asocirani materijalni ostaci ili životinjske kosti: prisutna je nedefinirana kost sa zatvorenim epifizama i zglobnom ploštinom na proksimalnom kraju – moguće 13. slabinsko rebro.

90

Udbina – Sv. Jakov 2004.

Grob 76

Tafonomija: kosti su vrlo dobro uočene, svjetlo žute boje s oksidacijskim tragovima metala na obje nadlaktične kosti, obje lakatne kosti, obje palčane kosti, na 2. i 3. lijevom rebro te na 2., 3. i 4. grudnom kralješku. Robusne su s gustom trabekularnom kosti. Prisutni su slijedeći koštani elementi: čeonu kost, obje tjemene kosti, zatiljna kost, obje sljepoočne kosti, lijeva jagodična kost, gornja i donja čeljust, obje lopatice, obje ključne kosti, prsna kost, obje zdjelične kosti, križna kost, obje nadlaktične kosti, obje lakatne kosti, obje palčane kosti, obje bedrene kosti, 7 vratnih, 12 grudnih i 5 slabinskih kralježaka te 12 lijevih i 12 desnih rebara.

Spol: muški, na temelju: 1) morfologije zdjelične kosti koja pokazuje izrazito uski gornji veliki sjedni urez, usko tijelo preponske kosti, široku zglobnu čašicu (acetabulum) i okomito orijentiranu bočnu kost, 2) morfologije lubanje koja pokazuje zakošeno čelo, hrapavo i jako razvijeno zatiljno područje i velike mastoideuse, i 3) morfologije donje čeljusti koja ima veliku, široku bradu s jako izraženim tuberculum mentale, širokim granama i gotovo okomitim kutom donje čeljusti.

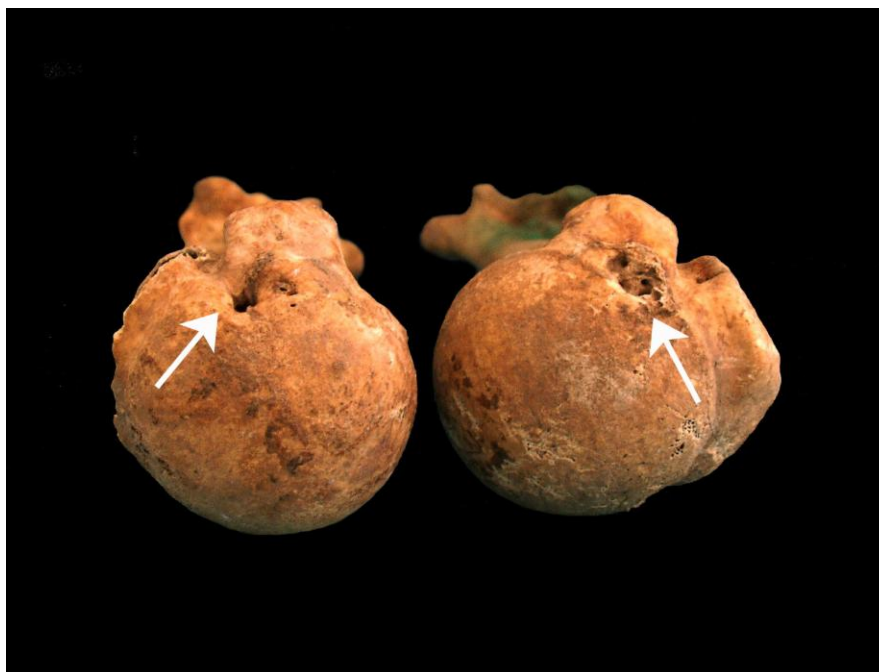
Starost u trenutku smrti: doživljena starost u trenutku smrti procijenjena je na 30 do 35 godina. Morfologija aurikularne ploštine na stražnjem dijelu lučnog grebena zdjelične kosti odgovara trećem stupnju po klasifikaciji Lovejoya i sur. (1985), što odgovara starosti od 30 do 35 godina.

Zubi: cijela desna strana nedostaje; na lijevoj strani prisutni su svi zubi osim prvog sjekutića i drugog pretkutnjaka koji su ispali postmortalno. Na donjoj čeljusti desno prisutni su svi zubi

osim prvog sjekutića koji je ispao postmortalno; na lijevoj strani prisutni su svi zubi. Karijesi i hipoplastični defekti nisu prisutni. Uočena je blaga alveolarna resorpcija.

Patološke promjene: blaga zarasla ektokranijalna poroznost uočena je na čeonj, obje tjemene i zatiljnoj kosti. Na desnoj proksimalnoj nadlaktičnoj kosti, na periartikularnoj površini, na anteriornoj strani nalazi se litički defekt veličine 11×10 mm. Defekt se očituje po poroznom dnu i glatkim i izremodeliranim rubovima. Na istom mjestu, na lijevoj nadlaktičnoj kosti nalazi se manji defekt veličine 9×6 mm – defekt se očituje kao dva odvojena udubljenja; jedno manje 4×2 mm, sa poroznim dnom; i veće 5×4 mm (Slika 28). Na lateralnim dijelovima obje ključne kosti te superiornim dijelovima akromiona uočen je jaki porozitet, a na vanjskom korteksu kosti mikro i makro porozitet. Schmorlovi defekti prisutni su na 6., 7., 8., 9, 10., 11. i 12. grudnom te na svim slabinskim kralješcima. Prisutna je unilateralna spondiloliza na 5. slabinskom kralješku (Slika 29).

Asocirani materijalni ostaci ili životinjske kosti: nisu prisutne u ušćivanom uzorku.

Slika 28. Bilateralni litički defekti na proksimalnim nadlaktičnim kostima.

Slika 29. Unilateralna spondiloliza na 5. slabinskom kralješku.

91

Udbina – Sv. Jakov 2004.

Grob 77

Tafonomija: kosti su dobro ušćuvane, svijetle boje s tragovima oksidacije metala na tijelu kralješka. Kosti su gracilne s rijetkom trabekularnom kosti i dobro razvijenim korteksom. Prisutni su slijedeći koštani elementi: čeona kost, obje tjemene kosti, obje sljepoočne kosti, lijeva jagodična kost, gornja i donja čeljust, desna ključna kost, lijeva palčana kost, obje bedrene kosti, obje goljenične kosti, 1 vratni, 2 grudna i 1 slabinski kralježak te 3 rebra s lijeve strane.

Spol: radi se o kosturu djeteta.

Starost u trenutku smrti: doživljena starost u trenutku smrti procijenjena je na 1 do 1,5 godina. Starost je određena na temelju kronologije nicanja i razvoja mliječnih i stalnih zubi i kronologije srašćivanja epifiza i dijafiza.

Zubi: prisutan je samo fragment gornje čeljusti, no u uzorku nije ušćuvan niti jedan zub gornje čeljusti. Na donjoj čeljusti desno prisutni su mliječni očnjak i prvi kutnjak; na lijevoj strani prisutan je samo mliječni očnjak. Karijesi i hipoplastični defekti nisu prisutni.

Patološke promjene: prisutan je generalizirani blagi aktivni periostitis na endokranijalnoj i ektokranijalnoj strani lubanje.

Asocirani materijalni ostaci ili životinjske kosti: nisu prisutne u ušćuванom uzorku.

92

Udbina – Sv. Jakov 2004.

Grob 78

Tafonomija: kosti su vrlo loše ušćuvane, svjetlo žute boje. Izrazito su robusne s relativno gustom trabekularnom kosti. Prisutni su slijedeći koštani elementi: desni iver, lijeva skočna kost, lijeva petna kost, fragment lijeve palčane kosti, lijeva bedrena kost, obje goljenične kosti i desna lisna kost.

Spol: muški, na temelju opće robusnosti dugih kostiju te debljine kortikalne kosti.

Starost u trenutku smrti: doživljena starost u trenutku smrti procijenjena je na 35 do 45 godina. Starost je određena na temelju slijedećih čimbenika debljine kortikalne kosti i prisutnosti degenerativnih promjena na zglobnim ploštinama.

Zubi: nisu prisutni u ušćuванom uzorku.

Patološke promjene: blagi degenerativni osteoarthritis (osteofiti) prisutan je na lijevom koljenu. Zamijećena je blaga osifikacija desnog ivera i ahilovih tetiva na petnim kostima.

Asocirani materijalni ostaci ili životinjske kosti: nisu prisutne u ušćuванom uzorku.

93

Udbina – Sv. Jakov 2004.

Grob 79

Tafonomija: kosti su vrlo dobro ušćuvane, svjetlo žute boje. Izrazito su robusne s rijetkom trabekularnom kosti. Prisutni su slijedeći koštani elementi: čeona kost, obje tjemene kosti, zatiljna kost, obje sljepoočne kosti, obje jagodične kosti, gornja i donja čeljust, obje lopatice, obje ključne kosti, obje zdjelične kosti, križna kost, oba ivera, lijeva petna kost, obje nadlaktične kosti, obje lakatne kosti, obje palčane kosti, obje bedrene kosti, obje goljenične kosti, obje lisne kosti, svi kralješci te 8 lijevih i 10 desnih rebara.

Spol: muški, na temelju: 1) morfologije zdjelične kosti koja pokazuje izrazito uski gornji veliki sjedni urez, usko tijelo preponske kosti, široku zglobnu čašicu (acetabulum) i okomito orijentiranu bočnu kost, 2) morfologije lubanje koja pokazuje zakošeno čelo, hrapavo i jako razvijeno zatiljno područje i velike mastoideuse, i 3) morfologije donje čeljusti koja ima veliku, široku bradu s jako izraženim tuberculum mentale, širokim granama i gotovo okomitim kutom donje čeljusti.

Starost u trenutku smrti: doživljena starost u trenutku smrti procijenjena je na 50 do 55 godina. Starost je određena na temelju slijedećih čimbenika. Morfologija aurikularne ploštine na stražnjem dijelu lučnog grebena zdjelične kosti odgovara sedmom stupnju po klasifikaciji Lovejoya i sur. (1985), što odgovara starosti od 50 do 55 godina. Morfologija sternalnih krajeva rebara (Isan i sur. 1985), odgovara 6. stupnju odnosno starosti od 43,3 do 58,1 godina

Zubi: na gornjoj čeljusti na desnoj strani prisutni su svi zubi osim prvog kutnjaka koji je ispao zaživotno; na lijevoj strani prisutni su svi zubi osim prvog i trećeg kutnjaka koji su ispali

zaživotno. Na donjoj čeljusti na desnoj strani prisutni su svi zubi osim prvog pretkutnjaka koji je ispao postmortalno i prvog sjekutića koji je ispao zaživotno; na lijevoj strani svi su zubi prisutni osim oba sjekutića i očnjaka koji su ispali postmortalno. Karijesi nisu prisutni, no uočen je jedan alveolarni apces na lijevoj strani donje čeljusti. Hipoplastični defekti su prisutni na očnjacima gornje čeljusti. Prisutna je i jaka alveolarna resorpcija te jaka abrazija okluzalnih ploština, osobito sjekutića gornje čeljusti.

Patološke promjene: prisutna je stara dobro zarasla fraktura na desnoj tjemennoj kosti. Fraktura se nalazi 11 mm superiorno od skvamozalnog šava, očituje se po liniji frakture dužine 35 mm. U nastavku ove frakture nalazi se mnogo veća stara dobro zarasla fraktura dužine 67 mm. U središnjem dijelu fraktura je najšira (4 mm) i duboka (2 mm). Fraktura je utisnuta u svod lubanje i nema nikakvih znakova upalnog procesa (Slika 30). Na lijevom ramenu uočena je trauma koja se očituje po jakom degenerativnom osteoartritisu (osteofiti + porozitet + eburnacija) na glenoidnoj fossi i proksimalnoj lijevoj nadlaktičnoj kosti (Slike 31 i 32). Na lateralnoj strani lijeve ključne kosti nalazi se trauma koja nalikuje na posjekotinu, no moguće je da se radi samo o liniji frakture. Linija je duljine 7 mm (Slika 33). Na korakoidnom procesu lijeve lopatice prisutna je stara loše zarasla fraktura koja se očituje po novoj koštanoj tvorevini veličine 10×5 mm. Kost koja se nalazi oko defekta je udubljena i porozna. Stara dobro zarasla fraktura primijećena je na desnoj distalnoj palčanoj kosti koja se očituje po liniji frakture duljine 16 mm, koja dijeli zglobnu ploštinu na dva nejednaka dijela. Blagi degenerativni osteoartritis (osteofiti) prisutan je na: 1., 2., 3., 4., 5., 6., 7. i 8. grudnom te 1., 2., 3. i 4. slabinskom kralješku, oba lakta, distalnoj desnoj palčanoj kosti, oba acetabuluma, oba koljena (sve tri kosti), obje distalne goljenične kosti. Blagi degenerativni osteoartritis (osteofiti + porozitet) prisutan je na 1., 2., 6. i 7. vratnom kralješku. Umjereni osteoartritis (osteofiti) prisutan je na: medijalnoj strani desne ključne kosti, desnoj glenoidnoj fossi i na 9., 10., 11. i 12. grudnom te 5. slabinskom kralješku. Umjereni osteoartritis (osteofiti + porozitet) prisutan je na 3., 4. i 5. vratnom te zglobnim plošinama 3. i 4. slabinskog kralješka. Schmorlovi defekti prisutni su na 10. grudnom te 2. i 3. slabinskom kralješku. Na desnom iveru, na medijalnoj strani nalazi se linija duljine 18 mm; na lateralnoj strani također se nalazi linija veličine 28×2 mm. Prva djeluje kao postmortalno oštećenje, a druga kao stara zarasla fraktura. Na linea solea desne goljenične kosti prisutan je koštani trn veličine 20×8 mm.

Asocirani materijalni ostaci ili životinjske kosti: nisu prisutne u ušćivanom uzorku.

Slika 30. Stara dobro zarašla fraktura na desnoj tjemenoj kosti.

Slika 31. Trauma na lijevoj lopatici.

Slika 32. Trauma na lijevoj nadlaktičnoj kosti.

Slika 33. Moguća perimortalna posjekotina na lijevoj ključnoj kosti.

94

Udbina – Sv. Jakov 2004.

Grob 80

Tafonomija: kosti su loše ušćuvane, svjetlo žute boje, gracilne s vrlo rijetkom trabekularnom kosti. Prisutni su slijedeći koštani elementi: desni iver, obje skočne kosti, obje petne kosti, lijeva bedrena kost, obje goljenične kosti i obje lisne kosti.

Spol: ženski, na temelju opće gracilnosti dugih kostiju i debljine kortikalne kosti.

Starost u trenutku smrti: doživljena starost u trenutku smrti procijenjena je na preko 60 godina. Starost je određena na temelju slijedećih čimbenika: trabekularna kost je izrazito rijetka i prisutne su degenerativne promjene na kostima.

Zubi: nisu prisutni u ušćuvanom uzorku.

Patološke promjene: blagi degenerativni osteoartritis (osteofiti) zamijećen je na obje distalne goljenične kosti. Umjereni degenerativni osteoartritis (osteofiti) zamijećen je na lijevom koljenu i na desnom iveru. Umjereni degenerativni osteoartritis (osteofiti + makroporozitet) prisutan je na desnoj proksimalnoj goljeničnoj kosti.

Asocirani materijalni ostaci ili životinjske kosti: nije prisutan u ušćuvanom uzorku.

95

Udbina – Sv. Jakov 2004.

Grob 81

Tafonomija: kosti su dobro ušćuvane, svijetle boje, s rijetkom trabekularnom kosti i dobro razvijenim korteksom. Prisutni su slijedeći koštani elementi: čeona kost, obje tjemene kosti, zatiljna kost, obje sljepoočne kosti, lijeva jagodična kost, donja čeljust, desna lopatica, obje zdjeljene kosti, desna nadlaktična kost, desna lakatna kost, desna palčana kost, obje bedrene kosti, obje goljjenične kosti, obje lisne kosti, 1 vratni i 3 grudna kralješka te 5 rebara s desne strane.

Spol: radi se o kosturu djeteta.

Starost u trenutku smrti: doživljena starost u trenutku smrti procijenjena je na 0,5 do 1 godine. Starost je određena na temelju kronologije nicanja i razvoja mliječnih i stalnih zubi i kronologije srašćivanja epifiza i dijafiza.

Zubi: čitava gornja čeljust nedostaje u ušćuvanom uzorku. Na donjoj čeljusti desno prisutan je jedan zub - prvi mliječni kutnjak još nije u potpunosti izrastao, drugi mliječni kutnjak nedostaje zajedno s alveolom, a svi ostali su isпали postmortalno; na lijevoj strani su prisutni drugi sjekutić, očnjak i prvi kutnjak koji još nisu u potpunosti izrasli, a prvi sjekutić i drugi kutnjak su isпали postmortalno. Karijesi i hipoplastični defekti nisu prisutni.

Patološke promjene: nisu prisutne u ušćuvanom uzorku.

Asocirani materijalni ostaci ili životinjske kosti: nisu prisutne u ušćuvanom uzorku.

96

Udbina – Sv. Jakov 2004.

Grob 82

Tafonomija: kosti su vrlo dobro ušćuvane, svijetle boje, s oksidacijskim tragovima metala na čeonoj kosti, obje tjemene kosti, zatiljnoj kosti, desnoj ključnoj kosti, obje lakatne kosti, desnoj palčanoj kosti, desnim rebrima i kralješcima. Kostu su gracilne, s rijetkom trabekularnom kosti i dobro razvijenim korteksom. Prisutni su slijedeći koštani elementi: čeona kost, obje tjemene kosti, zatiljna kost, obje sljepoočne kosti, donja čeljust, obje lopatice, obje ključne kosti, prsna kost, obje zdjeljene kosti, križna kost, desna skočna kost, obje nadlaktične kosti, obje lakatne kosti, obje palčane kosti, obje bedrene kosti, obje goljjenične kosti, obje lisne kosti, 5 vratnih, 9 grudnih i 4 slabinska kralješka te 5 rebara s lijeve i 10 s desne strane.

Spol: radi se o kosturu djeteta.

Starost u trenutku smrti: doživljena starost u trenutku smrti procijenjena je na 2 do 3 godine. Starost je određena na temelju kronologije nicanja i razvoja mliječnih i stalnih zubi i kronologije srašćivanja epifiza i dijafiza.

Zubi: čitava gornja čeljust nedostaje u ušćuvanom uzorku- prisutan je samo drugi lijevi sjekutić koji se nalazi van alveole. Na donjoj čeljusti desno prisutna su oba mliječna kutnjaka,

a svi ostali zubi su ispali postmortalno; na lijevoj strani prisutni su svi zubi osim oba sjekutića koja su ispala postmortalno. Karijesi i hipoplastični defekti nisu prisutni.

Patološke promjene: blagi aktivni periostitis prisutan je na ramusima donje čeljusti, sa vanjske i unutarnje strane, na obje sljepoočne kosti te na lateralnim stranama obje goljenične kosti.

Asocirani materijalni ostaci ili životinjske kosti: prisutna je prsna kost, vratni i grudni kralješci, fragmenti metatarzalnih kostiju i rebra odrasle osobe.

97

Udbina – Sv. Jakov 2004.

Grob 83

Tafonomija: kosti su vrlo uščuvane, svjetlo žute boje s tragovima oksidacije metala na falangama prstiju ruke. Robusne su s gustom trabekularnom kosti. Prisutni su slijedeći koštani elementi: desna lopatica, obje zdjelične kosti, križna kost, obje nadlaktične kosti, obje lakatne kosti, obje palčane kosti, obje bedrene kosti, 2 vratna, 3 grudna i 4 slabinska kralješka te 2 lijeva i 2 desna rebra.

Spol: muški, na temelju: morfologije zdjelične kosti koja pokazuje izrazito uski gornji veliki sjedni urez, usko tijelo preponske kosti, široku zglobnu čašicu (acetabulum) i okomito orijentiranu bočnu kost te opće robusnosti kostiju.

Starost u trenutku smrti: doživljena starost u trenutku smrti procijenjena je na 35 do 40 godina. Starost je određena na temelju slijedećih čimbenika. Morfologija aurikularne ploštine na stražnjem dijelu lučnog grebena zdjelične kosti odgovara četvrtom stupnju po klasifikaciji Lovejoya i sur. (1985), što odgovara starosti od 35 do 40 godina. Morfologija sternalnih krajeva rebara (Iscan i sur. 1984), odgovara 5. stupnju, odnosno starosti od 34,4 do 42,3 godina

Zubi: nisu prisutni u uščuvanom uzorku.

Patološke promjene: blagi degenerativni osteoarthritis (osteofiti) prisutan je na: desnoj glenoidnoj fossi, obje distalne nadlaktične kosti, obje proksimalne lakatne kosti, obje distalne palčane kosti, oba acetabuluma, oba sacroiliac spoja, 3., 4. i 5. slabinskom kralješku.

Asocirani materijalni ostaci ili životinjske kosti: nije prisutan u uščuvanom uzorku.

99

Udbina – Sv. Jakov 2004.

Grob 84

Tafonomija: kosti su vrlo loše ušćuvane, svjetlo žute boje s tragovima oksidacije metala na falangama prstiju ruke. Robusne su s gustom trabekularnom kosti. Prisutni su slijedeći koštani elementi: oba ivera, obje skočne kosti, obje petne kosti, obje bedrene kosti, obje goljениčne kosti, obje lisne kosti.

Spol: muški, na temelju opće robusnosti dugih kostiju.

Starost u trenutku smrti: doživljena starost u trenutku smrti procijenjena je na 15 do 16 godina. Starost je određena na temelju sračivanja epifiza i dijafiza dugih kostiju te debljine kortikalne kosti.

Zubi: nisu prisutni u ušćuванom uzorku.

Patološke promjene: blagi zarasli periostitis prisutan je na obje srednje trećine goljениčnih kostiju.

Asocirani materijalni ostaci ili životinjske kosti: prisutan je fragment zatiljne kosti i dijafize lisne kosti odrasle osobe.

100

Udbina – Sv. Jakov 2004.

Grob 85

Tafonomija: kosti su vrlo loše ušćuvane, svjetlo žute boje. Gracilne su s relativno gustom trabekularnom kosti. Prisutni su slijedeći koštani elementi: obje skočne kosti, obje petne kosti, obje goljениčne kosti i obje lisne kosti.

Spol: ženski, na temelju opće gracilnosti dugih kostiju te debljine kortikalne kosti.

Starost u trenutku smrti: doživljena starost u trenutku smrti procijenjena je na 35 do 45 godina. Starost je određena na temelju debljine kortikalne kosti i prisutnosti degenerativnih promjena na zglobnim plošinama.

Zubi: nisu prisutni u ušćuванom uzorku.

Patološke promjene: nisu prisutne u ušćuванom uzorku.

Asocirani materijalni ostaci ili životinjske kosti: nisu prisutne u ušćuванom uzorku.

101

Udbina – Sv. Jakov 2004.

Grob 86

Osoba A

Tafonomija: kosti su dobro ušćuvane, svjetlo žute boje. Gracilne su s gustom trabekularnom kosti. Prisutni su slijedeći koštani elementi: čeona kost, obje tjemene kosti, zatiljna kost, obje sljepoočne kosti, donja čeljust, obje lopatice, obje ključne kosti, obje zdjelične kosti, križna kost, obje nadlaktične kosti, lijeva lakatna kost, lijeva palčana kost, desna goljениčna kost, svi kralješci te 12 rebara na lijevoj i 10 na desnoj strani.

Spol: ženski, na temelju: 1) morfologije zdjelične kosti koja pokazuje izrazito široki gornji veliki sjedni urez (incisura ischiadica major), i 2) morfologije donje čeljusti koja ima malu, špicastu bradu sa slabo izraženim tuberculum mentale i velikim kutom donje čeljusti.

Starost u trenutku smrti: doživljena starost u trenutku smrti procijenjena je na 20 do 25 godina. Morfologija aurikularne ploštine na stražnjem dijelu lučnog grebena zdjelične kosti odgovara prvom stupnju po klasifikaciji Lovejoya i sur. (1985), što odgovara starosti od 20 do 25 godina.

Zubi: čitava gornja čeljust nedostaje u ušćuvanom uzorku – prisutan je samo treći lijevi kutnjak koji se nalazi van alveole. Na donjoj čeljusti desno prisutni su svi zubi osim prvog sjekutića i prvog pretkutnjaka koji su ispali postmortalno; na lijevoj strani prisutni su svi zubi osim prvog pretkutnjaka koji je ispao postmortalno. Karijesi i hipoplastični defekti nisu prisutni u ušćuvanom uzorku.

Patološke promjene: stara dobro zarašla plitka depresijska fraktura uočena je na desnoj tjemenoj kosti. Fraktura je veličine 10×6 mm, a nalazi se 46 mm inferiorno od koronalnog šava, 68 mm superiorno od lambdoidnog šava i 53 mm lateralno od sagitalnog šava. Fraktura se očituje po dobro izremodeliranim rubovima i blago poroznim dnom. Nema znakova upalnog procesa. Aktivni periostitis prisutan je na gotovo čitavoj dijafizi sa medijalne i lateralne strane desne goljениčne kosti. Schmorlovi defekti prisutni su na 4. i 5. slabinskom kralješku.

Asocirani materijalni ostaci ili životinjske kosti: nije prisutan u ušćuvanom uzorku.

102

Udbina – Sv. Jakov 2004.

Grob 86

Osoba B

Tafonomija: kosti su loše ušćuvane, svjetlo žute boje s tragovima oksidacije metala na lijevoj tjemenoj i sljepoočnoj kosti. U ušćuvanom uzorku prisutna je samo glava. Prisutni su slijedeći koštani elementi: čeona kost, obje tjemene kosti, zatiljna kost, obje sljepoočne kosti, obje jagodične kosti i gornja čeljust.

Spol: ženski, na temelju morfologije čeone i zatiljne kosti te veličine mastoidusa.

Starost u trenutku smrti: doživljena starost u trenutku smrti procijenjena je na 35 do 40 godina. Starost je određena na temelju obliteracije kranijalnih šavova te istrošenosti okluzalnih ploština zubiju.

Zubi: na gornjoj čeljusti na desnoj strani prisutni su svi zubi osim oba sjekutića i drugog kutnjaka koji su ispali postmortalno te trećeg kutnjaka koji je ispao zaživotno; na lijevoj strani prisutan je samo prvi pretkutnjak, dok je prvi kutnjak ispao zaživotno, a svi ostali zubi postmortalno. Čitava donja čeljust nedostaje u ušćivanom uzorku.

Patološke promjene: blagi degenerativni osteoartritis (osteofiti) prisutan je na: desnoj glenoidnoj fossi, obje distalne nadlaktične kosti, obje proksimalne lakatne kosti, obje distalne palčane kosti, oba acetabuluma, oba sacroiliac spoja, 3., 4. i 5. slabinskom kralješku.

Asocirani materijalni ostaci ili životinjske kosti: prisutna je desna nadlaktična kost, lijeva jagodična kost, lijeva strana gornje čeljusti, fragment dijafize palčane kosti, falange ruke te fragment prsne kosti koji na desnoj zgloboj ploštini (gdje se spaja ključna kost) ima perimortalnu posjekotinu – radi se o odrasloj osobi, najvjerojatnije muškarcu.

103

Udbina – Sv. Jakov 2004.

Grob 87

Osoba A

Tafonomija: kosti su vrlo loše ušćivane, svijetle boje. Kosti su gracilne, s rijetkom trabekularnom kosti i dobro razvijenim korteksom. Prisutni su slijedeći koštani elementi: obje tjemene kosti, zatiljna kost, desna sljepoočna kost, donja čeljust te 1 rebro s desne strane.

Spol: radi se o kosturu djeteta.

Starost u trenutku smrti: doživljena starost u trenutku smrti procijenjena je na 3,5 do 4,5 godine. Starost je određena na temelju kronologije nicanja i razvoja mliječnih i stalnih zubi i kronologije srašćivanja epifiza i dijafiza.

Zubi: čitava gornja čeljust nedostaje u ušćivanom uzorku. Na donjoj čeljusti desno prisutan je mliječni očajnik i drugi kutnjak, a svi ostali ispali su postmortalno; na lijevoj strani prisutna su oba mliječna kutnjaka dok su svi ostali zubi ispali postmortalno. Karijesi i hipoplastični defekti nisu prisutni.

Patološke promjene: nisu prisutne u ušćivanom uzorku.

Asocirani materijalni ostaci ili životinjske kosti: nisu prisutni u ušćivanom uzorku.

104

Udbina – Sv. Jakov 2004.

Grob 87

Osoba B

Tafonomija: kosti su vrlo loše ušćuvane, svjetlo žute boje s vrlo gustom trabekularnom kosti. Prisutni su slijedeći koštani elementi: lijeva lopatica, lijeva ključna kost, lijeva zdjelična kost, lijevi iver, lijeva nadlaktična kost, lijeva palčana kost, lijeva bedrena kost, 2 vratna i 2 grudna kralješka te 1 desno rebro.

Spol: ženski, na temelju: morfologije zdjelične kosti koja pokazuje izrazito široki gornji veliki sjedni urez (incisura ischiadica major), i na temelju opće gracilnosti dugih kostiju.

Starost u trenutku smrti: doživljena starost u trenutku smrti procijenjena je na 15 do 16 godina. Starost je određena na temelju srašćivanja epifiza i dijafiza dugih kostiju te debljine kortikalne kosti.

Zubi: čitava gornja i donja čeljust nedostaju u ušćuvanom uzorku- prisutna su oba sjekutića, očnjak i prvi kutnjak koji se nalaze van alveola. Karijesi nisu prisutni. Hipoplastični defekti su uočeni na prvom sjekutiću gornje čeljusti te na očnjaku gornje čeljusti.

Patološke promjene: nisu prisutne u ušćuvanom uzorku.

Asocirani materijalni ostaci ili životinjske kosti: nisu prisutni u ušćuvanom uzorku.

105

Udbina – Sv. Jakov 2004.

Grob 88

Tafonomija: kosti su dobro ušćuvane, svjetlo žute boje. Gracilne su s rijetkom trabekularnom kosti. Prisutni su slijedeći koštani elementi: čeona kost, obje tjemene kosti, zatiljna kost, obje sljepoočne kosti, donja čeljust, obje lopatice, lijeva ključna kost, prsna kost, obje zdjelične kosti, križna kost, obje nadlaktične kosti, obje lakatne kosti, obje palčane kosti, lijeva bedrena kost, svi vratni, 10 grudnih i 5 slabinskih kralježaka te 9 na lijevoj i 6 rebara na desnoj strani.

Spol: ženski, na temelju: 1) morfologije zdjelične kosti koja pokazuje izrazito široki gornji veliki sjedni urez (incisura ischiadica major), i 2) morfologije donje čeljusti koja ima malu, špicastu bradu sa slabo izraženim tuberculum mentale i velikim kutom donje čeljusti.

Starost u trenutku smrti: doživljena starost u trenutku smrti procijenjena je na 55 do 60 godina. Starost je određena na temelju slijedećih čimbenika. Trabekularna kost je dosta rijetka i gruba. Morfologija aurikularne ploštine na stražnjem dijelu lučnog grebena zdjelične kosti odgovara osmom stupnju po klasifikaciji Lovejaya i sur. (1985), što odgovara starosti od 55

do 60 godina. Morfologija sternalnih krajeva rebara (Iscan i sur. 1985), odgovara 6. stupnju odnosno starosti od 43,3 do 58,1 godina.

Zubi: čitava gornja čeljust nedostaje. Na donjoj čeljusti desno prisutni su svi zubi osim prvog sjekutića i prvog pretkutnjaka koji su ispali postmortalno te drugog pretkutnjaka i prvog kutnjaka koji su ispali zaživotno; na lijevoj strani prisutni su drugi pretkutnjak te drugi i treći kutnjak dok su prvi sjekutić i prvi kutnjak ispali zaživotno, a svi ostali zubi postmortalno. Uočen je 1 karijes na desnoj strani i 1 na lijevoj strani donje čeljusti te 2 apcesa na desnoj strani donje čeljusti. Hipoplastični defekti nisu prisutni. Prisutna je umjerena abrazija okluzalnih ploština i umjerena alveolarna resorpcija.

Patološke promjene: prisutna je stara dobro zarasla izremodelirana fraktura na posteriornom dijelu sagitalnog šava i anteriornom dijelu lambdoidnog šava. Fraktura ima tri kraka, ona na sagitalnom šavu iznosi 47 mm, na desnom lambdoidnom šavu 48 mm, a na lijevom 44 mm. Ove na lambdoidnim šavovima izgledaju simetrično. Mjesto udara se nalazi u blizini lambde i izgleda kao dva udubljenja. Lijevo udubljenje je veličine 13×14 mm, a desno 18×13 mm. Fraktura je utisnuta u svod lubanje i sa endokranijalne strane se očituje kao izbočenje (Slika 34). Nema znakova upalnog procesa. 42 mm inferiorno od lambde, uz desni lambdoidni krak nalazi se osteom veličine 14×12 mm.

Blagi degenerativni osteoartritis (osteofiti) prisutan je na: obje proksimalne nadlaktične kosti, lijevoj distalnoj nadlaktičnoj kosti, lijevoj proksimalnoj lakatnoj kosti, desnoj proksimalnoj palčanoj kosti, na desnoj distalnoj palčanoj kosti, oba acetabuluma, lijevoj proksimalnoj bedrenoj kosti, lijevoj distalnoj bedrenoj kosti, 4. vratnom, 1., 4., 5., 6., 7., 8., 11. i 12. grudnom te na svim slabinskim kralješcima. Umjereni degenerativni osteoartritis (osteofiti) prisutan je na obje glenoidne fosse. Umjereni degenerativni osteoartritis (osteofiti + porozitet) prisutan je na 5., 6. i 7. vratnom kralješku. Schmorlovi defekti uočeni su na 6., 7. i 8. grudnom kralješku.

Asocirani materijalni ostaci ili životinjske kosti: nisu prisutni u uščuvanom uzorku

Slika 34. Stara dobro zarasla fraktura na posteriornoj strani lubanje.

106

Udbina – Sv. Jakov 2004.

Grob 89

Tafonomija: kosti su dobro ušćuvane, svijetle boje s tragovima oksidacije metala na lijevoj tjemenoj kosti. Kosti su gracilne s rijetkom trabekularnom kosti i dobro razvijenim korteksom. Prisutni su slijedeći koštani elementi: obje tjemene kosti, zatiljna kost, obje sljepoočne kosti, obje lopatice, lijeva ključna kost, lijeva zdjelična kost, lijeva nadlaktična kost, obje palčane kosti, obje bedrene kosti, obje goljениčne kosti, 1 vratni i 1 slabinski kralježak te 7 rebra s lijeve i 6 rebara s desne strane.

Spol: radi se o kosturu djeteta.

Starost u trenutku smrti: doživljena starost u trenutku smrti procijenjena je na 1,5 do 2,5 godina. Starost je određena na temelju kronologije nicanja i razvoja mliječnih i stalnih zubi i kronologije srašćivanja epifiza i dijafiza.

Zubi: čitava gornja i donja čeljust nedostaju u ušćuvanom uzorku – prisutna su samo oba mliječna sjekutića i očnjak lijeve strane gornje čeljusti koji se nalaze izvan alveola.

Patološke promjene: prisutan je generalizirani blagi aktivni periostitis na: endokranijalnoj strani zatiljne kosti, proksimalnoj trećini dijafize lijeve nadlaktične kosti i čitavim dijafizama obje palčane kosti. Prisutan je i generalizirani umjereni aktivni periostitis na obje lopatice sa posteriorne strane.

Asocirani materijalni ostaci ili životinjske kosti: prisutna su 2 fragmenta rebra odrasle osobe i fragment goljenične kosti te medijalne ključne kosti nešto starijeg subadulta.

107

Udbina – Sv. Jakov 2004.

Grob 90

Tafonomija: kosti su dobro ušćuvane, svijetle boje s tragovima oksidacije metala na falangama prstiju ruke. Kosti su gracilne s gustom trabekularnom kosti i dobro razvijenim korteksom. Prisutni su slijedeći koštani elementi: čeona kost, obje tjemene kosti, zatiljna kost, obje sljepoočne kosti, obje jagodične kosti, gornja i donja čeljust, obje lopatice, obje ključne kosti, prsna kost, obje zdjelične kosti, križna kost, desni iver, obje skočne kosti, obje petne kosti, obje nadlaktične kosti, obje palčane kosti, obje lakatne kosti, obje bedrene kosti, obje goljenične kosti, obje lisne kosti, svi kralješci te 9 rebara s lijeve i 10 rebara s desne strane.

Spol: radi se o kosturu djeteta.

Starost u trenutku smrti: doživljena starost u trenutku smrti procijenjena je na 8,5 do 9,5 godina. Starost je određena na temelju kronologije nicanja i razvoja mliječnih i stalnih zubi i kronologije srašćivanja epifiza i dijafiza.

Zubi: na desnoj strani gornje čeljusti prisutni su drugi mliječni kutnjak i prvi trajni kutnjak, dok trajni očnjak nije još izrastao do kraja, a prvi pretkutnjak i drugi kutnjak još uopće nisu izrasli; na lijevoj strani prisutni su drugi mliječni kutnjak i prvi trajni kutnjak, dok su svi ostali ispali postmortalno, osim drugog trajnog kutnjaka koji je prisutan, ali još nije izrastao. Na desnoj strani donje čeljusti prisutni su drugi mliječni kutnjak, drugi trajni sjekutić i prvi trajni kutnjak, dok je prvi trajni sjekutić ispao postmortalno, očnjak još nije do kraja izrastao, a prvi trajni pretkutnjak i drugi trajni kutnjak još nisu izrasli; na lijevoj strani prisutni su drugi mliječni kutnjak, trajni očnjak i prvi trajni kutnjak, dok su oba trajna sjekutića ispala postmortalno, prvi trajni pretkutnjak nije još do kraja izrastao, a drugi trajni kutnjak uopće nije izrastao. Prisutan je jedan karijes na lijevoj strani gornje čeljusti i hipoplastični defekti na trajnim očnjacima gornje i donje čeljusti.

Patološke promjene: prisutna je blaga zarasla cribra orbitalia.

Asocirani materijalni ostaci ili životinjske kosti: prisutan je fragment keramike i petna kost mlade životinje.

108

Udbina – Sv. Jakov 2004.**Grob 91**

Tafonomija: kosti su vrlo dobro ušćuvane, svjetlo žute boje. Gracilne su s gustom trabekularnom kosti. Prisutni su slijedeći koštani elementi: čeona kost, obje tjemene kosti, zatiljna kost, obje sljepoočne kosti, obje jagodične kosti, gornja i donja čeljust, obje lopatice, obje ključne kosti, prsna kost, desna zdjelična kost, križna kost, desna skočna kost, obje nadlaktične kosti, obje palčane kosti, obje lakatne kosti, obje bedrene kosti, obje goljenične kosti, obje lisne kosti, svi kralješci te 12 rebara s lijeve i 11 rebara s desne strane.

Spol: ženski, na temelju: 1) morfologije zdjelične kosti koja pokazuje izrazito široki gornji veliki sjedni urez (incisura ischiadica major), i 2) morfologije donje čeljusti koja ima malu, špicastu bradu sa slabo izraženim tuberculum mentale i velikim kutom donje čeljusti.

Starost u trenutku smrti: doživljena starost u trenutku smrti procijenjena je na 25 do 30 godina. Morfologija aurikularne ploštine na stražnjem dijelu lučnog grebena zdjelične kosti odgovara drugom stupnju po klasifikaciji Lovejoya i sur. (1985), što odgovara starosti od 25 do 30 godina.

Zubi: na desnoj strani gornje čeljusti prisutni su svi zubi osim očnjaka koji je ispao postmortalno i trećeg kutnjaka koji još nije izrastao do kraja; na lijevoj strani prisutni su svi zubi osim trećeg kutnjaka koji još nije do kraja izrastao. Na donjoj čeljusti desno prisutni su svi zubi osim trećeg kutnjaka koji je ispao postmortalno; na lijevoj strani situacija je identična. Uočen je jedan karijes na desnoj strani te dva karijesa na lijevoj strani donje čeljusti. Hipoplastični defekti nisu uočeni.

Patološke promjene: Schmorlov defekt prisutan je na 10. grudnom kralješku.

Asocirani materijalni ostaci ili životinjske kosti: prisutan je fragment kralješka starije osobe te fragment lisne kosti subadulta.

109

Udbina – Sv. Jakov 2004.**Grob 92**

Tafonomija: kosti su vrlo dobro ušćuvane, svjetlo žute boje. Robusne su s gustom trabekularnom kosti. Prisutni su slijedeći koštani elementi: čeona kost, obje tjemene kosti, zatiljna kost, obje sljepoočne kosti, desna jagodična kost, gornja i donja čeljust, desna lopatica, desna ključna kost, lijeva zdjelična kost, desna petna kost, obje nadlaktične kosti, desna lakatna kost, obje palčane kosti, obje bedrene kosti, desna goljenična kost, desna lisna kost, 2 vratna, 9 grudnih i 3 slabinska kralješka te 3 rebra na lijevoj i 3 na desnoj strani.

Spol: muški, na temelju: 1) morfologije zdjelične kosti koja pokazuje izrazito uski gornji veliki sjedni urez, usko tijelo preponske kosti, široku zglobovu čašicu (acetabulum) i okomito orijentiranu bočnu kost, 2) morfologije lubanje koja pokazuje zakošeno čelo, hrapavo i jako razvijeno zatiljno područje i velike mastoideuse, i 3) morfologije donje čeljusti koja ima

veliku, široku bradu s jako izraženim tuberculum mentale, širokim granama i gotovo okomitim kutom donje čeljusti.

Starost u trenutku smrti: doživljena starost u trenutku smrti procijenjena je na 45 do 50 godina. Starost je određena na temelju slijedećih čimbenika. Morfologija aurikularne ploštine na stražnjem dijelu lučnog grebena zdjelične kosti odgovara šestom stupnju po klasifikaciji Lovejoya i sur. (1985), što odgovara starosti od 45 do 50 godina. Morfologija sternalnih krajeva rebara (Iscan i sur. 1985), odgovara 6. stupnju odnosno starosti od 43,3 do 58,1 godina.

Zubi: na gornjoj čeljusti na desnoj strani prisutni su svi zubi osim prvog sjekutića koji je ispao postmortalno i trećeg kutnjaka koji nedostaje zajedno s alveolom; na lijevoj strani prisutni su svi zubi osim prvog sjekutića koji je ispao postmortalno te prvog i drugog kutnjaka koji su ispali zaživotno, a treći kutnjak nedostaje zajedno s alveolom. Čitava donja čeljust nedostaje u uščuvanom uzorku. Uočena su 2 karijesa na desnoj strani gornje čeljusti. Hipoplastični defekti su prisutni na očnjacima gornje čeljusti. Uočen je blagi kalkulus na zubima.

Patološke promjene: prisutan je blagi degenerativni osteoartritis (osteofiti) na: 4., 5., 6. i 7. grudnom kralješku, desnoj proksimalnoj lakatnoj kosti, desnom koljenu te na distalnoj desnoj goljeničnoj kosti. Uočena je koštana ankiloza 3. i 4. grudnog kralješka. Schmorlovi defekti prisutni su na 7., 8. i 9. grudnom kralješku.

Asocirani materijalni ostaci ili životinjske kosti: prisutna je desna palčana kost odrasle osobe.

110

Udbina – Sv. Jakov 2004.

Grob 93

Osoba A

Tafonomija: kosti su srednje dobro uščuvane, svjetlo žute boje s oksidacijskim tragovima metala na proksimalnoj lijevoj bedrenoj kosti, lijevoj lopatici te na falangama prstiju ruke. Robusne su s gustom trabekularnom kosti. Prisutni su slijedeći koštani elementi: čeona kost, obje tjemene kosti, zatiljna kost, desna sljepoočna kost, donja čeljust, obje lopatice, obje ključne kosti, obje zdjelične kosti, križna kost, desni iver, obje skočne kosti, obje petne kosti, obje nadlaktične kosti, obje lakatne kosti, obje palčane kosti, obje bedrene kosti, obje goljenične kosti, obje lisne kosti, 7 vratnih, 11 grudnih i 5 slabinskih kralježaka te 11 lijevih i 9 desnih rebara.

Spol: muški, na temelju: 1) morfologije zdjelične kosti koja pokazuje izrazito uski gornji veliki sjedni urez, usko tijelo preponske kosti, široku zglobnu čašicu (acetabulum) i okomito orijentiranu bočnu kost, 2) morfologije lubanje koja pokazuje zakošeno čelo, hrapavo i jako razvijeno zatiljno područje i velike mastoideuse, i 3) morfologije donje čeljusti koja ima veliku, široku bradu s jako izraženim tuberculum mentale, širokim granama i gotovo okomitim kutom donje čeljusti.

Starost u trenutku smrti: doživljena starost u trenutku smrti procijenjena je na 30 do 35 godina. Morfologija aurikularne ploštine na stražnjem dijelu lučnog grebena zdjelične kosti odgovara trećem stupnju po klasifikaciji Lovejoya i sur. (1985), što odgovara starosti od 30 do 35 godina.

Zubi: na gornjoj čeljusti na desnoj strani prisutni su svi zubi osim prvog sjekutića koji je ispao postmortalno i trećeg kutnjaka koji nedostaje zajedno s alveolom; na lijevoj strani prisutni su svi zubi osim prvog sjekutića koji je ispao postmortalno te prvog i drugog kutnjaka koji su ispali zaživotno, a treći kutnjak nedostaje zajedno s alveolom. Čitava donja čeljust nedostaje u ušćivanom uzorku. Uočena su 2 karijesa na desnoj strani gornje čeljusti. Hipoplastični defekti su prisutni na očnjacima gornje čeljusti. Uočen je blagi kalkulus na zubima.

Patološke promjene: Schmorlov defekt prisutan je na 8. grudnom kralješku. Jaki benigni kortikalni defekti uočeni su na proksimalnom dijelu desne palčane kosti.

Asocirani materijalni ostaci ili životinjske kosti: nisu prisutne u ušćivanom uzorku.

111

Udbina – Sv. Jakov 2004.

Grob 93

Osoba B

Tafonomija: kosti su dobro ušćuvane, svjetlo žute boje. Gracilne su s gustom trabekularnom kosti. Prisutni su slijedeći koštani elementi: čeonu kost, obje tjemene kosti, desna sljepoočna kost, obje jagodične kosti, gornja i donja čeljust, desna lopatica, desna ključna kost, 2 vratna i 1 slabinski kralježak te 1 desno rebro.

Spol: ženski, na temelju morfologije donje čeljusti koja ima malu, špicastu bradu sa slabo izraženim tuberculum mentale i velikim kutom donje čeljusti te opće gracilnosti dugih kostiju.

Starost u trenutku smrti: doživljena starost u trenutku smrti procijenjena je na 30 do 35 godina. Starost je određena na temelju nedostaka degenerativnih promjena na kostima, debljine kortikalne kosti, gustoće trabekularne kosti te abrazije okluzalnih ploština zubiju.

Zubi: na desnoj strani gornje čeljusti prisutni su svi zubi osim prvog sjekutića koji je ispao postmortalno i prvog kutnjaka koji je ispao zaživotno; na lijevoj strani prisutni su svi zubi osim trećeg kutnjaka koji je ispao postmortalno. Na donjoj čeljusti desno prisutni su svi zubi osim prvog sjekutića koji je ispao postmortalno te drugog pretkutnjaka, prvog i drugog kutnjaka koji nedostaju zajedno s alveolama; na lijevoj strani oba sjekutića i očnjak su ispali postmortalno, a svi zubi nedostaju zajedno s alveolama. Karijesi i hipoplastični defekti nisu prisutni.

Patološke promjene: prisutna je blaga zarasla ektokranijalna poroznost na čeonu kosti.

Asocirani materijalni ostaci ili životinjske kosti: nisu prisutni u ušćivanom uzorku.

112

Udbina – Sv. Jakov 2004.**Grob 94**

Tafonomija: kosti su jako loše ušćuvane, svijetle boje, s rijetkom trabekularnom kosti i dobro razvijenim korteksom. Prisutni su slijedeći koštani elementi: lijeva lopatica, desna ključna kost, obje zdjelične kosti, desni iver, obje nadlaktične kosti, desna lakatna kost, obje palčane kosti, obje bedrene kosti, obje goljениčne kosti, obje lisne kosti i 3 slabinska kralješka.

Spol: ženski, na temelju morfologije zdjelične kosti koja pokazuje izrazito široki gornji veliki sjedni urez (incisura ischiadica major) te na temelju opće gracilnosti kostiju.

Starost u trenutku smrti: doživljena starost u trenutku smrti procijenjena je na 55 do 60 godina. Starost je određena na temelju slijedećih čimbenika. Trabekularna kost je dosta rijetka i gruba. Morfologija aurikularne ploštine na stražnjem dijelu lučnog grebena zdjelične kosti odgovara osmom stupnju po klasifikaciji Lovejoya i sur. (1985), što odgovara starosti od 55 do 60 godina. Morfologija sternalnih krajeva rebara (Iscan i sur. 1985), odgovara 6. stupnju odnosno starosti od 43,3 do 58,1 godina.

Zubi: nisu prisutni u ušćuvanom uzorku.

Patološke promjene: prisutan je blagi degenerativni osteosrtritis (osteofiti) na: desnoj glenoidnoj fossi, obje distalne bedrene kosti. Prisutan je i umjereni degenerativni osteosrtritis (osteofiti) na 4. i 5. slabinskom kralješku.

Asocirani materijalni ostaci ili životinjske kosti: nisu prisutne u ušćuvanom uzorku.

113

Udbina – Sv. Jakov 2004.**Grob 95**

Tafonomija: kosti su srednje dobro ušćuvane, svjetlo žute boje. Gracilne su s rijetkom trabekularnom kosti. Prisutni su slijedeći koštani elementi: čeona kost, obje tjemene kosti, zatiljna kost, obje sljepoočne kosti, desna jagodična kost, gornja i donja čeljust, obje lopatice, obje ključne kosti, prsna kost, desna skočna kost, desna petna kost, obje nadlaktične kosti, desna goljениčna kost, obje lisne kosti, 7 vratnih i 2 grudna kralješka te 2 lijeva i 2 desna rebra.

Spol: ženski, na temelju: morfologije donje čeljusti koja ima malu, špicastu bradu sa slabo izraženim tuberculum mentale i velikim kutom donje čeljusti te na temelju opće gracilnosti dugih kostiju.

Starost u trenutku smrti: doživljena starost u trenutku smrti procijenjena je na 50 do 55 godina. Starost je određena na temelju gustoće trabekularne kosti, debljine kortikalne kosti te istrošenosti okluzalnih ploština zubiju.

Zubi: na gornjoj čeljusti na desnoj strani prisutni su svi zubi osim trećeg kutnjaka koji nije ni izrastao; čitava lijeva strana gornje čeljusti nedostaje u ušćivanom uzorku. Na donjoj čeljusti desno prisutni su svi zubi osim trećeg kutnjaka koji nije ni izrastao; na lijevoj strani prisutni su svi zubi osim drugog pretkutnjaka koji je ispao postmortalno te sva tri kutnjaka koji nedostaju zajedno sa alveolom. Uočena su 2 karijesa na desnoj strani gornje i jedan na desnoj strani donje čeljusti te jedan alveolarni apces na desnoj strani donje čeljusti. Hipoplastični defekti nisu prisutni. Prisutan je jaki kalkulus. Uočena je umjerena alveolarna resorpcija i umjerena abrazija okluzalnih ploština.

Patološke promjene: uočene su tri stare dobro zarasle depresijske frakture. Prva se nalazi na desnoj strani čeone kosti uz koronalni šav, veličine je 18×18 mm, vrlo je plitka i ne pokazuje znakove upalnog procesa; druga se nalazi na lijevoj strani čeone kosti, 65 mm superiorno od lijeve orbite, veličine je 10×9 mm, vrlo je plitka i ne pokazuje znakove upalnog procesa; treća se nalazi točno na sagitalnom šavu, 43 mm superiorno od lambde, najveća je od sve tri 22×18 mm, dno je blago porozno, ali nema znakova upalnog procesa. Primijećen je blagi degenerativni osteoartritis (osteofiti) na: lijevoj glenoidnoj fossi te na 1., 5. i 6. vratnom te 2. grudnom kralješku. Primijećen je i blagi degenerativni osteoartritis (osteofiti + porozitet) na 7. vratnom kralješku. Uočen je umjereni osteoartritis (osteofiti) na zglobnim ploštinama prsne kosti, na desnoj distalnoj lisnoj kosti.

Asocirani materijalni ostaci ili životinjske kosti: nisu prisutne u ušćivanom uzorku.

114

Udbina – Sv. Jakov 2004.

Grob 96

Osoba A

Tafonomija: kosti su srednje dobro ušćuvane, svjetlo žute boje. Robusne su s rijetkom trabekularnom kosti. Prisutni su slijedeći koštani elementi: čeona kost, obje tjemene kosti, zatiljna kost, obje sljepoočne kosti, fragment gornje čeljusti, lijeva lopatica, lijeva ključna kost, oba ivera, obje skočne kosti, obje petne kosti, obje bedrene kosti, obje goljenične kosti, obje lisne kosti, 3 vratna i 3 grudna kralješka te 1 lijevo rebro.

Spol: muški, na temelju morfologije lubanje koja pokazuje zakošeno čelo, hrapavo i jako razvijeno zatiljno područje i velike mastoideuse te opće robusnosti dugih kostiju.

Starost u trenutku smrti: doživljena starost u trenutku smrti procijenjena je na 50 do 55 godina. Starost je određena na temelju gustoće trabekularne kosti, debljine kortikalne kosti te istrošenosti okluzalnih ploština zubiju.

Zubi: prisutan je samo fragmnet lijeve strane gornje čeljusti – prisutan je lijevi treći kutnjak; na desnoj strani – prvi sjekutić, očnjak i drugi pretkutnjak koji se nalaze van alveole. Čitava donja čeljust nedostaje u ušćivanom uzorku. Prisutna su 2 karijesa na na zubima desne strane gornje čeljusti. Hipoplastični defekti nisu prisutni. Uočena je jaka abrazija okluzalnih ploština.

Patološke promjene: uočena je stara loše zarasle fraktura na medijalnoj strani lijeve ključne kosti. Fraktura se očituje po zadebljanju (osteomijelitis) i kloaki. Primijećen je blagi

degenerativni osteoartritis (osteofiti) na obje distalne bedrene kosti te desnom iveru. Uočen je umjereni osteoartritis (osteofiti + porozitet) na zglobnim ploštinama 2. i 5. vratnog kralješka. Koštana ankiloza uočena je na 7., 8. i 9. grudnom kralješku te na 2. lijevom rebro i 2. grudnom kralješku. Blaga zarasla ektokranijalna poroznost prisutna je na čeonj i obje tjemene kosti. Blagi aktivni periostitis zamijećen je na lateralnoj strani dijafize lijeve goljениčne kosti te distalnoj trećini desne goljениčne i lisne kosti.

Asocirani materijalni ostaci ili životinjske kosti: nisu prisutne u ušćuvanom uzorku.

115

Udbina – Sv. Jakov 2004.

Grob 96

Osoba B

Tafonomija: kosti su dobro ušćuvane, svjetlo žute boje. Robusne su s gustom trabekularnom kosti. Prisutni su slijedeći koštani elementi: čeona kost, obje tjemene kosti, zatiljna kost, lijeva jagodična kost, gornja i donja čeljust, desna ključna kost, desni iver, lijeva bedrena te obje goljениčne kosti.

Spol: muški, na temelju morfologije lubanje koja pokazuje zakošeno čelo, hrapavo i jako razvijeno zatiljno područje, na temelju morfologije donje čeljusti koja ima veliku, široku bradu s jako izraženim tuberculum mentale, širokim granama i gotovo okomitim kutom donje čeljusti. i velike mastoideuse te opće robusnosti dugih kostiju.

Starost u trenutku smrti: doživljena starost u trenutku smrti procijenjena je na 35 do 40 godina. Starost je određena na temelju gustoće trabekularne kosti, debljine kortikalne kosti te istrošenosti okluzalnih ploština zubiju.

Zubi: na gornjoj čeljusti na desnoj strani prisutan je drugi pretkutnjak, dok su prvi sjekutić i očnjak ispali postmortalno, drugi sjekutić i prvi pretkutnjak zaživotno, a sva tri kutnjaka nedostaju zajedno s alveolama; prisutan je samo fragment lijeve strane gornje čeljusti s alveolom prvog sjekutića. Na donjoj čeljusti desno prisutan je samo drugi pretkutnjak, dok je prvi pretkutnjak ispao posmortalno, a svi ostali zubi zaživotno; na lijevoj strani prisutni su očnjak, drugi pretkutnjak i drugi kutnjak, dok je prvi pretkutnjak ispao postmortalno, a ostali zubi zaživotno. Prisutna su 3 karijesa; 1 karijes na desnoj strani gornje čeljusti i 2 na lijevoj strani donje čeljusti. Uočena su 2 apcesa; 1 na desnoj strani gornje čeljusti, 1 na lijevoj strani donje čeljusti. Hipoplastični defekti nisu prisutni.

Patološke promjene: prisutan je blagi aktivni periostitis na lateralnoj strani gornje polovice lijeve bedrene kosti.

Asocirani materijalni ostaci ili životinjske kosti: nisu prisutni u ušćuvanom uzorku.

116

Udbina – Sv. Jakov 2004.**Grob 97**

Tafonomija: kosti su vrlo dobro ušćuvane, svjetlo žute boje s oksidacijskim tragovima metala na lijevoj proksimalnoj bedrenoj kosti. Robusne su s gustom trabekularnom kosti. Prisutni su slijedeći koštani elementi: čeona kost, obje tjemene kosti, zatiljna kost, desna sljepoočna kost, obje lopatice, lijeva ključna kost, prsna kost, obje zdjelične kosti, križna kost, oba ivera, obje skočne kosti, obje petne kosti, obje nadlaktične kosti, obje lakatne kosti, obje palčane kosti, obje bedrene kosti, obje goljenične kosti, obje lisne kosti, 3 vratna, 12 grudnih i 1 slabinski kralježak te 11 lijevih i 6 desnih rebara.

Spol: muški, na temelju: 1) morfologije zdjelične kosti koja pokazuje izrazito uski gornji veliki sjedni urez, usko tijelo preponske kosti, široku zglobnu čašicu (acetabulum) i okomito orijentiranu bočnu kost i 2) morfologije lubanje koja pokazuje zakošeno čelo, hrapavo i jako razvijeno zatiljno područje i velike mastoideuse.

Starost u trenutku smrti: doživljena starost u trenutku smrti procijenjena je na 30 do 35 godina. Morfologija aurikularne ploštine na stražnjem dijelu lučnog grebena zdjelične kosti odgovara trećem stupnju po klasifikaciji Lovejoya i sur. (1985), što odgovara starosti od 30 do 35 godina.

Zubi: čitava gornja i donja čeljust nije prisutna u ušćuvanom uzorku – prisutan je samo prvi lijevi sjekutić gornje čeljusti koji se nalazi van alveole.

Patološke promjene: prisutna je blaga aktivna ektokranijalna poroznost na zatiljnoj kosti i fragmentu tjemene kosti. Uočen je blagi degenerativni osteoartritis (osteofiti) na lijevoj glenoidnoj fossi i 7. grudnom kralješku. Schmorlovi defekti su prisutni na 8., 9., 10., 11. i 12. grudnom kralješku.

Asocirani materijalni ostaci ili životinjske kosti: prisutan je proksimalni dio lisne kosti odrasle osobe.

117

Udbina – Sv. Jakov 2004.**Grob 98**

Tafonomija: kosti su vrlo dobro ušćuvane, svjetlo žute boje. Robusne su s gustom trabekularnom kosti. Prisutni su slijedeći koštani elementi: čeona kost, obje tjemene kosti, zatiljna kost, obje sljepoočne kosti, obje jagodične kosti, gornja i donja čeljust, obje lopatice, desna ključna kost, desna zdjelična kost, križna kost, desna skočna kost, desna petna kost, obje nadlaktične kosti, obje lakatne kosti, lijeva palčana kost, obje bedrene kosti, obje goljenične kosti, obje lisne kosti, 7 vratnih, 12 grudnih i 5 slabinskih kralježaka te 9 lijevih i 8 desnih rebara.

Spol: muški, na temelju: 1) morfologije zdjelične kosti koja pokazuje izrazito uski gornji veliki sjedni urez, usko tijelo preponske kosti, široku zglobnu čašicu (acetabulum) i okomito

orijentiranu bočnu kost, 2) morfologije lubanje koja pokazuje zakošeno čelo, hrapavo i jako razvijeno zatiljno područje i velike mastoideuse, i 3) morfologije donje čeljusti koja ima veliku, široku bradu s jako izraženim tuberculum mentale, širokim granama i gotovo okomitim kutom donje čeljusti.

Starost u trenutku smrti: doživljena starost u trenutku smrti procijenjena je na 35 do 40 godina. Starost je određena na temelju slijedećih čimbenika. Morfologija aurikularne ploštine na stražnjem dijelu lučnog grebena zdjelične kosti odgovara četvrtom stupnju po klasifikaciji Lovejaya i sur. (1985), što odgovara starosti od 35 do 40 godina. Morfologija sternalnih krajeva rebara (Iscan i sur. 1984), odgovara 5. stupnju, odnosno starosti od 34,4 do 42,3 godina.

Zubi: na gornjoj čeljusti na desnoj strani prisutni su očnjak i drugi pretkutnjak, dok su oba sjekutića i prvi pretkutnjak ispali postmortalno, prvi i drugi kutnjak zaživotno, a treći kutnjak nedostaje zajedno s alveolom; na lijevoj strani prisutan je samo drugi kutnjak, dok je prvi kutnjak ispao zaživotno, očnjak, oba pretkutnjaka i treći kutnjak ispali su postmortalno, a oba sjekutića nedostaju zajedno s alveolom. Na donjoj čeljusti desno prisutni su svi zubi osim drugog sjekutića i očnjaka koji su ispali postmortalno; na lijevoj strani prisutni su svi zubi. Karijesi i hipoplastični defekti nisu prisutni. Prisutna je jaka alveolarna resorpcija koja na drugom kutnjaku donje čeljusti iznosi 5 mm, a na očnjaku gornje čeljusti 6 mm.

Patološke promjene: prisutan je blagi zarasli periostitis na anteriornoj strani distalne trećine bedrene kosti – bilateralno, te na medijalnoj strani goljenične kosti - bilateralno. Blagi aktivni periostitis uočen je na posteriornoj strani distalne goljenične kosti – bilateralno. Balgi degenerativni osteoarthritis (osteofiti) prisutan je na desnoj glenoidnoj fossi te na 3., 4., 5., 6., 7., 8., 9., 10. i 11. grudnom kralješku.

Asocirani materijalni ostaci ili životinjske kosti: prisutna je lijeva goljenična kost odrasle osobe – najvjerojatnije muškarca.

118

Udbina – Sv. Jakov 2004.

Grob 99

Tafonomija: kosti su dobro ušćuvane, svjetlo žute boje s oštećenjima vanjskog korteksa. Robusne su s rijetkom trabekularnom kosti. Prisutni su slijedeći koštani elementi: čeona kost, desna tjemena kost, desna sljepoočna kost, gornja i donja čeljust, obje zdjelične kosti, lijevi iver, lijeva skočna kost, lijeva petna kost, lijeva nadlaktična kost, lijeva lakatna kost, lijeva palčana kost, obje bedrene kosti i obje goljenične kosti.

Spol: muški, na temelju: 1) morfologije zdjelične kosti koja pokazuje izrazito uski gornji veliki sjedni urez, usko tijelo preponske kosti, široku zglobnu čašicu (acetabulum) i okomito orijentiranu bočnu kost, 2) morfologije lubanje koja pokazuje zakošeno čelo, hrapavo i jako razvijeno zatiljno područje i velike mastoideuse, i 3) morfologije donje čeljusti koja ima veliku, široku bradu s jako izraženim tuberculum mentale, širokim granama i gotovo okomitim kutom donje čeljusti.

Starost u trenutku smrti: doživljena starost u trenutku smrti procijenjena je na 45 do 50 godina. Starost je određena na temelju slijedećih čimbenika. Morfologija aurikularne ploštine na stražnjem dijelu lučnog grebena zdjelične kosti odgovara šestom stupnju po klasifikaciji Lovejoya i sur. (1985), što odgovara starosti od 45 do 50 godina. Morfologija sternalnih krajeva rebara (Iscan i sur. 1985), odgovara 6. stupnju odnosno starosti od 43,3 do 58,1 godina.

Zubi: na gornjoj čeljusti na desnoj strani prisutni su svi zubi osim prvog kutnjaka koji je ispao postmortalno te drugog i trećeg kutnjaka koji nedostaju zajedno s alveolom; na lijevoj strani prisutni su svi zubi osim prvog sjekutića koji je ispao postmortalno te trećeg kutnjaka koji nedostaje zajedno s alveolom. Na desnoj strani donje čeljusti prisutni su drugi i treći kutnjak, dok je prvi sjekutić ispao postmortalno, a svi ostali zubi nedostaju zajedno s alveolama; na lijevoj strani prisutni su svi zubi osim prvog sjekutića te drugog i trećeg kutnjaka koji su ispali postmortalno. Uočen je 1 alveolarni apces na desnoj strani gornje čeljusti. Karijesi i hipoplastični defekti nisu prisutni. Uočena je jaka abrazija okluzalnih ploština.

Patološke promjene: prisutan je blagi degenerativni osteoartritis (osteofiti) na: desnom kuku, lijevom acetabulumu, obje distalne bedrene kosti, desnom iveru te na lijevoj skočnoj i petnoj kosti.

Asocirani materijalni ostaci ili životinjske kosti: prisutan je fragment kranijuma najvjerojatnije subadulta.

119

Udbina – Sv. Jakov 2004.

Grob 100

Tafonomija: kosti su vrlo dobro ušćuvane, svjetlo žute. Robusne su s gustom trabekularnom kosti. Prisutni su slijedeći koštani elementi: obje lopatice, obje ključne kosti, obje zdjelične kosti, križna kost, lijevi iver, lijeva skočna kost, lijeva petna kost, obje nadlaktične kosti, obje lakatne kosti, desna palčana kost, obje bedrene kosti, obje goljenične kosti, obje lisne kosti, 1 vratni, 12 grudnih i 5 slabinskih kralježaka te 8 lijevih i 10 desnih rebara.

Spol: muški, na temelju: 1) morfologije zdjelične kosti koja pokazuje izrazito uski gornji veliki sjedni urez, usko tijelo preponske kosti, široku zglobnu čašicu (acetabulum) i okomito orijentiranu bočnu kost te opće robusnosti dugih kostiju.

Starost u trenutku smrti: doživljena starost u trenutku smrti procijenjena je na 40 do 45 godina. Starost je određena na temelju slijedećih čimbenika. Morfologija aurikularne ploštine na stražnjem dijelu lučnog grebena zdjelične kosti odgovara petom stupnju po klasifikaciji Lovejoya i sur. (1985), što odgovara starosti od 40 do 45 godina. Morfologija sternalnih krajeva rebara (Iscan i sur. 1984), odgovara 5. stupnju, odnosno starosti od 34,4 do 42,3 godina.

Zubi: nisu prisutni u ušćuванom uzorku.

Patološke promjene: blagi degenerativni osteoartritis (osteofiti) prisutan je na: oba ramena, desnom laktu, lijevoj proksimalnoj lakatnoj kosti, lijevoj distalnoj nadlaktičnoj kosti, obje distalne lakatne kosti, desnoj distalnoj palčanoj kosti, oba kuka, oba koljena, 4., 6., 8., 9., 10. i 12. grudnom te 2., 3. i 5. slabinskom kralješku. Blagi degenerativni osteoartritis (osteofiti + porozitet) prisutan je na medijalnim i lateralnim stranama obje ključne kosti. Jaki degenerativni osteoartritis (eburnacija) uočen je na desnoj inferiornoj ploštini 3. grudnog kralješka i desnoj superiornoj ploštini 4. grudnog kralješka. Zamijećen je blagi aktivni periostitis na medijalnoj strani distalne trećine desne goljениčne kosti. Schmorlovi defekti prisutni su na 5., 6., 8., 9., 10. i 12. grudnom kralješku.

Asocirani materijalni ostaci ili životinjske kosti: prisutna je distalna lakatna kost odrasle osobe te jedno rebro subadulta.

120

Udbina – Sv. Jakov 2004.

Grob 102

Tafonomija: kosti su dobro ušćuvane, svijetle boje, gracilne s gustom trabekularnom kosti. Prisutni su slijedeći koštani elementi: lijeva lopatica, lijeva ključna kost, obje zdjelіčne kosti, križna kost, desna skočna kost, desna petna kost, obje nadlaktične kosti, obje lakatne kosti, lijeva palčana kost, obje bedrene kosti, obje goljениčne kosti, obje lisne kosti, 1 slabinski kralježak te 7 lijevih rebara.

Spol: radi se o kosturu djeteta.

Starost u trenutku smrti: doživljena starost u trenutku smrti procijenjena je na 6 do 7 godine. Starost je određena na temelju duljine dijafiza dugih kostiju te debljine kortikalne kosti.

Zubi: nisu prisutni u ušćuванom uzorku.

Patološke promjene: prisutan je blagi zarašli periostitis na srednjim trećinama dijafiza obje goljениčne kosti.

Asocirani materijalni ostaci ili životinjske kosti: nisu prisutni u ušćuванom uzorku.

121

Udbina – Sv. Jakov 2004.

Grob 103

Tafonomija: kosti su vrlo dobro ušćuvane, svjetlo žute boje s tragovima oksidacije metala na lateralnoj strani lijeve goljениčne kosti. Gracilne su s gustom trabekularnom kosti. Prisutni su slijedeći koštani elementi: čeona kost, obje tjemene kosti, zatiljna kost, obje sljepoočne kosti, desna jagodična kost, gornja i donja čeljust, obje lopatice, obje ključne kosti, desna zdjelіčna kost, križna kost, desna skočna kost, obje nadlaktične kosti, lijeva lakatna kost, lijeva palčana kost, obje bedrene kosti, obje goljениčne kosti, obje lisne kosti, 7 vratnih, 11 grudnih i 1 slabinski kralježak te 4 lijeva i 10 desnih rebara.

Spol: ženski, na temelju: 1) morfologije zdjelične kosti koja pokazuje izrazito široki gornji veliki sjedni urez (incisura ischiadica major), i 2) morfologije donje čeljusti koja ima malu, špicastu bradu sa slabo izraženim tuberculum mentale i velikim kutom donje čeljusti.

Starost u trenutku smrti: doživljena starost u trenutku smrti procijenjena je na 35 do 40 godina. Starost je određena na temelju slijedećih čimbenika. Morfologija aurikularne ploštine na stražnjem dijelu lučnog grebena zdjelične kosti odgovara četvrtom stupnju po klasifikaciji Lovejoya i sur. (1985), što odgovara starosti od 35 do 40 godina. Morfologija sternalnih krajeva rebara (Iscan i sur. 1984), odgovara 5. stupnju, odnosno starosti od 34,4 do 42,3 godina.

Zubi: na gornjoj čeljusti na desnoj strani prisutan je drugi kutnjak, dok je drugi sjekutić ispao postmortalno, svi ostali zubi zaživotno, a treći kutnjak nije niti izrastao; na lijevoj strani prisutan je očnjak, dok je drugi sjekutić ispao postmortalno, svi ostali zubi zaživotno, a treći kutnjak nije niti izrastao. Na donjoj čeljusti desno prisutni su svi zubi osim prvog sjekutića te sva tri kutnjaka koji su ispali zaživotno; na lijevoj strani situacija je identična. Prisutna su 2 karijesa; jedan na lijevoj strani gornje čeljusti i jedan na desnoj strani donje čeljusti te 3 alveolarna apcesa; 1 na desnoj strani, a 2 na lijevoj strani gornje čeljusti. Hipoplastični defekti prisutni su na očnjacima donje čeljusti. Prisutna je jaka alveolarna resorpcija.

Patološke promjene: blagi degenerativni osteoarthritis (osteofiti) prisutan je na: obje glenoidne fosse, desnoj proksimalnoj lakatnoj i palčanoj kosti, desnom acetabulumu, lijevoj proksimalnoj bedrenoj kosti i desnom koljenu. Blagi degenerativni osteoarthritis (osteofiti + porozitet) prisutan je na 4., 6. i 7. vratnom te 4., 5., 6., 7. i 8. grudnom kralješku. Jaki degenerativni osteoarthritis (eburnacija) prisutan je na 1. i 2. grudnom kralješku. Schmorlovi defekti prisutni su na 7., 9., 10., 11. i 12. grudnom kralješku.

Asocirani materijalni ostaci ili životinjske kosti: prisutna je lijeva zdjelična kost mlađe muške osobe.

122

Udbina – Sv. Jakov 2004.

Grob 104

Tafonomija: kosti su dobro ušćuvane, svjetlo žute boje s naglašenim oštećenjima vanjskog korteksa. Gracilne su s gustom trabekularnom kosti. Prisutni su slijedeći koštani elementi: čeona kost, obje tjemene kosti, zatiljna kost, obje sljepoočne kosti, gornja i donja čeljust, desna lopatica, obje ključne kosti, obje zdjelične kosti, križna kost, desni iver, obje nadlaktične kosti, obje lakatne kosti, obje palčane kosti, obje bedrene kosti, obje goljenične kosti, obje lisne kosti, 1 vratni i 1 slabinski kralježak te 1 lijevo rebro.

Spol: ženski, na temelju: 1) morfologije zdjelične kosti koja pokazuje izrazito široki gornji veliki sjedni urez (incisura ischiadica major), i 2) morfologije donje čeljusti koja ima malu, špicastu bradu sa slabo izraženim tuberculum mentale i velikim kutom donje čeljusti.

Starost u trenutku smrti: doživljena starost u trenutku smrti procijenjena je na 15 do 20 godina, na temelju sračivanja epifiza i dijafiza dugih kostiju te kronologije nicanja trajnih zubi.

Zubi: desna strana gornje čeljusti u potpunosti nedostaje; na lijevoj strani prisutni su svi zubi osim prvog sjekutića koji je ispao postmortalno. Na donjoj čeljusti desno prisutni su svi zubi; na lijevoj strani prisutni su svi zubi osim prvog kutnjaka koji je ispao postmortalno te drugog i trećeg kutnjaka koji nedostaju zajedno s alveolama. Karijesi nisu uočeni. Hipoplastični defekti prisutni su na očnjacima donje čeljusti.

Patološke promjene: uočena je stara dobro zarasla depresijska fraktura na desnoj tjemenoj kosti. Frakutra se nalazi 18 mm inferiorno od koronalnog šava te 16 mm lateralno od sagitalnog šava, veličine je 18×10 mm te ne pokazuje nikakve znakove upalnog procesa. Na endokranijalnoj strani čeone kosti nalaze se 3 nepravilna litička defekta; 2 su na desnoj strani – manji 22 mm superiorno od desne orbite, veličine 9×4 mm te je probio svod lubanje; veći se nalazi 50 mm superiorno od desne orbite, veličine je 11×5 mm te je također probio svod lubanje malim otvorom 3×2 mm. Treći se nalazi na lijevoj strani, nije probio svod lubanje te ima porozno dno. Prisutna je umjerena aktivna ektokranijalna poroznost na obje tjemene i zatiljnoj kosti.

Asocirani materijalni ostaci ili životinjske kosti: nisu prisutne u ušćivanom uzorku.

123

Udbina – Sv. Jakov 2004.

Grob 105

Tafonomija: kosti su vrlo loše ušćuvane, svjetlo žute boje. Gracilne su s rijetkom trabekularnom kosti. Prisutni su slijedeći koštani elementi: obje skočne kosti, obje petne kosti, obje bedrene kosti, obje goljениčne kosti i obje lisne kosti.

Spol: ženski, na temelju opće gracilnosti dugih kostiju.

Starost u trenutku smrti: doživljena starost u trenutku smrti procijenjena je na 55 do 60 godina. Starost je određena na temelju gustoće trabekularne kosti te prisutnosti degenerativnih promjena na kostima.

Zubi: nisu prisutni u ušćivanom uzorku.

Patološke promjene: prisutan je blagi degenerativni osteoartritis (osteofiti) na obje distalne bedrene te obje distalne goljениčne kosti. Uočena je umjerena osifikacija ahilovih tetiva.

Asocirani materijalni ostaci ili životinjske kosti: nisu prisutne u ušćivanom uzorku.

124

Udbina – Sv. Jakov 2004.**Grob 106**

Tafonomija: kosti su vrlo loše ušćuvane, svjetlo žute boje. Robusne su s rijetkom trabekularnom kosti. Prisutni su slijedeći koštani elementi: obje bedrene kosti, obje goljениčne kosti i obje lisne kosti.

Spol: muški, na temelju opće robusnosti dugih kostiju te debljine kortikalne kosti.

Starost u trenutku smrti: doživljena starost u trenutku smrti procijenjena je na 40 do 45 godina. Starost je određena na temelju prisutnosti degenerativnih promjena te gustoće trabekularne kosti.

Zubi: nisu prisutni u ušćuvanom uzorku.

Patološke promjene: prisutan je umjereni degenerativni osteoartritis (osteofiti) na obje distalne bedrene kosti. Uočen je blagi zarasli periostitis na srednjoj trećini lijeve goljениčne kosti.

Asocirani materijalni ostaci ili životinjske kosti: prisutna je lijeva ključna kost.

125

Udbina – Sv. Jakov 2004.**Grob 107**

Tafonomija: kosti su dobro ušćuvane, svjetlo žute boje. Robusne su s gustom trabekularnom kosti. Prisutni su slijedeći koštani elementi: čeona kost, desna tjemena kost, zatiljna kost, obje jagodične kosti, gornja i donja čeljust, obje lopatice, obje ključne kosti, obje zdjelične kosti, križna kost, lijeva skočna kost, lijeva petna kost, obje nadlaktične kosti, obje lakatne kosti, lijeva palčana kost, obje bedrene kosti, obje goljениčne kosti, obje lisne kosti, 1 vratni, 5 grudnih i 5 slabinskih kralježaka te 3 lijeva i 8 desnih rebara.

Spol: muški, na temelju: 1) morfologije zdjelične kosti koja pokazuje izrazito uski gornji veliki sjedni urez, usko tijelo preponske kosti, široku zglobnu čašicu (acetabulum) i okomito orijentiranu bočnu kost, 2) morfologije lubanje koja pokazuje zakošeno čelo, hrapavo i jako razvijeno zatiljno područje i velike mastoideuse, i 3) morfologije donje čeljusti koja ima veliku, široku bradu s jako izraženim tuberculum mentale, širokim granama i gotovo okomitim kutom donje čeljusti

Starost u trenutku smrti: doživljena starost u trenutku smrti procijenjena je na 35 do 40 godina. Starost je određena na temelju slijedećih čimbenika. Morfologija aurikularne ploštine na stražnjem dijelu lučnog grebena zdjelične kosti odgovara četvrtom stupnju po klasifikaciji Lovejoya i sur. (1985), što odgovara starosti od 35 do 40 godina. Morfologija sternalnih krajeva rebara (Iscan i sur. 1984), odgovara 5. stupnju, odnosno starosti od 34,4 do 42,3 godina.

Zubi: na gornjoj čeljusti na desnoj strani prisutni su svi zubi osim prvog sjekutića koji je ispao postmortalno i trećeg kutnjaka koji nedostaje zajedno sa alveolom; na lijevoj strani prisutni su svi zubi osim drugog i trećeg kutnjaka koji nedostaju zajedno sa alveolama. Na donjoj čeljusti desno prisutni su očnjak, prvi pretkutnjak i treći kutnjak dok su oba sjekutića ispala postmortalno, a drugi pretkutnjak te prvi i drugi kutnjak koji su ispali zaživotno; na lijevoj strani prisutna su oba pretkutnjaka i treći kutnjak dok su oba sjekutića i očnjak ispali postmortalno, a prvi i drugi kutnjak zaživotno. Uočena su 2 karijesa na lijevoj strani gornje čeljusti i 1 na desnoj strani donje čeljusti te 1 alveolarni apces na desnoj strani gornje čeljusti. Apces je probio kost iznad prvog kutnjaka sa vanjske i unutarnje strane, otvor je veličine 7×7 mm i okolna kost je porozna. Hipoplastični defekti nisu prisutni. Prisutna je jaka abrazija okluzalnih ploština- na gornjoj čeljusti sa desne strane do prvog pretkutnjaka, a sa lijeve do očnjaka te na donjoj čeljusti sa desne strane do prvog pretkutnjaka.

Patološke promjene: prisutan je blagi degenerativni osteoartritis (osteofiti) na: lijevoj distalnoj palčanoj kosti, lijevoj distalnoj bedrenoj kosti, obje proksimalne i distalne goljenične kosti. Schmorlovi defekti uočeni su na 9., 10., 11. i 12. grudnom te 1. i 2. slabinskom kralješku.

Asocirani materijalni ostaci ili životinjske kosti: nisu prisutni u ušćivanom uzorku.

126

Udbina – Sv. Jakov 2004.

Grob 108

Tafonomija: kosti su loše ušćuvane, žute boje sa postmortalnim oštećenjima na vanjskom korteksu. Kosti su robusne s rijetkom trabekularnom kosti i dobro razvijenim korteksom. Prisutni su slijedeći koštani elementi: čeona kost, obje tjemene kosti, zatiljna kost, obje sljepoočne kosti, obje jagodične kosti, donja čeljust, obje zdjelične kosti, lijeva skočna kost, desna petna kost, obje nadlaktične kosti, obje lakatne kosti, obje palčane kosti, obje bedrene kosti, obje goljenične kosti, lijeva lisna kost i 1 vratni kralježak.

Spol: muški, na temelju: 1) morfologije zdjelične kosti koja pokazuje izrazito uski gornji veliki sjedni urez, usko tijelo preponske kosti, široku zglobnu čašicu (acetabulum) i okomito orijentiranu bočnu kost, 2) morfologije lubanje koja pokazuje zakošeno čelo, hrapavo i jako razvijeno zatiljno područje i velike mastoideuse, i 3) morfologije donje čeljusti koja ima veliku, široku bradu s jako izraženim tuberculum mentale, širokim granama i gotovo okomitim kutom donje čeljusti

Starost u trenutku smrti: doživljena starost u trenutku smrti procijenjena je na 50 do 55 godina. Starost je određena na temelju slijedećih čimbenika. Morfologija aurikularne ploštine na stražnjem dijelu lučnog grebena zdjelične kosti odgovara sedmom stupnju po klasifikaciji Lovejoya i sur. (1985), što odgovara starosti od 50 do 55 godina. Morfologija sternalnih krajeva rebara (Iscan i sur. 1985), odgovara 6. stupnju odnosno starosti od 43,3 do 58,1 godina.

Zubi: čitava gornja čeljust nedostaje u ušćivanom uzorku. Na donjoj čeljusti prisutan je očnjak te oba sjekutića koja se nalaze izvan alveola dok su oba pretkutnjaka ispala postmortalno, a sva tri kutnjaka zaživotno; na lijevoj strani prisutni su svi zubi (s tim da se oba sjekutića i očnjak nalaze van alveola), a drugi pretkutnjak i prvi kutnjak ispali su postmortalno. Uočena su 3 karijesa na lijevoj strani donje čeljusti. Hipoplastični defekti su prisutni na očnjacima donje čeljusti. Prisutan je mandibularni torus - bilateralno.

Patološke promjene: blagi degenerativni osteoartritis (osteofiti) uočen je na lijevoj distalnoj bedrenoj kosti.

Asocirani materijalni ostaci ili životinjske kosti: nisu prisutni u ušćivanom uzorku.

127

Udbina – Sv. Jakov 2004.

Grob 109

Tafonomija: kosti su vrlo dobro ušćuvane, svjetlo žute boje. Robusne su s rijetkom trabekularnom kosti. Prisutni su slijedeći koštani elementi: čeona kost, obje tjemene kosti, zatiljna kost, obje sljepoočne kosti, obje jagodične kosti, gornja i donja čeljust, desna ključna kost, obje zdjelične kosti, lijevi iver, desna skočna kost, desna petna kost, obje nadlaktične kosti, obje lakatne kosti, obje palčane kosti, obje bedrene kosti, obje goljenične kosti, obje lisne kosti, 1 vratni kralježak te 2 na lijevoj i 3 rebra na desnoj strani.

Spol: muški, na temelju: 1) morfologije zdjelične kosti koja pokazuje izrazito uski gornji veliki sjedni urez, usko tijelo preponske kosti, široku zglobnu čašicu (acetabulum) i okomito orijentiranu bočnu kost, 2) morfologije lubanje koja pokazuje zakošeno čelo, hrapavo i jako razvijeno zatiljno područje i velike mastoideuse, i 3) morfologije donje čeljusti koja ima veliku, široku bradu s jako izraženim tuberculum mentale, širokim granama i gotovo okomitim kutom donje čeljusti.

Starost u trenutku smrti: doživljena starost u trenutku smrti procijenjena je na 45 do 50 godina. Starost je određena na temelju slijedećih čimbenika. Morfologija aurikularne ploštine na stražnjem dijelu lučnog grebena zdjelične kosti odgovara šestom stupnju po klasifikaciji Lovejoya i sur. (1985), što odgovara starosti od 45 do 50 godina. Morfologija sternalnih krajeva rebara (Iscan i sur. 1985), odgovara 6. stupnju odnosno starosti od 43,3 do 58,1 godina.

Zubi: na gornjoj čeljusti na desnoj strani prisutni su svi zubi osim drugog sjekutića koji je ispao postmortalno i sva tri kutnjaka koji su ispali zaživotno; na lijevoj strani prisutni su svi zubi osim oba sjekutića koja su ispala postmortalno, te prvog i drugog kutnjaka koji su ispali zaživotno. Na donjoj čeljusti desno prisutni su svi zubi; na lijevoj strani prisutni su svi zubi osim drugog pretkutnjaka i prvog kutnjaka koji su ispali zaživotno. Uočeno je sedam karijesa: tri karijesa na desnoj strani i dva karijesa na lijevoj strani gornje čeljusti te jedan karijes na desnoj i jedan na lijevoj strani donje čeljusti. Prisutna su tri alveolarna apcesa: dva na lijevoj strani gornje čeljusti i jedan na lijevoj strani donje čeljusti. Hipoplastični defekti su prisutni na

očnjacima donje čeljusti. Prisutna je umjerena alveolarna resorpcija i jaka abrazija okluzalnih ploština.

Patološke promjene: blagi degenerativni osteoartritis (osteofiti) prisutan je na: desnom laktu, lijevom kuku, oba koljena. Umjereni degenerativni osteoartritis (osteofiti) prisutan je na obje distalne palčane kosti. Jaki degenerativni osteoartritis (eburnacija) prisutan je na desnoj distalnoj lakatnoj kosti. Zamijećen je mali koštani trn veličine 4×4 mm na medijalnom kondilu desne bedrene kosti.

Asocirani materijalni ostaci ili životinjske kosti: prisutan je prvi sjekutić donje čeljusti mlađe osobe.

128

Udbina – Sv. Jakov 2004.

Grob 110

Osoba A

Tafonomija: kosti su dobro ušćuvane, svjetlo žute boje. Robusne su s rijetkom trabekularnom kosti. Prisutni su slijedeći koštani elementi: čeona kost, obje tjemene kosti, zatiljna kost, obje sljepoočne kosti, lijeva jagodična kost, obje lopatice, desna ključna kost, desni iver, obje skočne kosti, obje petne kosti, obje nadlaktične kosti, obje lakatne kosti, obje palčane kosti, obje bedrene kosti, obje goljениčne kosti, obje lisne kosti, 6 vratnih i 2 grudna kralješka te 2 rebra na desnoj strani.

Spol: muški, na temelju morfologije lubanje koja pokazuje zakošeno čelo, hrapavo i jako razvijeno zatiljno područje i velike mastoideuse te opće robusnosti dugih kostiju.

Starost u trenutku smrti: doživljena starost u trenutku smrti procijenjena je na 45 do 50 godina. Starost je određena na temelju slijedećih čimbenika: morfologija sternalnih krajeva rebra (Iscan i sur. 1985), odgovara 6. stupnju odnosno starosti od 43,3 do 58,1 godina, obliteracije kranijalnih šavova, gustoće trabekularne kosti te prisutnosti degenerativnih promjena na kostima.

Zubi: nisu prisutni u ušćuvanom uzorku.

Patološke promjene: umjereni degenerativni osteoartritis (osteofiti) prisutan je na lijevoj glenoidnoj fossi te na oba koljena. Blagi aktivni periostitis uočen je na lateralnoj i medijalnoj strani distalne trećine desne goljениčne kosti. Na anteriornom dijelu lijeve petne kosti sa superiorne strane facies articularis talaris sasvim nedostaje. Dio kosti koji nedostaje veličine je 18×10 mm. Na samom lijevom rubu superiorno od facies articularis cuboidea nalazi se mala eburnirana površina veličine 6×4 mm. Konzistentno s ovim, na lijevoj skočnoj kosti, na facies articularis calcanearis anterior se nalazi površina zahvaćena eburnacijom veličine 8×5 mm. Nadalje, na istoj petnoj kosti, na facies articularis cuboidea nalazi se linija frakture duljine 11 mm koja vodoravno djeli tu površinu na manji superiorni i veći inferiorni dio. Na superiornoj strani lijevo od facies articularis talaris je površina kosti koja također izgleda kao da ima liniju frakture, nalazi se točno na pola površine i duljine je 14 mm. Niti na jednom djelu petne kosti

nema tragova upalnog procesa. Na desnoj petnoj kosti, na facies articularis talaris anterior je identična trauma, samo se ovdje radi o mnogo većoj površini (12×7 mm) koja je zahvaćena eburnacijom. Ovdje isto nedostaje dio kosti veličine 18×10 mm. Na skočnoj kosti nema površine koja ima eburnaciju, ali je zato taj dio kosti 6×6 mm porotičan. Na ovoj petnoj kosti nema drugih fraktura kao što je slučaj sa lijevom petnom kosti. Ostale tarzalne kosti i lijevog i desnog stopala imaju blagi degenerativni osteoartritis (osteofite). Cijeli slučaj izgleda kao posljedica habitualnih radnji. Desni hallux je zadebljan cijelom dijafizom; anteriorno-posteriorni presjek na sredini lijevog halluxa iznosi 16 mm, a desnog 20 mm. Desni hallux veći je od lijevog za 3 mm. (Slika 35)

Asocirani materijalni ostaci ili životinjske kosti: prisutna je gornja i donja čeljust osobe od 25- 35 godina starosti.

Slika 35. Lijevi i desni hallux.

129

Udbina – Sv. Jakov 2004.

Grob 110

Osoba B

Tafonomija: kosti su loše ušćuvane, svjetlo žute boje. Robusne su s gustom trabekularnom kosti. Prisutni su slijedeći koštani elementi: obje tjemene kosti, zatiljna kost, obje sljepoočne kosti, obje skočne kosti, obje petne kosti, desna nadlaktična kost, obje bedrene kosti, obje goljenične kosti, obje lisne kosti i 3 vratna kralješka.

Spol: muški, na temelju opće robusnosti kostiju te debljine kortikalne kosti.

Starost u trenutku smrti: doživljena starost u trenutku smrti procijenjena je na 35 do 40 godina. Starost je određena na temelju gustoće trabekularne kosti, obliteracije kranijalnih šavova te nedostatka degenerativnih promjena na kostima.

Zubi: nisu prisutni u ušćuванom uzorku.

Patološke promjene: nisu prisutne u ušćuванom uzorku.

Asocirani materijalni ostaci ili životinjske kosti: prisutna je lijeva sljepoočna kost i drugi sjekutić gornje čeljusti odrasle osobe.

130

Udbina – Sv. Jakov 2004.

Grob 112

Tafonomija: kosti su vrlo loše ušćuvane, svijetle boje, gracilne s gustom trabekularnom kosti. Prisutni su slijedeći koštani elementi: lijeva skočna kost, desna palčana kost, obje bedrene kosti, obje goljenične kosti i desna lisna kost.

Spol: radi se o kosturu djeteta.

Starost u trenutku smrti: doživljena starost u trenutku smrti procijenjena je na 12 do 15 godina. Starost je određena na temelju srašćivanja epifiza i dijafiza.

Zubi: nisu prisutni u ušćuванom uzorku.

Patološke promjene: uočen je blagi aktivni periostitis na lateralnoj strani dijafiza obje goljenične kosti, desne lisne kosti i lateralne strane lijeve petne kosti.

Asocirani materijalni ostaci ili životinjske kosti: nisu prisutni u ušćuванom uzorku.

131

Udbina – Sv. Jakov 2004.

Grob 113

Tafonomija: kosti su vrlo loše ušćuvane, svijetle boje, gracilne s gustom trabekularnom kosti. Prisutni su slijedeći koštani elementi: fragment donje čeljusti, obje lopatice, lijeva ključna kost, prsna kost, desna zdjelična kost, obje nadlaktične kosti, obje palčane kosti, desna lakatna kost, obje bedrene kosti, 2 vratna, 11 grudnih i 3 slabinska kralješka te 6 desnih i 9 lijevih rebara.

Spol: radi se o kosturu djeteta.

Starost u trenutku smrti: doživljena starost u trenutku smrti procijenjena je na 8,5 do 9,5 godina. Starost je određena na temelju srašćivanja epifiza i dijafiza te na temelju kronologije nicanja mliječnih i trajnih zubiju..

Zubi: čitava gornja čeljust nedostaje. Na desnoj strani donje čeljusti prisutna su oba trajna sjekutića i prvi trajni kutnjak, dok su mliječni očnjak i oba mliječna kutnjaka ispala postmortalno, a drugi trajni kutnjak još nije izrastao do kraja; čitava lijeva strana donje čeljusti nedostaje.

Patološke promjene: nisu prisutne u ušćivanom uzorku.

Asocirani materijalni ostaci ili životinjske kosti: nisu prisutni u ušćivanom uzorku.

132

Udbina – Sv. Jakov 2004.

Grob 114

Tafonomija: kosti su loše ušćivane, svjetlo žute boje. Gracilne su s rijetkom trabekularnom kosti.

Prisutni su slijedeći koštani elementi: obje zdjelične kosti, lijeva nadlaktična kost, lijeva lakatna kost, lijeva palčana kost, lijeva bedrena kost te 3 slabinska kralješka.

Spol: ženski, na temelju: morfologije zdjelične kosti koja pokazuje izrazito široki gornji veliki sjedni urez (incisura ischiadica major) i opće gracilnosti kostiju.

Starost u trenutku smrti: doživljena starost u trenutku smrti procijenjena je na 40 do 45 godina. Starost je određena na temelju slijedećih čimbenika. Morfologija aurikularne ploštine na stražnjem dijelu lučnog grebena zdjelične kosti odgovara petom stupnju po klasifikaciji Lovejoya i sur. (1985), što odgovara starosti od 40 do 45 godina.

Zubi: nisu prisutni u ušćivanom uzorku.

Patološke promjene: prisutan je blagi degenerativni osteoartritis (osteofiti) na 2., 3. i 4. slabinskom kralješku.

Asocirani materijalni ostaci ili životinjske kosti: nisu prisutni u ušćivanom uzorku.

133

Udbina – Sv. Jakov 2004.

Grob 115

Tafonomija: kosti su loše ušćivane, svjetlo žute boje. Robusne su s gustom trabekularnom kosti. Prisutni su slijedeći koštani elementi: lijevi iver, obje skočne kosti, obje petne kosti, obje bedrene kosti, obje goljenične kosti i obje lisne kosti.

Spol: muški, na temelju opće robusnosti kostiju te debljine kortikalne kosti.

Starost u trenutku smrti: doživljena starost u trenutku smrti procijenjena je na 40 do 45 godina. Starost je određena na temelju gustoće trabekularne kosti i na temelju prisutnosti degenerativnih promjena.

Zubi: nisu prisutni u ušćivanom uzorku.

Patološke promjene: prisutan je blagi degenerativni osteoartritis (osteofiti) na oba koljena i uočena je blaga osifikacija ahilovih tetiva.

Asocirani materijalni ostaci ili životinjske kosti: nisu prisutni u ušćivanom uzorku.

134

Udbina – Sv. Jakov 2004.

Grob 117

Tafonomija: kosti su dobro ušćivane, svjetlo žute boje. Robusne su s rijetkom trabekularnom kosti. Prisutni su slijedeći koštani elementi: obje tjemene kosti, zatiljna kost, desna sljepoočna kost, lijeva jagodična kost, fragment gornje čeljusti, donja čeljust, obje lopatice, obje ključne kosti, lijeva zdjelična kost, obje skočne kosti, obje petne kosti, obje nadlaktične kosti, lijeva lakatna kost, obje palčane kosti, obje bedrene kosti, obje goljenične kosti, obje lisne kosti, 1 vratni, 4 grudna i 1 lijevo rebro.

Spol: muški, na temelju: 1) morfologije zdjelične kosti koja pokazuje izrazito uski gornji veliki sjedni urez, usko tijelo preponske kosti, široku zglobnu čašicu (acetabulum) i okomito orijentiranu bočnu kost, 2) morfologije lubanje koja pokazuje hrapavo i jako razvijeno zatiljno područje i velike mastoideuse, i 3) morfologije donje čeljusti koja ima veliku, široku bradu s jako izraženim tuberculum mentale, širokim granama i gotovo okomitim kutom donje čeljusti.

Starost u trenutku smrti: doživljena starost u trenutku smrti procijenjena je na 45 do 55 godina. Starost je određena na temelju gustoće trabekularne kosti, obliteracije kranijalnih šavova i na temelju prisutnosti degenerativnih promjena.

Zubi: čitava gornja čeljust nedostaje u ušćivanom uzorku, no prisutan je treći kutnjak lijeve strane koji se nalazi van alveole. Prisutna je samo lijeva strana donje čeljusti – prisutni su očnjak i oba pretkutnjaka, dok su oba sjekutića ispala postmortalno, a sva tri kutnjaka zaživotno. Karijesi nisu prisutni, no prisutan je hipoplastični defekt na očnjaku lijeve strane donje čeljusti.

Patološke promjene: prisutan je blagi degenerativni osteoartritis (osteofiti) na 8. grudnom kralješku i na lijevoj distalnoj bedrenoj kosti.

Asocirani materijalni ostaci ili životinjske kosti: nisu prisutne u ušćivanom uzorku.

135

Udbina – Sv. Jakov 2004.**Grob 118**

Tafonomija: kosti su srednje dobro ušćuvane, s naglašenim postmortalnim oštećenjima vanjskog korteksa, svjetlo su žute boje. Gracilne su s vrlo gustom trabekularnom kosti. Prisutni su slijedeći koštani elementi: čeona kost, obje tjemene kosti, zatiljna kost, obje sljepoočne kosti, donja čeljust, lijeva ključna kost, prsna kost, obje zdjelične kosti, križna kost, desna nadlaktična kost, obje lakatne kosti, obje palčane kosti, obje bedrene kosti, 5 vratnih, 12 grudnih i 4 slabinska kralješka te 11 lijevih i 12 desnih rebara.

Spol: ženski, na temelju: 1) morfologije zdjelične kosti koja pokazuje izrazito široki gornji veliki sjedni urez (incisura ischiadica major), i 2) morfologije donje čeljusti koja ima malu, špicastu bradu sa slabo izraženim tuberculum mentale i velikim kutom donje čeljusti.

Starost u trenutku smrti: doživljena starost u trenutku smrti procijenjena je na 20 do 25 godina. Morfologija aurikularne ploštine na stražnjem dijelu lučnog grebena zdjelične kosti odgovara prvom stupnju po klasifikaciji Lovejoya i sur. (1985), što odgovara starosti od 20 do 25 godina.

Zubi: čitava gornja čeljust nedostaje u ušćuvanom uzorku. Na donjoj čeljusti desno prisutni su svi zubi osim prvog sjekutića i očnjaka koji su ispali postmortalno, a treći kutnjak još nije izrastao ; na lijevoj strani prisutni su svi zubi osim oba sjekutića koja su ispala postmortalno, a treći kutnjak još nije izrastao. Karijesi i hipoplastični defekti nisu prisutni. Uočena je blaga alveolarna resorpcija.

Patološke promjene: prisutan je litički defekt na posteriornoj strani superiorne ploštine 1. slabinskog kralješka. Defekt je veličine 27×18 mm, a dubok 6 mm. Dno je izbrazdano, no čitav proces je zarasao.

Asocirani materijalni ostaci ili životinjske kosti: nisu prisutni u ušćuvanom uzorku.

136

Udbina – Sv. Jakov 2004.**Grob 119**

Tafonomija: kosti su vrlo dobro ušćuvane, svjetlo žute boje. Robusne su s gustom trabekularnom kosti. Prisutni su slijedeći koštani elementi: čeona kost, obje tjemene kosti, zatiljna kost, obje sljepoočne kosti, obje jagodične kosti, gornja i donja čeljust, obje lopatice, obje ključne kosti, obje zdjelične kosti, križna kost, obje skočne kosti, obje petne kosti, obje nadlaktične kosti, obje lakatne kosti, obje palčane kosti, obje bedrene kosti, obje goljenične kosti, obje lisne kosti, 6 vratnih, 12 grudnih i 5 slabinskih kralježaka te 8 lijevih i 10 desnih rebara.

Spol: muški, na temelju: 1) morfologije zdjelične kosti koja pokazuje izrazito uski gornji veliki sjedni urez, usko tijelo preponske kosti, široku zglobovu čašicu (acetabulum) i okomito

orijentiranu bočnu kost, 2) morfologije lubanje koja pokazuje zakošeno čelo, hrapavo i jako razvijeno zatiljno područje i velike mastoideuse, i 3) morfologije donje čeljusti koja ima veliku, široku bradu s jako izraženim tuberculum mentale, širokim granama i gotovo okomitim kutom donje čeljusti.

Starost u trenutku smrti: doživljena starost u trenutku smrti procijenjena je na 25 do 30 godina. Morfologija aurikularne ploštine na stražnjem dijelu lučnog grebena zdjelične kosti odgovara drugom stupnju po klasifikaciji Lovejoya i sur. (1985), što odgovara starosti od 25 do 30 godina.

Zubi: na desnoj strani gornje čeljusti samo treći kutnjak se nalazi u alveoli dok su očnjak, oba pretkutnjaka, prvi i drugi kutnjak prisutni, no nalaze se van alveola – oba sjekutića nedostaju zajedno s alveolama; na lijevoj strani prisutni su svi zubi osim prvog sjekutića koji je ispao postmortalno. Na donjoj čeljusti desno prisutni su svi zubi osim očnjaka koji je ispao postmortalno, a oba sjekutića nedostaju zajedno s alveolama; na lijevoj strani prisutna su sva tri kutnjaka, dok su očnjak i oba pretkutnjaka prisutni, no nalaze se van alveola – oba sjekutića nedostaju zajedno s alveolama. Uočen je 1 karijes na desnoj strani gornje čeljusti. Hipoplastični defekti nisu prisutni.

Patološke promjene: Schmorlovi defekti su prisutni na 8., 9., 10., 11. i 12. grudnom te 1. i 2. slabinskom kralješku. Uočena je bilateralna spondiloliza na 5. slabinskom kralješku.

Asocirani materijalni ostaci ili životinjske kosti: prisutna je distalna palčana kost odrasle osobe.